

*Változó Veszprém
a 20. század elején*

**Változó Veszprém
a 20. század elején**

Veszprém

2006

Lektorálta
Praznovszky Mihály

Válogatta és szerkesztette
Csiszár Miklósné

Kiadja: az Eötvös Károly Megyei Könyvtár
Felelős kiadó: Praznovszky Mihály igazgató

Készült: Veszprémben a Faa Produkt Nyomdában

A kiadást támogatta:
a Veszprém Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala

ISBN : 963 9510 06 8

Beköszöntő

Többszörösen is örülök ennek a könyvek. Először azért, mert mintha egy városi dokumentum könyvsorozat lehetősége bontakozna ki. Hiszen ez már a negyedik kötet abban a sorban, amelyet Csiszár Miklósné szorgalmas és kitűnő munkával összeállított. Dokumentumgyűjtése elsősorban a veszprémi sajtóra vonatkozik, annak végtelen cikkanyagából szedi ki a kor- és várostörténeti érdekességeket. Lám, a manapság is sokat szidott média kiváló történelmi forrás, persze – teszük hozzá a történészek – azért a felhasználásánál nem árt egy kis óvatosság. Ám a mi esetünkben ez a könyv is tanúsítja, milyen nagyszerű lehetőség nyomon követni a száz évvel ezelőtti városfejlesztési álmokat és a megvalósítás tényeit.

Másodsorban azért fontos számomra ez a könyv, mert mindazt messzemenően alátámasztja, amit részben tudtam, részben láttam a városban, s amelyről többször szoltam: Szegelethy György polgármester elődöm munkálkodása alatt Veszprém fejlődésének egyik legdinamikusabb szakaszát élte át. A kiegyezés után eltelt évtizedekben megerősödött a város vállalkozói rétege, egyre több munkahely teremtődött, egyre több lett a városi bevétel. Gazdagodott a helyi polgárság, s így gazdagodott a város. Nyomát sem látom széthúzásnak, politikai megosztottságnak, hanem inkább közös cselekvésnek. Vita volt, elégedetlenség volt, de ez minden fejlődés velejárója. De a fontos elképzelések kitalálásában és megoldásában együtt élt és dolgozott az önkormányzat és a város lakossága.

Nagy feladatokat vállaltak tiszteletre méltó elődeink. Legalább tucatnyi olyan tervet valósítottak meg, amelyek során létrejött épületek ma is itt vannak, láthatjuk őket, esetleg megváltozott a funkciójuk, vagy éppen már elbontottuk őket, de helyükre ugyanolyan feladattal egy másikat, korszerűt építettünk.

Még ha csak felsorolás szintjén is érzékeltetem, már abból is látszik, micsoda építkezés folyt 100 esztendővel ezelőtt a városban: megvalósult a postapalota, a Szent László templom, a Károly kápolna és az evangélikus templom. Megalapították a vármegyei múzeumot, bővült a kórház, elkészült a gyermek-menhely, a tűzoltólaktanya, a gőzfürdő, az Almádi úti vasútállomás, a Plosszer sétány. Íme, megszületett a ma is látható, ma is élhető Veszprém. Fontos és szükséges intézményekkel, közösségi színhelyekkel. Ha kellett, eltüntették azt, ami elavult, ami nem megtartható s felépítették azt, ami egyaránt szólt akkor a jelennek és a jövőnek, azaz nekünk. Tanulhatnánk tőlük s tanulnunk is kell tőlük

ilyen várospolitikai léptékben tervezni, gondolkodni és cselekedni. Engem különösen megfog a sok veszprémi tervező, kivitelező, s közöttük Csomay Kálmán személyisége, akinek a neve ebben a könyvben is számos helyen szerepel. Szívesen olvasok majd róla többet, mert úgy tűnik, olyan veszprémi mesterember volt, aki profi szinten tudta megvalósítani azt, amit elképzelt, vagy amire felkérték.

De a közölt írások amúgy is tele vannak olykor megmosolyogtató olykor meglepő részletekkel, jelenkori áthallásokkal. Például egy pillanatra feltűnik ez a fogalom: virágos Veszprém. Nocsak, mondom, hát már mi semmi újat nem tudunk kitalálni? Egy hajdani verselgető veszprémi ügyvéd (!) kedves, suta rímeiben, szeretettel teli városvallomásában olvasom ezt a mára fontos és valósággá váló eseményt.

Másutt meghökkenne látom a számomra ma is tartalmatlan kifejezést: Veszprém holt város. Hát soha nem lehet eleget tenni a közönség kedvére? Noha itt a vasúti centrum kiépítésének hiányáról és a városlakók nyári meneküléséről van szó, azaz mindenki megy a Balatonhoz, és Veszprém kiürül (milyen jó volt ez a veszprém-almádi szárnyvonall!), mégis élve marad egy évszázadon át ez az ítékezés. Főleg azok részéről, akik persze nem vesznek részt a tervezésben, a programokon, közreműködni nem, hanem csak bírálni tudnak.

Nekem különösen kedvesek a könyv illusztrációi, az egyes épületek fotói, a korabeli reklámok. Számomra ezek is gazdag információkat hordoznak, hát még egy helytörténész számára mit jelenthetnek! S látom a könyvből, lassan közeledik a város nagy évfordulója: 100 éves lesz a színházunk. Ezt bizony méltóképpen meg kell ünnepelnünk, hiszen Veszprém szellemi, lelki gyarapodásában ez a büszke múltú intézmény meghatározó szerepet töltött be.

Egyszóval érdekes, hasznos, sok-sok érdekességet tartalmazó városkönyvet ajánlok minden polgártársam figyelmébe. Magamnak is, és a városért dolgozó politikus társaimnak is pedig azt a cikket, illetve annak néhány mondatát, amely a mindenkori város vezetés felelősségét jelenti: „...ahol csak az *igazság* és *jóakarát* irányítja a tevékenységet, amint az tapasztalható a jelenlegi kormány minden cselekedeténél, s e kérdésben az illetékes tényezőknél és városunk kereskedőinél is, ott csak kedvező megoldás jöhet létre.” Nyilvánvaló, hogy számomra az *igazság* és a *jóakarát* szavakon volt s van a hangsúly.

Dióssy László

Veszprém megyei jogú város polgármestere

Veszprémi séta

Mikor úgy huszonöt év előtt egyetemi hallgató koromban haza járogattam, Jutason volt Veszprém állomás. A Jutas nevet legfeljebb csak ősi veszprémi bennszülöttek ismerték és az a Papod hegy alatti puszta soha sem hitte volna, hogy belekerül a világforgalomba. Pedig nagyon is belekerült, mert sikerült kiszorítani a fővonalakról Veszprém város nevét. A győr-újdombóvári és a székesfehérvár-celldömölki vonalakon nincs többé Veszprém állomás. Csak a menetrend alján apró szárnyvonal végállomása képen húzódik meg az ősi püspöki város neve. És megint csak másodrendű állomás végzete sújtotta a balatonparti vasútnál is. Ha régente Veszprémbe, ma csak Jutasra érkezik az utas és bár köhögve, szuszogva indul el onnan a helyközi vicinális, kocsin jár be ma már az ősi veszprémi. De mintha ma már csendesebb volna az állomás előtti tér.

– Jó kocsi, finom kocsi, olcsó kocsi! Tessék ideszállni tekintetes úr! Ezzel fogadták a fiakker kocsisok az érkezőket. És micsoda harcokat vívtak egy utasért! A kiabálástól elkábult utas kezéből szelíden kivették kofferjét és gyöngéd erőszakkal betessékelték a zörgős kocsiába. Hangos csengettyű szóval megindult az omnibusz is és hegynek föl, hegynek le, megindult az utazó sereg.

A dombtetőre érve legelőször is a nagytemplom két barokk tetejű tornya látszott. Ma már az sincs meg. Két csúcsos tetejű, idegenszerű román torony mered az égnek. Még szerencse, hogy a püspöki rezidenciáról és gimnáziumról rá lehet ismerni a városra. De megmaradt a Vásártéren a Kreutzer Fritz korcsmája. X lábú szénás jászolok ugyan nem állnak már az útmentén, vitéz vámosiak nem verekednek az udvaron, de hiába látszik ide a kereskedelmi iskola¹ épülete, meg az íves vasúti híd – ez mégis csak egy darab a régi Veszprémből. A Palotai utca² azonban már nem a régi. Csupa cserépszindelyes új ház. A nagy tűz eltüntette a faszindelyes tetőket. A szürke tónusú, zöldmohás tetők eltűntek, hogy helyet adjanak a józan és tűzbiztos cseréptetőknek. Akárhová nézek, mindenütt emeletes ház. Régente földszintes ház volt majdnem valamennyi, alacsony sötét boltokkal, melyekből fűszer és szekérkenő illat terjengett a poros levegőben. Nagy iramodással megy a kocsim lefelé. A régi Kubai kávéház előtt három magas ház közé szorulunk. Tornyos, manzardos bérházak közé, melyek mintha a meredek dombról csúsztak volna le. Még egy gurulás és ott vagyunk a

---

¹ Kossuth L. Ált. Iskola

² Ma Budapest út

városház téren. Ott áll a városházzá előléptetett Kapuváry kúria. Hanem a mellette levő Kovács-féle ház eltűnt. Csupaszon áll a városház tűzfala a lebontott szomszédházból rajta felejtett szobafestéssel tarkítva és az új utcanyíláson át idelátszik az angolkisasszonyok épülete. És amíg a nagy újságon álmélkodunk, kocsink befordul a Korona szálloda boltíves bejárása alá. A kapubejárás rozszant kövezete, a kövek közti tócsák megvigasztalnak. Mégis csak Veszprémben vagyunk.

De hogy az étterembe érek, újra csak csodálkozom. Ez nem a régi Veszprém. Az angol ízlésű magas tágas teremben minden asztal el van foglalva. A tüzér tisztek dominálnak. De a sok piros hajtókás egyenruha között feltűnik egy-egy exotikus külföldi tiszt is, no meg a honvéd tisztek magyarba oltott német kabátja. Az étteremből széles terasz nyílik a püspök kertre. Megállok a terasz lépcsőzetén és körülnézek. Gyönyörű látvány az, mely elem tárul. Mögöttem a Korona szálloda erkélyes angol ízlésű homlokzata, odébb az új színház szecessziós magyar motívumú épülete, szemközt az angolkisasszonyok gót stílű palotája, oldalt a püspöki kormányzó vörös színű fehér csipkés kastélya és túlhan a vármegyeház előkelő reneszánsz homlokzata. És közbül a püspökkert zöld lombos platánjaival. A tiszta kék égboltról letűző őszi napsugár ragyogóan fényessé teszi ezt a képet és én boldog büszkeséggel nézem megifjodott, megszépült szűlvárosomat. A verőfényes vasárnap délelőttjén ott sétál az egész város. Istenem! mennyi szép női arc! A fehér korlátos lépcsőkön fel és alá száll a sétálók hullámos vonala. Divatos kalapok, színes napernyők, elegáns nyári toalettek ebben a pompás keretben. Pillanatra azt hiszem, hogy valamely előkelő fürdőhelyen vagyok. És megyek tovább a sétálókkal a belváros felé. Az ismerős régi házak barátságosan köszöntenek. Ah, ezek még igazán a régiek! A piacot megkímélte a tűzvész is, az egyemeletes régi házak szerényen meghúzódva állnak őszi szűrőfényben csillogó ablakaikkal, mintha mondanák: Itt vagyunk ám, mi nem lettünk modernnek, mi a régi Veszprém vagyunk. És amikor kedvtelve nézegetem a gyermekkorunkból ismert régi házsört, egyszerre csak meglepetten tekintek körül. Széles, modern házakkal körített térré bővül a szűk főutca. Nincs többé Bauer mézárszék, a bazár eltűnt. És eltűntek sorjában a magas tetejű földszintes házak csak az úri kaszinó épülete mered rám csupasz tarfalával. A piactér egyik oldala a régi. A Pósa-féle ház empire homlokzata, a Schill ház régi elefántja épségben van még. Szemközt a tűztorony karcsú tornya néz le az új térre. De a régi vörösmárvány kút nincs meg már. Elég kár érte. Biró Márton püspök alkotása volt ez is, nemesen hajlott barokk vonalaival kedvessé, intimebbé tette a teret. Most, hogy az

új vízvezeték megvan, egy kis restaurálással szép közutat lehetne belőle csinálni. Hogy azonban egész őszinte legyek, mindjárt megmondom, hogy az új tér nem sikerült. A piacteret megfosztotta ódon városias jellegétől, mely a régi városokat annyira bájosság teszi. Elvette a tér ódonszerű, intim hatását anélkül, hogy valami érdemlegeset teremtett volna. A teret szegélyező új épületek sablonos mitsem mondó épületek, a tér homlokvonalában pedig földszintes házak vannak. A tűztorony hatalmas bástyázata alatt rendkívül szegényesen hatnak ezek az épületek és az új térnek olyan városnak készülő, nagyobb mezőváros jellegét adtak. Lehet, hogy az építendő kultúrpalota sokat fog segíteni a dolgon.

A vár látképe a 19. században

Megyek föl a várba. A tavalyi királylátogatás és a tűzvész aktuálisá tette az ősrégi várhegyet. A képes lapok egymás után hozták látképét. Hála a gondviselésnek a tűzvész nem okozott észrevehető kárt. Az ódon stílusú kanonoki házak meg vannak szépen sorjában, csak a tetejük lett modern palaszürkévé. A püspöki rezidencia sértetlenül áll. Olyan jól esik viszontlátni ezt a nemes ízlésű tökéletes épületet. Egészében és részleteiben egyaránt nemes és ízléses, a magyarországi barokk kastélyok egyik legszebb alkotása.

A püspöki templomot restaurálják. Külsőleg nagyjában már készen áll. Kora román ízlésben épül a templom. Éppen a legegyszerűbb, kevés díszű szegényes stílusban. Tervezője bizonyára történelmi alapon áll és

Szent István román bazilikáját óhajtja fölépíteni. Bizonyos, hogy a szent király alapította templom ilyen stílusban épült, de az már kevésbé bizonyos, hogy a mostani templom helyén állott. A jelenlegi székesegyházat Biró Márton püspök alakította át barokk stílusban. A falak kibontásakor ráakadtak a régi templom oszlopaira, pilléreire, amelyből tisztán látták, hogy a templom gót stílusban volt átépítve. Bizonyítja ezt különben az altemplom és a szentély is. Bizonyos tehát, hogy az egykori Szent István korabeli bazilika helyén és anyagának felhasználásával a XIII. század végén gót stílű székesegyház állott a várhegyen. A régi bazilikából egy pár oszlop és törött oszlopfaj maradt emlékeztetőül. Különös, hogy a templom mégis a problematikus bazilika stílusban épült, holott kitűnő alkalom kínálkozott egy történelmileg jogosult gót székesegyház fölépítésére. A jelenlegi restaurált templom semmi esetre sem az egykori Szent István bazilika újraépítése, hanem egy pontosan lelkiismeretes tudással megkomponált kora román templom. Megvan a XI-ik század stílusa, van benne egy két oszlop a Szent István bazilikájából, gót stílű altemplom és szentéllyel kombinálva. Külsője, mint minden ezen korbéli épületé, szegényes hatású. A széles sima falmezők kezdetleges ornamentikájukkal, a primitív egyívű bejárat, a dísztelen tornyok inkább műtörténelmi értékűek, a nagyközönség tetszését meg nem nyerik soha. Belsőleg már impozánsabb hatású. A főhajó oszlopsora rendkívül nemes ízlésű, a gótikus szentély remek hálóboltozatával, a gyönyörűen konstruált bazilika tető előkelő ízlésűek, csak a galériák kissé túl magasak. Rendkívül szépek az oszlopféjek az eredeti Szent István korabeli oszlopféjek utánképzetei. Ha a templom készen lesz büszkesége lesz Veszprém városának, örök dicsőségére szolgálанд a nemes szívű, áldozatkész püspököknek és a káptalannak.

Alkonyodik. Lefelé megyek a várból. Megnézem a piaristák templomát, melynek homlokzata valóságos remeke a klasszicitást utánzó empire stílusban. Nincs meg a régi megyeház homályos, ódonszagú kapubejárójával. A tarsolyos, mentés hajdúk eltűntek a várból, a régi vármegyéből csak a tömlőc maradt ott. És ahogy lefelé megyek az egykori felvonó híd mohos kőbálványánál, kigyúlnak a piactéren a villamos lámpák. Világos a szó szoros értelmében a tér, olvasni lehet az utcán. Hej! Schill ház, apám háza, Rikóty ház, hogy ilyesmit megértetek! Vízvezetéki csövek és villamos drótok futnak régi falaitokon. Más világ van már! A régi Veszprémből modern város lett!

Dr. Szabó Zsigmond

Veszprémvármegye, 1909. 39. sz. 1-2. p.

Jubileum

Veszprém város nem jubilál. Pedig két okból is jubilálhatna. Először, mert minden és mindenki jubilál. Másodsorban pedig, mert ez az esztendő negyedszázados fordulója annak, hogy Veszprém község rendezett tanácsú várossá szerveztetett.

Ma már csak az öregek tudják, hogy Veszprém, mint rendezett tanácsú város – ily fiatal. Az ifjabb generáció, tudva azt, hogy Veszprém mindenkor szerepet játszott Magyarország történelmében el sem hiszik, hogy Veszprém csak huszonöt esztendő óta r. t. város.

Pedig úgy van. S hogy ez akkor azzá lett, az is mily küzdelembé került. Tán nem lesz érdektelen Veszprém rendezett tanácsú várossá való szervezésének ezüstlakodalmán annak múltjába visszatekinteni. Ha már nem jubilálunk – ez nem lesz nagy fáradság.

Nagy dolgokat nem mindig nagy események idéznek elő. Veszprém város már a múlt (értve jelenleg a XIX-et) században szervezkedni akart, de sehogysem sikerült. Felülről ellenállásra talált, meg nem is exponálta magát oly igen. S íme, 1871-ben egy igen csekély incidens olyannyira provokálja a város rendezését, hogy az rövid négy esztendő alatt, 1875-ben tényleg sikerül.

Egy festőiparos sátorhelyének kijelölése miatt a rendőrkapitányi hivatal a főbírói hivatal intézkedésével szemben illetékességi összeütközésbe került. S ezzel ki volt dobva a jelszó, hogy Veszprémet rendezett tanácsú várossá kell szervezni.

1871-ben megindul a szervezkedés nagy aparátussal. A városi közgyűlés megfelebbezni mondta ki a megyei bizottság azon határozát, mellyel Veszprémet, mint első folyamodású bírósággal nem bíró várost a megye központi főbírájának hatósága alatt levőnek tekinti.

1872. évi március 30-án már felterjeszti a város az alispánhoz erre vonatkozó folyamodványát, melyet 1167 városi polgár írt alá, kiknek részéről 27284 frt 70 és ½ kr. adófizetés igazoltatott, jelezve ezzel, hogy elbírja a szervezkedés terheit. Ugyanakkor a polgárok részéről is megindul a mozgalom s *Kenessey* Pongrác és érdektársai a várossal egyidejűleg adják be folyamodványukat.

S míg a város kérvényét „véleményes jelentéstétel” végett visszaküldötte a belügyminisztérium, *Kenessey* Pongrác s érdektársai kérésének helyt adva, 1872. évben 15215. számú leiratával *Veszprém városának rendezett tanácsú várossá leendő átalakítását megengedte*. Mikor erről a megye a várost s *Kenessey* Pongrácot értesíté, egyúttal *Kenessey* Pongrácot nagy szótöbbséggel a városrendezési ügyekben, – hogy az az

alispán akadályoztatása esetén hátráltatva ne legyen – alispáni helyettesnek megválasztotta.

S ezzel aztán megkezdődött a város szervezése. De mennyi galiba volt még addig a megye s város közt, míg ez teljesen sikerült. Különösen a választók névjegyzékének megállapítása idézett elő sok összekülönbözést.

1874-ben tudtak csak ezzel dűlőre jutni. (Közben Kenessey Pongrác is lemondott állásáról.) Október 31-ikére végleg rendezték az ügyet s a közgyűlés kimondta, hogy Veszprém hat kerületében 2411 választóval 60 képviselőt s 15 póttagot fog választani. A választás határidejéül december 23-ika tűzetett ki, elnökül pedig az egyes kerületek szerint ki lettek jelölve: *Ferency Károly, Vikár Lajos, Kopácsy Viktor, Galamb József, Soós Lajos* és *Nagy Károly*. Maga a választás a legnagyobb rendben folyt le. (Még csak meg sem támadták a választásokat. – Ma!?) A 2411 választó közül leszavazott 536, nem szavazott le 1733.

Ezek után *Vermes Illés*, a vármegye alispánja 1875. évi január hó 4-én tartott közgyűlésben a képviselőtestületet megalakultnak jelentette ki, s miután még e hó 12-én a tisztújítás is végbement, ezzel Veszprém rendezett tanácsú várossá alakulása – befejeztetett.

Természetesen mindez nem ment oly simán, mint én most leírom. Igen heves összeütközések és meghasonlások árán jutottak el idáig.

De sokkal erősebb volt még az a küzdelem, melyet Veszprémnek királyi várossá leendő emelése céljából vívtak. 1764-ben kimondta a tanácsülés, hogy városunk „*minden módon, ha lehet csak királyi várossá tétessék, ha most eleintén az város adósságban is veri magát, de abbul leghaláb az maradékja kiszabadulhatna, az mostani terébül nem hogy ki lehessen szabadulni, sőt inkább félbető, hogy naponkint eöregbedik*”. – Hiába utasítja vissza a sokat alkalmatlankodó küldöttséget a kancellária, maga Ő Felsége hiába van ellene e mozgalomnak, a megye s a püspökség nem engednek, majd 80 esztendeig folyton ez képezi a városi tanács legfontosabb ügyét. – 1818 májusban elhatározták, hogy „*Eő Felsége is akár Bécsbe, akár ott a hol leend felkerestessen, s annak kegyelme térden állva is kikéréssek*”. – A helytartótanács már-már hajlandó is lett volna Veszprémet királyi várossá emelni, de a megye, s a püspök ellenkezése meggátolta azt.

Később, a politikai élet felhullámszásakor, – elaludt ez a szép mozgalom, magasabb, sürgősebb intenciók foglalták le a városi tanács ügykörét.

S bár Veszprém 1848-ban megalakult rendezett tanácsú várossá, nem sokáig élvezheti azt, mert az abszolutisztikus uralom kezdetével vége lett dicsőségének.

S hogy most nem jubilál, jó volna annak betudni, hogy a haladás, előretörésként lázas munkájában *nem ér rá jubilálni.*

Rádai Gyula

Veszprémvármegye, 1900. 43. sz. 2 p.

Rövid hír

Nem lesz omnibusz Veszprémben. A társaskocsi iparosok beadták lemondásukat a társaskocsi iparról, mivel a lótartás költségeit sem voltak képesek megkeresni. Ezután csupán a „Korona” és a „Magyar király” szállodások fognak omnibusz-kocsikat járatni a vasútra.

Veszprémvármegye, 1900. 22. sz. 8. p.

Omnibusz

Városunk szépül-épül

Ezt el lehet tagadni. Rövid néhány év alatt annyi szép épület emelkedett városunkban, mint másutt talán sehol. Legutóbb a püspöki kormányzósági épület tette díszessé városunkat; befejezéséhez közeledik a törvényszéki palota, hatalmasan épül a posta-palota. A városház melletti ház lerombolásával új utca fog nyílni a Ranolder-utcába s így remek sétányunk lesz, amennyiben a püspök-kertet egészen körüljárhatjuk. Nemsokára a Kopácsy-féle laktanya helyett egy másik, díszesebb fog épülni. A Benedek-hegyen, mint értesülünk, legközelebb Kálvária fog épülni. Ha ez a terv sikerül, ez nemcsak hogy szépíteni fogja városunkat, hanem ily Kálvária kevés lesz az országban, már különleges fekvésénél fogva is. A Fő-utcán új üzletek keletkeztek, vagy a régieket szépen kicsinosították. Ebben a tekintetben a legelső a *Fekete-féle* divatáru-üzlet. Kirakata oly szép és elegáns, hogy bármely fővárosi üzlettel is kiállná a versenyt. Nagyban fogja városunk szépségét emelni, hogy az egyenes utcákon nemsokára aszfalton fogunk sétálni. Eme szép fejlődésnek azonban ellenkezője az a barbarizmus, amellyel most a fő-utca kocsi útját feltöltötték kövekkel és pedig oly nagyokkal, hogy az átkelés lehetetlen. Nálunk az utcák lesarabolásával soha sem foglalkoztak, hanem csak mindig a feltöltéssel. Ha Fő-utca feltöltését is így folytatják, a fő-utcai házakat nemsokára ki kell ásni. Ez pedig nagy költsége lesz a városnak!

Veszprémi Hírlap, 1900. 46. sz. 4. p.

A hétről

Tudva van és nem, titok,
Bizony nekünk színház kéne,
Nagy helyőrség – rég várt vasút
Csatornázás a hegyébe.
Utcák rendezésre várnak,
Aszfaltja sincs még a várnak;
Városház építés terve
Mikor jó már kivitelre!

Tenne szegény polgármester!
De nincs pénz, hát – szólni restell.

Veszprémi Ellenőr, 1901. 31. sz. 4. p.

Városunk fejlődése

Hogy városunk az utóbbi időben nagy haladást tett, azt mindenkinek el kell ismerni.

Derék polgármesterünk, *Szeglethy György* mindent megragad, hogy városunknak oly szomorú hátramaradását kissé ellensúlyozza szorgalmával és önzetlen, fáradságot nem ismerő munkásságával.

Hát Veszprém hátramaradott? kérdezi valaki. És miben? Azt mi is mondjuk, hogy nem mindenben. Tanügyi intézetekben kiállja a versenyt bármelyik vidéki várossal, nemcsak *aránylag*, hanem minden tekintetben.

Hogy tanintézeteink dolgában ily szerencsések vagyunk: az legnagyobb részben a püspökség, a káptalan s a katolikus hívők áldozatkészségének köszönhető, a többi iskola fenntartó tényezők mellett.

Tanintézeteinkben tehát nemcsak hiány nincs, hanem csakis dicsérettel adózhatunk nekik; legfeljebb idők folytán kell egy-két tanítói állást, illetve osztályt szervezni, ha ezt a lakosság szaporodása megkívánja.

De van sok oly dolog nálunk, amelyek eddig nem részesültek a kellő figyelemben. Hogy miért nem: azt most ne kutassuk, azon most ne élveledjünk.

Az utóbbi időben ebben is nagy haladást látunk, azaz jobban mondva nagyobb érdeklődést, mert hogy minő mértékben lesz haladás, azt majd a jövő fogja megmutatni.

A legutóbbi haladás azt, hogy – mint már említettük – a kormány közege a múlt héten itt járt városunkban, hogy az új posta-épület ügyében helyszíni szemlét tartson.

Ez a posta-épület ügye nálunk már régóta kísért. Azt mindenki tudja, hogy a mostani posta-épület úgy helye, mint maga az épület miatt is a lehető legrosszabb helyen van. Ez az épület *már* nem való Veszprémbe, még akkor sem, midőn azt *egyesek* érdeke úgy kívánja, mert az egyesek érdeke – különösen ily dolgokban – nekünk nem imponál.

Az új posta-épület ügyében polgármesterünk e hó 10-én egy értekezletet hívott egybe.

Ez értekezlet – igen helyesen – azt a tervet fogadta el, hogy az új posta-épület a mostani szabadságtéri Zsoldos-féle házban legyen, amit erre a célra igen szépen át lehetne alakítani. Csak helyeselni tudjuk az értekezlet e határozatát, mert a másik terv, mely a posta-épületet a városház udvarán szerette volna, nagyon szerencsétlen azért is, mert ott

az alapozási munkálatok – lévén ez a hely töltés – rengeteg sok pénzbe kerülnének.

Különben a Zsoldos-féle ház lebontásával és annak újra felépítésével városunk nagyon sokat nyerne s a város befektetett tőkéje majd 5%-ot hozna, mert az állam 2500 frt bért hajlandó fizetni.

Ez az új épület mindenkinek megközelíthető lenne s nem is kellene a Palotai-utcára új utcát vágni, mert ez felesleges pénzkidobás lenne.

Különben ez ügyben a polgármester e hó 23-án közgyűlést fog összehívni, amikor már egyes tervek is készen lesznek, mert a polgármester lépéseket tesz az iránt, hogy a jövő hét elején ismét jöjjön le városunkba a posta-igazgatóságtól és a keresk. minisztériumtól egy-egy szakértő s mikor a közgyűlés ezt az ügyet kitűzheti egy 30 nap múlva megtartandó másik közgyűlésre, ahol végleg határozhatnak.

Sokan ebben az új posta-épület felépítésében kortes-dolgót látnak, mert az általános orsz. képviselőválasztások úgy sincsenek messze.

Mi ezt nem hihetjük, annál is inkább nem, mert elég garancia van polgármesterünkben, aki nem ily célból szokott működni, mert ha ily célból működnék, mi lennénk az elsők, kik azért megtámadnák még a legszebb ügyet is.

Bízva a polgármester erélyes és mindenki által tudott szorgalmában, reméljük, hogy ezt az ügyet a legszebben fogja városunk javára megoldani.

Veszprémi Hírlap, 1900. 15. sz. 2-3. p.

Piacrendezési előmunkálatok

Fentebb jeleztük, hogy a városi gazdasági és pénzügyi bizottság október hó 30-án ülést tartott a városházán.

Főtárgya ez ülésnek a piacrendezés kérdésével való foglalkozás volt.

Régi és méltányos panasza Veszprém város közönségének, hogy piaca nem alkalmas helyen van, cikkek után cikkek láttak napvilágot a helyi sajtó hasábjain, már évek hosszú sora óta, élénken illusztrálva azt a ferde helyzetet s azt a sok kellemetlenséget, mit a piac jelenlegi elhelyezése, különösen hetivásárok alkalmával okoz.

Hosszú időn át kedvenc téma volt a piacnak a városház szabad telkére való áthelyezése ennek folytonos sürgetése. Bár az eszme elég életrevalónak bizonyult, a kivitel mindig megtört a főutcai és téri érdekelt

háztulajdonosok és különösen kereskedők ellenállásán, kik üzletük hanyatlását várták az áthelyezéstől.

Most, hogy a városház szabad telkén a postapalota felépül, ez eszme idejét múlja s mint többé hasznavethetetlen, lekerül a napirendről.

De nem kerülhet le a piac áthelyezésének szüksége, esetleg a jelenlegi helyen meghagyásával, egyéb körülmények kedvező irányítása által a helyzet kellemetlenségeinek megszüntetése.

A város vezetősége, kitűzött s követendő programjához híven, legalább eszmét akar találni az elveszett idea helyett, hogy a város anyagi erejéhez mérten azt meg is valósíthassa.

Ez vezette *Szeglethy* polgármestert, midőn 30-án tartott bizottsági szakülésen ez eszmét felvetette s egyszersmind konkrét irányban meg is jelelte, különösen alkalmasnak vélvén a piac jelenlegi szűk és kedvezőtlen, sőt határozottan veszélyes helyzetének megváltoztatására és enyhítésére a főtéri Wurda-féle ház megvételét.

Már az úgynevezett városi bazár (Bauer Károly üzlete) megvételekor és felépítésekor is azon cél vezette a várost, hogy a bazár épület ott csak ideiglenes jellegű, addig tartatik fenn, míg bérlete a vételárt kifizeti: hasonló módon volna eszközölhető a körülbelül 7000 frt értéket képviselő Wurdaház megvétele és értékesítése is, míg azután, a lebontandó bazár épülettel együtt egy hatalmas és díszes térre lenne alakítható s a jelenlegi tulajdonos köztisztelőben állt személyére való tekintetből esetleg Wurda-térnek elnevezhető. Ez által főként a gyümölcs-piac szűk sikátora szűnne meg célszerűtlen s esetleges szerencsétlenségek esetén egyenesen veszedelmes lenni.

A bizottság a tervet egész lelkesedéssel magáévá tette s a szükséges előmunkálatok megtételével *Szeglethy* polgármestert mindjárt meg is bízta.

A magunk részéről mi is őszinte örömmel üdvözljük, mint olyan tervet, mely vármegyénk székvárosának utilitaris³, de szépirodalmi érdekeit is előmozdítani van hivatva.

Veszprémvármegye, 1900. 44. sz. 3. p.

---

³ utilitaris = hasznos

Veszprém fejlesztése

A város adminisztratív rekonstrukciója, főként pedig a legutóbbi tisztújítás óta – ki merné tagadni – Veszprém fejlődik. Aki ezelőtt tíz évvel volt a városban s ma újra belép házsorai közé, nem túlzunk, ha azt állítjuk, hogy alig fog ráismerni.

Kétségtelenül nagyrésze van ennek a külső haladásnak a polgárság gazdagodásában, mert enélkül monumentális és díszes épületeket emelni nem lehetett volna, pedig ez a legelső, mi az idegenek szemébe ötlük, de époly, sőt nagyobb része van a fejlődés terén a város vezetőségének, az utóbbi időben észlelendő haladás tekintetében jelenlegi vezetőjének, *Szeglethy* polgármesternek.

Különösen három dolog vár megoldásra ez időszertint Veszprémben: az utca szabályozás, kapcsolatosan a járdák rekonstruálásával; a közvilágítás modernizálása és a közcsatorna hálózat kiépítése.

Mint minden legcsekélyebb munkánál, úgy sőt jobban szükséges egy város intézésénél, hogy ha sikert vár az intéző fáradságától, tervszerűség jellemezze minden lépését. [...]

Hogy konkrét példával szolgáljunk, minő tervek szerint készül a járda, illetve kövezet renoválás. Veszprémnek egyetlen sétánya van, – a belvárosban – a piaci, illetve a püspökkert körüli útvonalon. Egyik eddig zárt oldalán utca hasított, beépítetlen sarkára egy hatalmas palota épül, másik oldalán a városháza áll; minő gyönyörű kör sétány lesz itt, a főispáni lak, a vármegyeház a párját rikító nagyszerű jószágkormányzói palota, a postaépület az Angolhölgyek zárdája stb., középen a püspökkert árnyas, virágillatos fáival és levegőivel. Hogy egy ilyen séta útvonalat, melyet a közönség folyton fog használni, aszfalttal kell készíteni: a józan ész kívánja. Egy ilyen hely mennyire emeli a város értékét, díszességét: felesleges magyarázni. [...]

Veszprémvármegye, 1900. 46. sz. 4. p.

Rövid hírek

A városi járdák aszfalttal burkolására tudvalevőleg versenytárgyalást hirdetett és írt ki Veszprém város tanácsa. A beérkezett ajánlatok ma érkeztek vissza a mérnöki hivataltól, amelynek felülvizsgálás és véleményezés végett voltak kiadva. A mérnöki hivatal nem jelel ki határozottan egy ajánlattevőt, hanem hangsúlyozza, hogy a munkálat kiadásával nemcsak arra lesz figyelem fordítandó, hogy melyik a legolcsóbb, hanem hogy melyik a jobb, mely utóbbi tulajdonosság nagy mértékben függ a munkásoktól, a célszerű s egy specialistánál jobban feltalálható lerakási illetve öntési módtól. Ott hol az út lejtési viszonyai az aszfaltozást nem engedik meg fakocka, vagy murva burkolatot javasol a mérnöki hivatal, mivel a kőkocka, a beton, vagy a keramit, kivált ha már kissé megkopott, vagy nedves, rendkívül síkos. Mindenesetre célszerűnek véli és óhajtottónak tartja, hogy az egész városban lehetőleg egyforma szegélykövek alkalmaztassanak. A tanács legközelebb fog a beérkezett véleménnyel foglalkozni.

Veszprémvármegye, 1900. 40. sz. 5. p.

A hétről

(részlet)

Aszfalt készül városunkban,
Aszfalt, mely nyáron ragad,
S mindig földi a lólábat,
Melynek látsz'ni nem szabad.
A belváros száraz leend,
Temetőhegy lucskos bár;
A kövezés változhat, de
A mi púpos Veszprémünkbe'
Nem vész el soha a sár.

Veszprémi Ellenőr, 1901. 29. sz. 5. p.

Új lépcsők. A régi laktanya felé levezető 60 darab terméskőlépcsőt a Kígyó-utca felől, az újabb terv szerint, csinos cement-lépcsőkkel fogják lecserélni.

Veszprémi Hírlap, 1900. 18. sz. 6. p.

A veszprémi utcák. Hogy mit eredményezett az utcák folytonos feltöltése: megláthatjuk most, midőn beállt a fagyos idő. A Hosszú-utcán, a Szabadi utcán, a Ranolder-tucán, sőt a főutcán is bajosan lehet, különösen a hintókkal közlekedni. A síkosság következtében a domború utcákon mindennap történik egy feldülés. Nemsokára mutogatni lehet majd a veszprémi utcákat. De azért tavasszal megint csak tölteni fogják.

Veszprémi Hírlap, 1901. 3. sz. 5. p.

Aszfalt munkások sztrájkja Veszprémben. Tegnap délben Veszprémben a főutcán dolgozó aszfaltmunkások közül mintegy tizennégyen a goromba bánásmód és jogtalan bérlevonások miatt azonnal abbahagyták a munkát s így az aszfaltozás tegnap délután csak egyetlenegy szomorúan pőfékelő kazán mellett volt folytatható.

Veszprémvármegye, 1902. 39. sz. 4. p.

Egy új utca. A vámosi út mellett épült villatelep közti út teljesen elkészült. Az út neve „Kinizsi út”. A kocsi úttól jobbra és balra 2-3 méter széles járda készült a kocsi út teste pedig szabályszerűen feltöltetett, s kemény alapzattal láttatott el. Most már csak tessék az utat jó karban meg is tartani.

Veszprémi Ellenőr, 1906. 4. sz. 5. p.

Új utca. Az Abelesz-cég megvett egy nagyobb telektömböt, az úgynevezett Sógor-telep mögött. A telektömbből több – kisebb parcellát hasítottak, melyen építkeztek. Az épületek száma oly nagy, hogy egy kis utca képződött. Ennek következtében a cég a városhoz fordult, hogy adjon nevet az utcának. A városi tanács a kérelmet teljesítette, s Látóhegyi utcának nevezete el a város legifjabb hajtását.

Veszprémvármegye, 1914. 29. sz. 4. p.

A veszprémi postahivatal története

A veszprémi Magyar Királyi Postahivatal és Távirtda-hivatal 1901-ig a város szélén rossz körülmények között, elavult technikai berendezéssel működött. A város vezetése egy új modern posta tervezésére ad megbízást Forster Gyula és Jüttner Kálmán veszprémi mérnököknek. Az épület felépítésére Horváth Sándor veszprémi építőmester kapott megbízást. Az elkészült terveket sokan bírálták, ezért a város egy új terv elkészítésére Schmall Henrik budapesti építészrt kérte fel. Az elkészített tervből az építkezés során csak néhány, az épület külsőjét díszítő elemet használtak fel. A posta épülete 1901 végére készült el. Ez az épület több mint nyolcvan évig állt a lakosság szolgálatára.

1982-ben Ruttkay Gyula, a Veszprémi Tervező Vállalat építészmérnökének tervei alapján készült el az új, a kor követelményeinek megfelelő 1. számú postahivatal a Kossuth Lajos u. 19. sz. alatt.

Új postaépület

Azt nem szükséges bizonyítanunk olvasóink előtt, hogy városunkban a mostani postaépület mind *helyénél*, mind *berendezésénél* fogva kritikán aluli. Ezt a kérdést most már nem engedjük levenni a napirendről, ennek a kérdésnek meg kell oldva lenni. Ez ügyben április 18-án értekezlet volt, amelynek jegyzőkönyvét itt közöljük, egyenlőre minden kommentár nélkül:

«A veszprémi m. kir. posta- és távirtdahivatal jelenlegi helyiségének bérelt *Reviczky* Ambró féle épületre nézve a bérleti szerződés értelmében 1901. évi november hó 1-ére a bérlet felmondható lévén, miután Veszprémváros lakosainak közóhaja, hogy a posta- és távirtdahivatal ne maradjon jelenlegi helyén, a város szélén, hanem a város központjához közelebb eső helyre legyen áthelyezve, miután *Jeckelfalussy* Sándor cs. kir. kamarás, posta- és távirtda-főigazgató a postai forgalom, a nagyközönség és a belső szolgálat érdekében is szintén szükségesnek tartja a hivataloknak a mai kor igényeinek és a forgalom várható emelkedésének megfelelően a város központjába való áthelyezését: az értekezlet tagjai helyszíni szemle alapján megbeszélés tárgyává tették a kérdés megoldásánál számbavehető terveket és így a hivatalok jövő elhelyezését.

Első sorban megbeszélés tárgyává tétetett a város központjában fekvő, jelenleg dr. Óváry Ferenc tulajdonát képező Zsoldos-féle háznak, illetőleg teleknek postaépület céljaira való megszerzése és felhasználása.

Miután azonban ezen teleknek utcai homlokzata mérnöki felmérés szerint csak 16 méter, miután az utcai homlokzat csekély hosszúsága miatt kocsival való bejárás kérdését a homlokzaton keresztül megoldani nem lehet, hanem a kocsibejárást a Kossuth Lajos utcából, esetleg a Kereszt utcából a Tuszkau-, Weisz- vagy Látos-féle házak és telkek megvásárlása, vagy kisajátítása útján lehetne csak aránytalanul nagy költséggel megoldani, miután a telek keskeny volta miatt az udvari helyiségeket csak fedett előtereken keresztül világító udvarokon át lehetne hiányosan világítani. Miután ugyan a telek keskeny volta miatt az udvaron a postakocsikkal való közlekedés és forgolódás tetemes nehézségekbe ütköznék s miután még mindezen nehézségek leküzdése esetén is az épületet oly méretekkel és helyiségekkel megépíteni, hogy az a forgalom emelkedése dacára is 20-30 éven át céljának megfeleljen, nem lehet, Jeckelfalussy Sándor posta- és távirda-főigazgató, úgy is mint a m. kir. keresk. miniszter megbízottja kijelenti, hogy a Zsoldos-féle telket posta- és távirdaépület céljaira alkalmasnak nem tartja és el nem fogadhatja.

Ezen kijelentés után az értekezlet tagjai, miután a miniszteri kiküldött által emelt kifogások elől el nem zárkozhatnak, miután a Zsoldos-féle telek felhasználása mellett egyedül lehető az a megoldás, hogy a város úgy a Zsoldos-, mint az azzal szomszédos Látos-féle telket megszerezze és ezen két telken építsen: a városra nézve pénzügyi szempontból lehetetlen, maguk részéről is annak a nézetüknek adnak kifejezést, hogy a Zsoldos-féle telken való építkezés tervét elejteni kell.

A másik telek, amely a posta és távirda épület építésére felhasználható, *a városház udvarának az angol kisasszonyok felől eső része*. Ezen terület a m. kir. posta és távirda-főigazgató és miniszteri kiküldött nyilatkozata szerint a posta és távirdahivatal fogalmi viszonyai szempontjából a célnak teljesen megfelel, mert elég tágas arra, hogy az épület helyiségei szám és méretek tekintetében 20-30, sőt több év alatt várható forgalom emelkedésének megfelelően állapíttassanak meg, mert a telek városi tulajdont képezvén annak megszerzése a városra anyagi áldozatot nem ró és mert ezen megoldás mellett a város az épületbe fektetendő tőke után a posta kincstár részéről fizetendő bérdíjakban megfelelő kamatjövödelemre számíthat.

Ezen kijelentés után az értekezlet tagjai, miután más alkalmas hely nem áll rendelkezésre, legalább aránytalanul nagy anyagi áldozat nélkül

meg nem szerezhető, miután ezen szabad telken az építkezés akadály nélkül megkezdhető és *ki van zárva az a veszély, hogy az épületet 1901 évi november hó 1-én átadni nem lehet*, miután ezen telken az épület a város központjának közelébe kerül és a város minden részéről könnyen megközelíthető: ajánlják a város közönségének, hogy határozza el, mikép:

a) a városház udvarán, annak az angol kisasszonyok zárdája *felől eső részén* maga a város építi fel a posta és távirda épületet a mai kor igényeinek megfelelően és azzal a beosztással és méretekkel, hogy az a forgalom várható emelkedése mellett is 20-30 éven, sőt hosszabb időn át is céljának megfelelően;

b) hogy a városház telkén keresztül a *püspökkert felőli oldalon anyagi erejéhez mért idő alatt, lehetőleg azonban mielőbb egy utcát nyit, s e célból* a posta és távirda épületet akképpen helyezi el, hogy annak az angol kisasszonyok zárdája felé és a püspökkert felé is homlokzata legyen tehát: hogy az épület és püspökkert közt megnyitandó utca területét szabadon hagyja;

c) hogy addig, míg a tervezett utca megnyitást fog, a posta és távirda épülethez *való gyalog közlekedést a városház kapuján keresztül és udvarán át megengedi és az oda vezető utat állandóan jól karban tartja;*

d) hogy az utca megnyitásának érdekében a városházzal szomszédos Kovács Gyula féle házat, mihelyt anyagi ereje engedi, megszerezni és utca nyitásra felhasználni fogja.

Jeckelfalussy Sándor miniszteri kiküldött felhívja az értekezletnek és a város közönségének figyelmét arra, hogy ezen kérdés érdemleges megoldása azért sürgős, mert a posta kincstár a hivataloknak a most bérelt épületből való kihelyezését *csak arra az esetre biztosíthatja, ha a város részéről teendő intézkedések biztosítékot nyújtanak arra, hogy az új épület 1901 évi november hó 1-én a hivatalok által elfoglalható lesz.*

E célból szükséges, hogy az intézkedések haladéktalanul megtéve és a határozatok oly időben legyenek meghozva, hogy az építkezés folyó évi augusztus hóban kezdetét vegye, mert he ez meg nem történik, csak a város közönségén fog múlni, ha a város lakosainak közóhaja és a kormánynak, valamint a posta és távirda igazgatóságának kívánsága is nem teljesül.

Egyidejűleg kijelenti a posta és távirda-főigazgató úr, hogy a maga részéről a városnak az építési terv gyors és szakszerű elkészítését megkönnyítendő a posta és távirda épületek létesítésénél szerzett tapasztalatok felhasználásával készült tervrajzot fog a városnak rendelkezésére bocsájtani, mely a telek méreteihez és a helyi viszonyokhoz rövid idő alatt és nagyobb nehézség nélkül átalakítható.

Ezzel a jegyzőkönyv felolvasása után aláíratott. Kmft. Jeckelfalussy Sándor s. k. Kolossváry József s. k. Szeglethy György s. k. Erdős Zsigmond s. k. Ambrus Elek s. k. Forster Gyula kir. mérnök s. k.»

Veszprémi Hírlap, 1900. 16. sz. 5. p.

Az új postapalotáról **– Városi közgyűlés és néhány megjegyzés –**

Maga az a körülmény is, hogy az építendő postapalota ügyében április 23-ára egybehívott rendkívüli városi közgyűlésen a képviselők oly szokatlanul nagy számmal jelentek, meg igazolta azt az általános nagy érdeklődést, amit ez az ügy a polgárság körében keltett.

Az elnöklő polgármester igen behatóan ismertette az egész ügyet és előterjesztette a lapunk múlt számában már közölt s a posta főigazgatóval folytatott tárgyalásokról felvett jegyzőkönyvet.

Majd az iparos-kör és a kereskedők társulatának emlékiratait terjesztette elő, melyekben mindkét társulat a leghatározottabban óhajtja és kívánja, hogy az új posta és távirda épületet a város központjában, illetve a városház udvarán építsék fel.

A polgármester ezután maga részéről is indokolva látván ezen kívánság jogosultságát és ésszerűségét, konkrét indítványt terjeszt elő azon értelemben, s mint a tárgyalási jegyzőkönyvben terveztetett és felvételgetett.

Kolossváry József alispán ezen terv, illetve javaslat helyességét, egy a részletekre is kiterjedő remek beszédben kifejtve, a jelenvolt képviselőket annyira meggyőzte, hogy nemcsak *egyhangúlag és lelkesedéssel* elfogadták a polgármesteri javaslatot egész terjedelmében, hanem a szép beszédéért a szónokló alispánt is tüntetőleg megéltjezték.

A hozott határozat értelmében 30 nap múlva a képviselőtestület új közgyűlést tart, amikor is névszerinti szavazással fogják elfogadni (minden bizonnyal akkor is egyhangúlag!) az akkorra már kidolgozott kész építési terveket és a szükséges költségeket.

A polgármesteri előterjesztésnek több igen nevezetes s a közönséget közlelről érdeklő része közül csak kettőt kívánunk ez alkalommal főképen kiemelni s ezek egyike, hogy a posta épületnek a városház udvar hátsó részén leendő elhelyezésével egyúttal az angol kisasszonyok intézete előtt az utcát is rendezni fogják, amennyiben a szükségtelenül feltöltött kocsit utat tetemesen leszállítják s az angol kisasszonyok intézete ez által ki fog

emelkedni. Nevezetes az is, hogy a postapalota, nem közvetlenül az utca színre terveztetik, hanem előtte egy kis *parkírozott térség lesz*, amely nemcsak hogy szépészetileg emeli az új palotát, hanem még az utca is nyerni fog szélességében.

A másik igen érdekes és fontos része a tervezetnek az új utcanyitás a városház és a „Korona” vendéglő közötti ház kisajátításával. Ez által a városház egy új frontot kap az új utca felől, ezen a fronton aztán üzlethelyiségek lesznek nyithatók s így természetesen a városháza is fog értékben tetemesen nyerni.

A város ezen igen élénk helye kitágul s a piacról legegyszerűsebb úton, kocsival is el lehet érni az angol kisasszonyok zárdáját, melynek gyönyörű homlokzata az új utcán keresztül a városháztérről már szembe fog tűnni.

A tervezetnek pénzügyi oldala is igen előnyösnek látszik, mert ha a Zsoldos házat kellett volna megszerezni – az 21 ezer forintba került volna – ezen tervezet szerint azonban a telek teljesen ingyenben van s a telek megszerzésére szánt 21 ezer forintot a Kováts-féle ház megszerzésére lehet fordítani.

Ilyen stádumban levén ez az ügy, örömmel reméljük, hogy az új postapalota, városunk díszére – nemsokára állani fog.

Veszprémi Hírlap, 1900. 17. sz. 4-5. p.

Rövid hírek a postapalota építéséről

Veszprémiek küldöttsége a postapalota ügyében a miniszternél. Május 4-én vezette *Hegedüs Sándor* miniszter elé *Szabó Imre* orsz. képviselő Veszprém városának a postapalota ügyében kiküldött küldöttségét. A küldöttséget a miniszter a képviselőház miniszteri szobájában fogadta, hol Szabó Imre képviselő előadta a postapalota tervének, lapunkban már ismertetett részleteit és kérte a miniszter jóakarató támogatását. A miniszter igen szíves hangon válaszolván a küldöttségnek, aggályát fejezte ki afölött, hogy a városház területére tervezett postapalota – *amint ő informálva van* – megint csak nem lenne a város központjában. A küldöttség, *jól előre értesülvén arról a „jóakarató” információról*, Veszprém városának térképét azonnal bemutatván a miniszternek, felvilágosították a minisztert, hogy a terv szerinti postapalota nagyon is a központba esik és minden oldaláról igen könnyen megközelíthető lesz. A miniszter ezután biztosítva a kiküldötteket, hogy az ügyet a város közgyűlése által

kontemplált⁴ módon, kedvezően fogja elintézni, meleg hangon búcsúzott el a veszprémiektől. Így hát ismét egy lépéssel előbbre jutottunk ahhoz, hogy városunkhoz méltó s a város központján emelkedő postapalotánk legyen.

Veszprémi Hírlap, 1900. 18. sz. 6. p.

Épül a posta! A posta épület terveinek végleges megállapítása végett e hét folyamán több napig városunkban időzött *Berán Lajos* a soproni posta- és távirdaigazgatóság mérnöke, kinek közbenjöttével a postaépület építésének végleges tervezetét elkészítették a város szakközegei *Forster Gyula* és *Jüttner Kálmán* királyi mérnökök. Mint értesülünk az építkezéshez az első kapavágás más hétfőn megtörténik a városház üres telkén.

Veszprémvármegye, 1900. 36. sz. 5. p.

Az új postapalota A hosszas vajúadás után végre teljesedésbe megy Veszprém város egyik régi óhaja és a postahivatal a város középpontjába lesz áthelyezve. A postapalota ügye már annyira előrehaladott, hogy már a jövő héten hozzáfognak az építkezéshez. Az építést árlejtés után *Horváth Sándor* ismert jóhírű építész nyerte el.

Veszprémi Ellenőr, 1900. 36. sz. 3. p.

A postapalota alapkő letétele csendben folyt le október 6. napján. Az épület egyik sarok falazatába egy erősen készült és erősen ónozott bádogdoboz helyeztetett el, melybe egy emlékirat, a forgalomban levő váltópénzek egy-egy darabja, néhány vegyes írás és nyomtatvány záratott. Az emlékirat a szokásos bevezetésekén kívül tartalmazza mindazoknak a neveit, kiknek közreműködésével az épület terveztetett s megvalósítatik.

Veszprémvármegye, 1900. 40. sz. 5. p.

A postapalota bokréta ünnepe A postapalota falazata egészen elkészülvén, tegnap szombaton volt az ú.n. bokréta-ünnep, mely alkalomra a postaépítési bizottság határozata értelmében közreműködő műépítész pallérok és munkások összesen 500 korona jutalomban részesültek.

Veszprémvármegye, 1900. 47. sz. 7. p.

---

⁴ kontemplált = előre meghatározott

Az új postapalota elkészült. A városi postaház végtére annyira elkészült, hogy rendeltetésének átadható. A posta-távíró- és telefonhivatalok pár nap múltán működésüket már megkezdik; a beköltözködés javában folyamatában van. Dr. Vadnay Szilárd megyei főorvos, Szeglethy György polgármester és Ambrus Elek postafőnök az emeleti lakásokat már elfoglalták. Szép és tágas helyiség jutott a földszinten a rendőrkapitányi hivatalnak és rendőrségnek, melynek 4 szoba jutott. Ugyanott kapott egy külön szobát a városi tiszti főorvos is.

Figyelmeztetjük a közönséget, hogy ezentúl a rendőrkapitányságot az új helyiségbe keresse, mert egy hét óta már ott működik. A rendőrkapitányi hivatal régi helyiségeiből a nagyobbik szobát a városi adóhivatali főnök, a kisebbiket a számvevő részére rendezték be.

A városi tűzoltók közvetlen a rendőrség mellett helyeztettek el az új épület földszintjén.

Veszprémi Ellenőr, 1901. 44. sz. 4-5. p.

A postaépület átvétele. A posta építése a város által kiküldött bizottság szeptember 23-án, csütörtökön délután 3 órakor ülést tartott, melyen megtörtént a postaépület építkezési költségeinek leszámolása és a befejezett épületnek ideiglenes átvétele.

A leszámolás szerint az építkezés összes költséges 121.863 korona 13 fillér volt, míg az előirányzott összeg csak 110.000 koronában volt megállapítva. A túlkidást a város az 1900. év végével mutatkozott 21.493 korona 90 fillér pénztári maradványból fogja fedezni oly módon, hogy ezen pénztári maradványból 12.000 koronát az építkezési túlkínálatra fog fordítani. Ez ügyben egyébként még a városi közgyűlés elé kerül, mely végleg fog e tárgyban határozni.

1848 Veszprémmegyei Független Hírlap, 1902. 4. sz. 3-4. p.

A városi távbeszélő ügyében a polgármester a következő hirdetményt tette közzé: »Rendezett tanácsú Veszprém város polgármestere közhírré teszi, hogy a kereskedelemügyi magy. kir. miniszter úr Veszprém város területén a folyó 1901. évben távbeszélő hálózatot létesített. A tervezett új vonalak iránynyomának megállapítása céljából szükséges közigazgatási bejárás megkezdésének időpontjául folyó évi január hó 28-ikának délelőtti 9 órája tűzvetett ki, összejövetele helyül pedig

a városi tanácssterem jeletetik ki. Mely közigazgatási bejárásra a távbeszélő hálózat által érdekelt felek meghívhatnak. Veszprém, 1901. évi január hó 23-án. *Szeglethy*, polgármester.«

Veszprémi Hírlap, 1901. 4. sz. 5. p.

Az 1901-ben épült Postapalota

Nyilvános telefon-állomás Veszprém-ben. Abból az alkalomból, hogy a legközelebbi napokban elkészül Veszprémen keresztül a székesfehérvár-balatonfüredi telefonvonal, Veszprémváros is kap a postahivatalnál egy nyilvános telefonállomást, amelyről már a jövő hónapban Veszprémből is bárki beszélhet az interurbán-hálózat bármely állomásával.

Veszprémi Ellenőr, 1901. 28. sz. 3. p.

Villany a postán. A veszprémi m. kir. postahivatalban most fejezték be a villamos világítás bevezetésére vonatkozó munkálatokat, kellett ez, mert a késő estig ott görnyedő hivatalnokoknak és hivatalnoknőknek bizony nagyon rontotta a szemét a rossz petróleumlámpa.

Veszprémi Újság, 1910. 4. sz. 4. p.

Szent László templom előtörténete

A török időkben elpusztult középkori Szent Margit plébánia helyére, amelyből csak a szentély maradt meg, 1740-ben épült új kápolna. A kápolnát saját költségén Pöstényi Mihály veszprémi örkanonok építtette. A nyugat felé néző boltíves szentélyű kápolna hossza 18 m, szélessége 7,5 m volt. A huszártornyot fából készítették. A hívek adományából öntetett 200 fontos harangon „A Szent László tiszteletére a hívek adományából 1804. Pesten.” felirat volt olvasható. A több ízben felújított kápolna a 19. sz. végére életveszélyessé vált, ezért 1901-ben lebontották. A főoltárt díszítő Szent László képet az egyház a László Iskolának ajándékozta. (A huszártornyos kápolna képe a Pillanatképek a 19. századi Veszprémből c. kötetben látható.)

Rövid hírek

A Szent László templom építéséről. A Szent László kápolnát e héten már bontották. A sok szép időt látott kápolna helyébe egy új és díszes fog Isten dicsőségére emelkedni.

Veszprémi Hírlap, 1901. 18. sz. 7.

A szent László-kápolna lebontását e héten már befejezték. Csalódtunk azon reményünkben, hogy ezúttal sok régi emlék fog napfényre jönni; eddigelé mindössze két oszlop-maradvány és néhány régi sírfelírás került elő. A két oszlop-részlet igen érdekes. Az egyik részlete egy oszloptalapatnak hófehér karrarai márványból. Az oszlop szárának átmérője körülbelül 2 láb lehetett. A megmaradt részlet az alsó négyszögletes talapatnak és az ezen nyugvó domború és homorú gyűrűknek majdnem teljesen ép egyharmadnyi szelvényéből áll. A másik egy 20-25 centiméternyi átmérőjű homokkő-oszlopnak felsőrésze és feje. Az oszlop-fő sima gótikus kehely-fejezet, az oszlopszárat sekély csatornák borítják. Az eddig talált sírfeliratok a 17-ik század végéről és a 18-ik elejéről valók; vörösberényi kőből készült hosszúkás négyszögű

lapokra szabályos nagybetűkkel vannak írva. Kettejük meglehetősen ép, róluk a következő felírásokat sikerült lebetűzni:

HIC JACET
NICOLAUS JURA
TOVICZ: TOTA VITA
CO: AN: 52: ANNO
DNI: 1698 DIE 12 JUN

—
HIC JACET
G. D. JUDITHA
VIDI G D Qdam
MCV VRV ÆT
S LXXII Obijt
ANNO 1695

Sajnálók, ha a napfényre került két oszloprészlet, a gót és reneszánsz korszakok maradványai, avatatlan kezekben elkallódnának.

Veszprémi Hírlap, 1901. 19. sz. 7. p.

A László-templom építkezési munkálata csaknem teljesen be van fejezve. Nemsokára megérkeznek a festők, majd Róth Miksa, a hírneves üveg-festő, valamint a belső berendezés munkásai s városunknak e legújabb s kétségkívül legszebb fekvésű temploma készen lesz. Jelenleg a templom körületén dolgoznak, a templom bejáratához vezető lépcsőn, mely impozáns hatást kelt. Az egész domb, melyen az új templom áll, átalakult, még pedig igen szerencsésen. Ha az emberi kezek munkáját a természet teljessé teszi, gyönyörűséggel tekinthetünk az átváltoztatott László-dombra.

Veszprémi Hírlap, 1902. 17. sz. 5. p.

A Szent László templom megáldása. A dr. Fejérvári József praelátus-kanonok úr által a teljesen újból épült s pazarul felszerelt Szent László-templom ünnepélyes megáldása hétfőn, kisasszony ünnepén lesz. A szép szertartás délelőtt 9 órakor veszi kezdetét, amikor ő Excellenciája, a megyés püspök úr a felszentelendő templomhoz érkezik, hol az egész papság várni fogja. Az ünnepélyes felszentelési szertartás után ő Excellenciája tartja az első szent misét a templomban s mise után szentbeszédet fog a hívekhez intézni. A Szent László templom e szép ünnepe az egész város és vidékének ünnepe lesz.

Veszprémi Hírlap, 1902. 36. sz. 5. p.

Szent László templom

Holnapután, szeptember 8-án, Mária születésének ünnepén szenteltetnek meg szent László templom falai, hogy magasztos rendeltetésüknek átadassanak. A templom épüléséről időnként megemlékeztünk egy-egy rövid hírnék szűk keretében, de most, hogy a templom elkészülve várja a főpásztori áldást, amely után megnyílnak ajtajai az áhítatos hívők előtt, kötelességünknek tartjuk a szép alkotásról bővebben is megemlékezni.

A régi szent László kápolna történetét s az új szent László templom leírását egy most elkészült füzetke, – melyet a felszentelés napján osztanak szét, – tárja fel az érdeklődők előtt, azért azt most mellőzzük, csak örömünknek adunk kifejezést, hogy városunk egy szép templommal gazdagabb lett.

Örülünk pedig azért, mert a vallásos polgári erényeket tartjuk ezerféle társadalmi bajainkban egyedül hatásos gyógyítószereknek s a templomokat ez erények iskolájának, ápolójának. De eltekintve az új templom erkölcsi érdemétől, Veszprém városa a régi rendezetlen dombon szegyenkező kis kápolna helyett, egyik legszebb pontjává varázsolt emelkedésen ízléses, kedves szépségű templomot nyert.

Igen, úgy nyerte Veszprém városa a gyönyörűen átalakított dombon épület Isten-házát. A város polgárai mint ilyenek s mint hívők is, örök hálaára vannak kötelezve az iránt a titkosan működő áldott kéz iránt, mely letörölte a dombról a régiség minden dísztelenségét s helyébe állította a város egyik ékességére az új templomot. [...]

Veszprémi Hírlap, 1902. 36. sz. 3-4. p.

A veszprémi Szent László templom története (részlet)

1901. április 30-án kezdték meg a régi kápolna bontását; e munka közepette, leszámítva néhány töredezett 18-ik századból való síremléket és egy fehérmárvány oszlopalapot, mely valószínűleg a régi székesegyház maradványa, semmi történeti értékkel bíró tárgyra nem akadunk.

A veszprémi plébánia, mely az építést vezette, a régi kápolnából az új templom számára csak a ruhaneműeket, a két harangot, a szentségtartót, szentségmutatót, s a sekrestyeszekrényt tartotta meg; a főoltár szent László képét a múlt emlékéül a László-iskolának adományozta.

Az új templom alapkövét minden ünnepélyesség mellőzésével 1901. május havában tették le. Az építés oly gyorsan haladott előre, hogy augusztus 20-án örömtől áradozó nagy számú hívek jelenlétében föltették a toronyra a keresztet, melyet főtt. dr. *Rada István* oldal-kanonok úr áldott meg. Az új templom a régi kápolnával ellentétes irányban van, tornya a város felé, szentélye a Veszprém-völgy felé néz. A templom nagyjában román-stílusban van építve, hossza 30 méter, szélessége 10 méter, a torony magassága 31 méter.

Építési vállalkozó *Csomány Kálmán* veszprémi építőmester volt, ki a templomnak szívességéből a régi kápolnában talált márvány oszlopalapból két darab csinos szenteltvíztartót csináltatott, melyek a főbejárat mellett vannak a falba illesztve.

A szószéket, Jézus szent Szíve szobrát tartó oszlopot és az oltárt, mely a budapesti központi papneveldei kápolna oltárának mintájára készült, *Hudetz* kaposvári kőfaragó csinálta. Az üvegfestmények *Róth Miksa* budapesti hírneves üvegfestő műhelyéből valók.

A templom kifestését *Graits Endre* akadémiai festő végezte, ki vallásos lelkületét szépen kifejezésre juttatá a b. Szűz, szt. József és szt. István freskóképeiben.

A lourdesi jelenetet ábrázoló festményt *Steiner N.* neves festő készítette.

A tiszta ezüsből való kelyhet szent József, szt. Ferenc és szt. Terézia dombormű képei ékesítik, amely képek az alapító és jámbor szüleinek védőszentjeit örökítik meg. Az új nagyharang, melyet nagymélt. és főt. báró *Hornig Károly* megyés püspök úr szent József tiszteletére szentelt, 3 métermázsa és 15 kiló súlyú. Ezen harangot *Tóth Árpád* veszprémi harangöntő készíté. A harang oldalát szt. József dombormű képe díszíti.

Strausz Antal

Veszprém, 1902. Egyházmegyei Kny.

A szent László-templom felszentelése, melyről múlt számunkban bővebben írtunk, Kisasszony napján a reménylett fénnel ment végbe. A díszes ünnepélynek gyönyörű idő kedvezett. Mikor kegyelmes főpásztorunk, báró *Hornig Károly* megyés püspök úr ő excellentiája megindult a szentelésre s felhangzott a nagyharang kísérő szava, a templom körületét már teljesen ellepte az ájtatoskodók rengeteg tömege. A főbejárathoz vezető széles feljáró alján a káptalan s a papság teljes számban fogadta ő excellentiáját, aki magára öltvén az egyházi ruhákat a templom ajtajához ment s megkezdte a felszentelés szertartását. A templomot kíséretével körüljárván és meghintvén szenteltvízzel, a templomba vonult, ahol folytatta és befejezte a felszentelést. A közönséget csak azután bocsátották be a templomba, mely csakhamar megtelt minden zugában. A felszentelés után csendes misét mondott ő excellentiája, mise után pedig a szószékre lépett s a hívők igaz épülésére főpásztori örömét fejezte ki a szép templom építése felett. Majd a katolikus templomok magasztos hivatásáról szólt, befejezésül pedig köszönetét fejezte ki a nagylelkű áldozatért dr. *Fejérvári József* pápai praelátus, apát-kanonok úrnak. A szívből fakadt főpásztori köszönet könnyet fakasztott a hívők szemében s az imádságra kész ajkakon a hálának és köszönetnek visszhangját kelté fel. Ami a szent beszéd után következett, azt láthatni csak keveseknek adatott. Kegyelmes főpásztorunk a szószékről a szentély lecke oldalán levő kis oratóriumba ment, ahol dr. *Fenyvessy Ferenc* főispán és a káptalan tagjai foglaltak helyet. Odalépett dr. *Fejérvári József* öméltóságához, akit a szép ünnep amúgy is szívben-léleekben meghatott s még egyszer megköszönte nagylelkű

áldozatát. Kevés szó hangzott el e percben, a körülállók csak azt látták, hogy a nemesszívű építető praelátus megcsókolja főpásztorának áldó kezeit, a főpásztor pedig átkarolja és megcsókolja az áldozatkészségben oly kimagasló praelátust. És e jelenet hatása leírhatatlan. Ezt csak a szemekbe gyűlt könnyek, mint a csordultig megtelt szívek tolmácsai, az örömnök zokogásba fúló hangja tudta kifejezni és semmi más. Ő excellentiája távozásával a szép, lélekiemelő ünnepély véget ért, de az ájtatos hívők egész napon át, még vidékről is seregesen látogatták az Istennek új hajlékát.

Veszprémi Hírlap, 1902. 37. sz. 4. p.

A veszprémi káptalan
jutasi halastavából

* **élő ponty,** *

a balatoni halászati
részvénytársaságtól

friss fogas és süllő,

valamint mindennemű

halkonzervek, rák,
tengeri halak stb.

mindenkor kaphatók

jutányos ár mellett

Szemerey János

csemoge- és fűszerkereskedőnél

Veszprém, Fő-tér 63.

A nyugati Plosszer-séta rendezése

A város sétáló és szekerekkel közlekedő közönségét egyaránt fogja érdekelni azon beadvány, melyet *Rainprecht Antal* püspöki jószágkormányzó a nyugati Plosszer-séta és a mellette levő helyenkint szűk közlekedési út rendezése ügyében *Szeglethy György* polgármesterhez intézett, mely okból azok szószerinti szövegét itt közöljük:

Tekintetes Polgármester Úr!

A helybeli püspökségi szérűskert az úgynevezett külső Plosszer-séta között nagyméltóságú báró *Hornig Károly* megyés püspök úr meghagyásából díszes kerítést emeltem oly magasságban, hogy az egyrészt a kilátást el ne fedje, másrészt a felmászás arra lehetetlenné tétessék, vagy legalább is nagyon megnehezíttessék. A fundamentumok számára kiásott földet elhordattam, nehogy az a fal magasságát csökkentse és a sétány kemény alapzatán sárt képezzen.

Nemrég a város e sétányon a gyermek-menhely vízvezetékét rakta le, amiből meglehetősen mennyiségű föld maradt fenn. Ahelyett, hogy ezt a hatóság úgy, mint én tettem, – elhordatta volna, odahányatta a fal mellé, sőt még a kocsis út árkának tisztításából származott földet is ráhányatta és elegyengettette, úgy, hogy ezáltal a kerítésfal mellett 20-25 centiméter magas friss földréteg – ma már sár – van felhalmozva. Természetes, hogy erre még legalább 20 centiméter kavicsréteget kell rakni, ha a járdát használhatóvá tenni akarják. Így aztán 40-50 centiméterre temettetik be az új kerítésfal és ennyivel lesz alacsonyabb, sőt még az egyoldalú, tehát egyenetlen nyomás által szilárdságában veszélyeztetve is lesz.

Ez ellen tisztelettel óvást teszek s kérem tekintetes Polgármester urat, hogy a felhányt földnek eltávolítása, azaz elhordatása iránt intézkedni méltóztassék. A földet le kell venni egész a szilárd talajig, hogy a status quo ante⁵ helyreállíttassék.

Veszprém, 1903. december 4-én.

Kiváló tisztelettel:

Rainprecht Antal
püsp. jószágkormányzó

Veszprémi Hírlap, 1903. 50. sz. 4. p.

---

⁵ status quo ante = a korábbi helyzetnek megfelelő állapot

A gyermekmenhely építése

Rövid hírek

A **gyermekmenhely** országos ügye általános érdekén kívül különösen is érinti Veszprém városát. A hét folyamán járt városunkban *Ruffy Pál*, a gyermekmenházak főfelügyelője *Frank Ödön* dr. egészségügyi felügyelő kíséretében, hogy a gyermekmenház központi épületének alkalmas helyet keressen. Most a három dunántúli város közt, melyek központjai lesznek a gyermekmenhely új intézményének, Veszprém is helyet foglal. Ez ügyről később érdemlegesen fogunk megemlékezni, most csak annyit, hogy a gyermekmenhely központi épületének alkalmas helyéül a miniszter küldöttei két telket jelöltek ki. És pedig a leendő tisztviselő telep, vagy a szegényház mellett. A választásnál dönteni fognak a telek megszerzésének körülményei.

Veszprémi Hírlap, 1903. 10. sz. 5. p.

Építik a veszprémi gyermekmenházat. E héten május 6-án járt itt dr. *Frank* országos egészségügyi felügyelő és *Ybl* építész Budapestről a veszprémi püspök úr által, a külső püspökkert külső részéből adományozott telep átvételére. A minisztérium kiküldöttjei el voltak ragadtatva a gyönyörű parkszerű területtől, melyhez hasonlót e célra alig kaptak az országban. Az építési terveket rövid idő múlva elküldik, amire az építkezés verseny útján, de a helybeli iparosok különös figyelembevételével ki fog adatni, úgy, hogy az valószínűleg még június havában megkezdődhet a leendő.

Veszprémi Hírlap, 1903. 19. sz. 4. p.

A gyermekmenhely építését a múlt hét folyamán megkezdették. Első sorban a menhely területét határoló kőfalat építik meg, azután az épületet alapozzák.

Veszprémi Hírlap, 1903. 31. sz. 4. p.

A veszprémi gyermekmenhely már teljesen elkészült s csak a belső tatarozást és a berendezést végzik rajta, úgy annyira, hogy szeptember hó 1-én fogják ünnepélyesen felavatni és rendeltetésének átadni. Mint értesülünk a belügyminiszter a tisztkart is kinevezte, s e szerint: dr. *Cseresnyés József* veszprémi orvos, igazg. főorvos és *Kiss József* budapesti lakos pedig gondnok lett.

Veszprémvármegye, 1904. 57. sz. 5. p.

A veszprémi gyermekmenhely – mint értesülünk – október 1-én fog átadni rendeltetésének. Ezen intézet oly mintaszerűen van berendezve és felszerelve, hogy, aki még nem látta azt valóban meg fogja lepni az. A felszerelés *Cseresnyés József* dr. főorvos vezetése alatt serényen halad előre. A héten bizottságban bontották föl azon ajánlatokat, melyek a lapunkban is közzétett árlejtés alapján fehérműekre, ágyfelszerelésekre, vaságyakra s konyhafelszerelésekre kiírtak. A bizottság, melyben *Szeglethy György* polgármester is részt vett, a helybeli kereskedőket ajánlotta a szállítással való megbízatásra.

Veszprémvármegye, 1904. 64. sz. 3. p.

Az állami menhely megnyitása. Múlt szombaton d.e. adta át *Kolossváry József* főispán a veszprémi áll. gyermekmenhelyet rendeltetésének. A megnyitás az intézmény humanizmust szolgáló céljának megfelelően, csendben folyt le, és azon csak a hivatalos körök vettek részt, s a főispán rövid megnyitó beszéde után a jelenlévők megtekintették az intézet modern felszerelését.

Veszprémvármegye, 1904. 69. sz. 4. p.

A gyermekmenhelyen

Az a hatalmas, palotaszerű épület, mely a külső püspökkert déli oldalán emelkedik s két melléképületével oly festői képet nyújt a megritkított park közepette, mióta elkészült, igen csekély érdeklődésben részesült. Tervezetét hozsannával fogadta a város, épülését érdeklődéssel nézte a közönség, mikor pedig elkészült, a megszokottság közönyével tekint reá, működéséről pedig, a nyilvánosság előtt legalább, szó sem esik.

E mulasztás némi pótlásául vetem papírra múlt heti látogatásomat s ez alkalommal szerzett tapasztalataimat, melyeket *Cseresnyés József* dr. igazgató-orvos úr szíves jóságából szereztem és t. szerkesztő úr rendelkezésére bocsátok.

Mielőtt azonban látogatásomról beszámolnék, egyet-mást alkalomszerűnek találok elmondani a gyermekmenhelyről.

Őszintén megvallom, hogy a gyermekmenhely intézménye iránt előítéletes véleménnyel voltam. Mikor úgy séta közben egy-egy tekintetet vettem az irigylendő szép fekvésű épületre, ez előítéletes vélemény nem egyszer felzúdult bennem. Minek ez a szép, nagy költséggel épült palota, melynek fényes, talán túlságosan modern berendezését félig elkészült állapotában is csodáltam? Úgy tekintettem rá, mint egy modern fogházra, melyben az emberiség salakjai kényelmesebb életben részesülnek, mint a szabadon élő becsületes szegények.

Azt is hallottam, hogy a gyermekmenhelyen állandóan 20-25 gyermek tartózkodik, a többbit dajkaságba adják. Érdemes-e ezért palotát építeni, akkora személyzetet tartani, igazgatót, gondnokot, felügyelőt tartani, holott a kis gyermekek nyilvántartását egy közönséges irodából is el lehetne végezni. Szóval az egész intézményt, a túlságos humanizmus rovására írtam, melynek nemcsak kevés előnye nincs arányban az intézet

fenntartásának költségeivel, hanem – eddigi véleményem szerint – több okból kifogásolható is.

Hogy véleményem megtérését indokolhassam, röviden ide iktatom egyéb kifogásaimat is, melyekkel eddig a gyermekmenhelyet illettem.

A nagy humanizmus mellett embertelenséget láttam abban, hogy azokat a szerencsétlen kis gyermekeket elszakítják az anyai kebelről, ahol, ha didereg is, ha éhez is, de legalább érzi az anyai szeretet melegét, szívja az édes anyai tejet, amit semmi sem pótolhat. E helyett idegen dajkák karjaiba kerül, sorsa felett az érzéketlen paragrafusok intézkednek. Felnő egy modern palota hideg fényében, ahol a szereteten kívül minden igénye kielégítést nyer, s mikor megerősödik, ismét kikerül az életbe, ahol megint a nyomorúság várakozik reá. Mi lesz abból a palotából kikerült, kényesen nevelt, szeretet hiányában felnőtt kis gyermekből? Mi lenne más, mint igényekkel bővelkedő, szeretetben szűkölködő teremtés, aki születésének átkát hordozza majdan egy nyomorúságos életen át, melynek végét valószínűleg megint állami intézetben, valamely fogház cellájában éri meg. Korunknak egyik átka úgyszólván a túlságos igényekben s azoknak meg nem felelő keresetben található. E ferde viszony szüli az elégedetlenséget, mely vagy zúgolódásban nyilvánul, vagy tisztességtelen keresetre uszítja az embereket. És e ferde viszony növelését láttam a gyermekmenhely palotájában – kívülről.

Sőt az erkölcsiség szempontjából sem átalítottam rovást vágni a gyermekmenhely terhére. A ledér szerelemnek egyik visszatartó aggodalmát távolítja el, amidőn dajkáló karjaiba veszi azokat a szerencsétlen kis gyermekeket, kiknek könnyelmű anyja, az állam szíves gondoskodásából, anyai gondok nélkül surranhat tovább azon az úton, mely a bűnnek útja, s melynek mellékágai a büntenyákra s kórházakba vezetnek.

Ilyen véleményekkel terheltlen léptem át a gyermekmenhely küszöbét. A tágas lépcsőház tisztasága volt az első kellemes hatás, amit éreztem. A falak még festetlenek, ami nem nélkülözi ugyan a teljes készültség hiányát, de nem is zavarja a kellemes benyomást. Az első emeleti igazgatói szoba ajtaján kopogtattam s csakhamar a kicsiny, de előkelő ízléssel berendezett irodába, majd az abból nyíló szalonba léptem, hol néhány igen kellemes s nagyon tanulságos percet töltöttem *Cseresnyés József* dr. úr társaságában.

A sarokban hatalmas gólya álldogál, a falat téli tájkép díszíti, mely az erdei úton bolyongó édes anyát ábrázolja, amint kis gyermekét szívéhez szoritva, fagyos könnyektől fájdalmas arccal bolyong a kínos bizonytalanságban. Valóban a menhely falára illő kép, mely nemcsak

hangulatot kelt, hanem gondolatokat is ébreszt. Gondolataimat nem is titkoltam s csakhamar barátságos vitába elegyedtünk, melynek vége az lett, hogy kifogásaimat egytől-egyig ott hagytam a kis szalonnak barátságos falai között.

Beszélgésünket egész terjedelmében bajos lenne papírra vetnem, de annak eredményét, kifogásaim sorrendjében, a következő sorokban adom.

Arra a nagy épületre, ha ismerjük a menhely rendeltetését, működését, belátjuk, hogy szükség van.

Azok a körülmények és eljárások, melyek a gyermekek felvételét kísérik, nagy személyzetet és sok helyiséget igényelnek. A higiénia ma már sok jogos követeléssel lép fel s azokat ilyen természetű intézeteknél mellőzni nem szabad, hacsak az eredményt veszélyeztetni nem akarjuk. Csak a deszinficiáló helyiség jókora helyet igényel. Mert nemcsak a felvételre behozott gyermek, hanem annak ruhája, sőt kísérője is alapos vizsgálat alá kerül s a menhely tulajdonképpeni helyiségébe addig lábát sem teheti be, míg ezen túl nem esik. Csak a megvizsgált és fertőtlenített gyermek kerülhet a menhelyre, amely eljárás biztosítja a már bennlevőket afelől, hogy az új vendég minden veszedelmes kísérő nélkül jutott közéjük.

Igaz, hogy a gyermekmenhelyen átlag 20-25 gyermek tartózkodik, de ezek mind olyanok, akik különös gondozást igényelnek, mert többnyire betegek. A gyermekek mellett ugyanannyi dajka van, akikre felügyelni, akiknek főzni, mosni is kell. A fürdőszobák, hálószobák, játszószoza, ebédlő, mellékhelyiségek, a hivatalos személyzet megfelelő szobái teljesen elfoglalják a nagy épületet. Csak egy pillantást kell vetni az intézet működésére és beléletére s akkor azt látjuk, hogy a nagy palota kielégít ugyan minden kívánságot, de fölöslegeset nem tartalmaz. Az irodákban pedig a veszprémi gyermekmenhely területén – Veszprém-, Fehér-, Komárom-, Győrvármegyékben – az előtt 34, ma már csak 12 telepen elhelyezett, átlagban 1000 gyermeknek sorsát intézik, ami a nyilvántartásnak mai állapotában, nem csekély dolog.

A gyermektelepeken 40-200 gyermek tartózkodik dajkaságban, a legszigorúbb ellenőrzés mellett. A csecsemőket csak olyan anyákra bízzák, akiknek gyermekük vagy elhalt, vagy pedig a magukét minden veszedelem nélkül elválaszthatják s minden tekintetben teljesíteni képesek az eléjük szabott követelményeket.

Az a vád, hogy a csecsemőket elválasztják édes anyjuktól, csak abban az esetben igaz, ha az anyánál maradás egyértelmű volna a siralomház fogalmával. Az ilyenek azonban nem méltók az *anya* nevezetre s nagyon

méltányos, hogy mielőtt égbe röpítenék, elvegyék tőlük a kis gyermeket. A vád tehát ilyen esetekben kötelességgé, sőt érdemmé változik. Az intézet különben csak olyan gyermekek felvételét eszközli, amelyeket az árvaszék felveendőknak jelent ki. Erre pedig a legközönségesebb ok a nyomorúság. De ez esetben sem választják el a gyermeket az anyától, mert maga az édes anya is visszakaphatja gyermekét dajkaságba, mely esetben az intézettől havi fizetést kap, sőt arra is van eset, hogy a gyermeket anyjával együtt elhelyezi a menhely, fizet értük s csak arra kötelezi az anyát, hogy anyai elfoglaltságán kívül könnyebb házi teendőkben segítségére legyen lakásadójának. A szeretet megsértésének vádja tehát nagyon eltörpül, sőt teljesen megsemmisül, ha a tapasztalat bizonyosságával meggyőződünk arról, hogy a dajkaságba vállalt csecsemőknek nagy részét a nevelőszülők magukénak fogadják s kérvérik a menhely igazgatóságát, hogy azokat soha se vegyék el tőlük. Ezt pedig másból, mint a szeretetből, megmagyarázni nem lehet.

Tanúja voltam különben ez alkalommal egy megható jelenetnek, mely fentebbi soraimnak igazi bizonyítéka.

Ott ült az intézet lépcsőjén egy 3-4 éves leányka. Kék szemeit kíváncsian emelte ránk, mikor az igazgató-orvos úr mellette álldogáló nevelőanyját jövele felől kérdezte. Mikor az asszony elmondta, hogy levelet kapott, mely szerint be kellett hozni a kis leányt s zokogásba fulladt kéréssel rimánkodott, hogy ne vigyék el tőle a kis Mariskát, mert úgy szereti, mint a sajátját, – a betakargatott kis leánynak könnyekkel teltek meg okos szemei s megértve az elválás veszedelmét, amennyire a derekán átkötött meleg kendő engedte, kapaszkodott második édes anyja után. Ő sem akart megválni, s mi a kölcsönös szeretetnek e kétségbevonhatatlan jelét látva, arról győződünk meg, hogy a szeretetet is lehet sokszor pótolni.

A menhelyre felvett gyermekek 15 éves korukig képezik az intézet gondoskodásának tárgyát. Mikor már felcseperednek, földművesekhez, iparosokhoz kerülnek, ahol bizonyára megszokják a munkát s remélhetőleg megcáfolják azt a vádat, amelyet előbb említettem, hogy t.i. a menhelyből kikerült gyermekek csak igényeket visznek magukkal az életbe. Hiszen életük egy-két öntudatlan napját leszámítva, nem is voltak lakói a menház palotájának s ha egyik másik lakott is abban, az ott levő rend, tisztaság és gondos ápolás csak élete megmentésére irányult.

Még csak egyetlen ellenvetésem maradt cáfolat nélkül. Az, melyet az erkölcsiség érdekében tettem. Kétségtelen, hogy ez ellenvetés teljesen meg nem cáfolható. De ami súlya marad is e vádnak, nagy részben ellensúlyozható azokkal az áldásokkal, melyek a gyermekmenhely javára

esnek. Itt első sorban szerepel az az eredmény, melyet a gyermekmenhely védenecinek halandósági statisztikája mutat. A csecsemők azon osztályának halandósága, mely igényt tart a menhelyre, 80 százalékról $8\frac{1}{3}$ -ra apadt. Hány könnyelmű anyának, mennyi lelketlen dajkának borzasztó bűnét teszi lehetetlenné e statisztika! És ki tudja, a prostitúció hány kijelölt áldozatát menti meg a születés előtti haláltól! Ha ezt elgondoljuk, a mérleg bizony a menhely javára billen le annál is inkább, mert az erkölcsök védelme a fentebbi értelemben, nem a menhelyek feladata.

Ezenkívül a menhelyek nemzeti tekintetben is figyelembe veendőek. Nemcsak azért, mert sok gyermeket megmentenek a biztos pusztulástól, hanem azért is, mert azokat magyaroknak nevelik. A veszprémi gyermekmenhely, szerencsés helyzeténél fogva, e misszióban nem játszik jelentékeny szerepet, de a nemzetiségi vidékeken levők annál inkább. Mert a csecsemőket csak magyar családokhoz adják dajkaságba s bizony feltehető, hogy az a gyermek, aki életének első 15 évét magyar levegőben töltötte, a nemzetiségek számára elveszettnek tekinthető. Ez pedig legkevésbé sem kicsinyelhető akkor, midőn a nemzetiségi kérdések mindinkább előtérbe állanak.

E kérdések tisztázása volt beszélgetésünk tárgya s megvallom, hogy teljesen legyőzve s igaztalan előítéleteimtől megkönnyebbülve indultam az igazgató-orvos úr szíves kalauzolása mellett az intézet megtekintésére.

Különös kis világ az, melynek részletes leírását azonban mellőzöm. Gyengének érzem magamat arra, hogy híven leírjam érzelmeimet, melyeket a szerencsés kis szerencsétlenek látása keltett fel bennem. De általánosságban mégis megjegyzem, hogy a látottak és hallottak – értem ez utóbbi alatt szíves vezetőm magyarázatait – a legkellemesebb összhangban voltak kijavított véleményemmel. Tisztaság és rend mindenütt. A hatalmas épületnek minden zuga a példaszerűség jellegét hordozza, amely körülmény nagyban hozzájárul ahhoz, hogy az intézet vezetői, feladatuk magaslatán, bizonyos jókedvvel, ambícióval teljesítik fáradságos munkájukat.

Lementünk a konyhába is. Dél lévén, a szakácsné éppen a levest tálalta. Egészséges, tápláló húsleves párolgott a tálban, melyből az igazgató-orvos úr kimerített egy kanállal, megízlelte s dicsérettel nyilatkozott felőle. A hatalmas takaréktűzhelyen tekintélyes vaslábosban káposzta főzelék pöfögött, mellette egy tálban a reávaló hús illatozott, a tűzhely szélén pedig fehér tálakban pirosra sült lekváros kiflik mosolyogtak felénk. E látvány az étvágygerjesztő illattal együtt valóságos kísértés volt déli tizenkét óra után, ezért sietve távoztunk, nehogy az

irigység csúnya érzelme s nagyon is prózai kívánság társuljon egyébként ideális tapasztalatainkhoz.

Befejezésül még egyszer köszönetet mondok Cseresnyés József dr. igazgató-orvos úrnak szíves felvilágosításáért és fáradságáért. Aki pedig meg akar győződni a fentebb leírtak valóságáról, látogassa meg a gyermekmenhelyet. Igazán tanulságos és élvezetes perceket tölthet el a gyermekek e sajátságos tanyáján s meggyőződésem az, hogy aki egy pillantást vet az intézet működésére, az nemcsak érteni, de érezni is tudja annak humánus előnyeit.

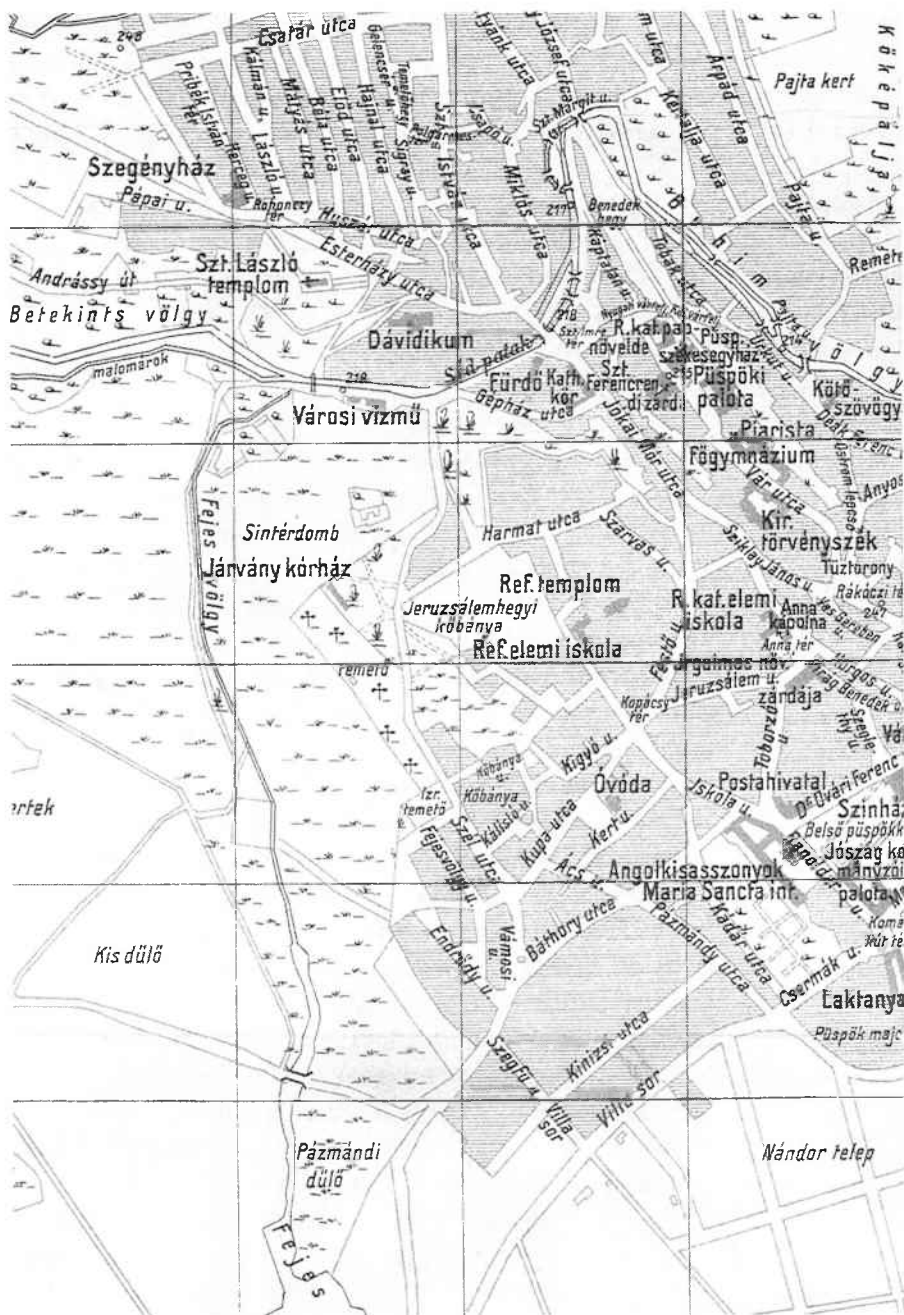
v. i.

Veszprémi Hírlap, 1905. 13. sz. 1-3. p.

A Gyermekmenhely utóélete

A háború után, 1945 júniusától Állami Gyermekvédő Intézetként működött. A gyermekek gyógyítására ugyanekkor 10 ágyas gyermekosztályt is létesítettek az épületben. 1950-ben a Népjóléti Minisztérium az intézetet gyermekkórházzá minősítette. A gyermekkórház Heim Pál gyermekgyógyász nevét 1955. szeptember 3-án vette fel. Mint önálló intézet 1977-ben megszűnt, szervezetenként a Veszprém Megyei Tanács kórházához csatolták.

1995-ben a gyermekosztály a Veszprém Megyei Csolnoky Ferenc Kórház E épületébe költözött. Az épület azóta üresen áll.

Veszprém város 1928. évi térképe (részlet)

A kórház fejlesztése

A Veszprém Városi Kórház 1904-ben átadott új épületében – mely építésekor megfelelt a korszak higiéniai követelményeinek – először a sebészeti osztály, majd a későbbiek során a szemészeti, fül-orr-gégészeti és az urológiai osztály működött.

1950-ben a városi kórház új nevet kapott: Veszprém Megyei Tanács Kórháza.

1990. június 28-tól a kórház felvette első orvos-igazgatójának nevét és azóta Veszprém Megyei Csolnoky Ferenc Kórház-Rendelőintézet néven működik.

A kórház felújítás során, 1993-ban bontották le az 1904-ben átadott épületet.

1996-ban mentőhelikopter-leszállópályát alakítottak ki a lebontott épület helyén.

Rövid hírek

Kórházunk kibővítése. A veszprémi kórház kibővítésére már megtörténtek az előzetes intézkedések. *Kolossváry József* alispán, *Szeglethy György* polgármester, *dr. Cholnoky Ferenc* kórházi igazgató és *Jüttner Kálmán* kir. mérnök kíséretében szemlét tartottak a kórház telkén, hogy az építési tervet általánosságban megállapítsák. A tervet *Jüttner Kálmán* kir. mérnök fogja kidolgozni, a megállapított tervek szerint s mint értesültünk, a terv még a nyár folyamán elkészül. Alapos remény van tehát arra, hogy a kórház kibővítése a jövő évben kezdetét fogja venni.

Veszprémi Hírlap, 1900. 23. sz. 7. p.

Túlzsúfolt kórház. A veszprémi nyilvánossággal felruházott városi kórházban az utóbbi időben oly nagy számmal jelentkeznek a betegek, hogy a kórház egészen zsúfolva van és gyakran hely hiányában vissza kell utasítani a betegeket. Ez okból a város most már kénytelen az új kórház kérdéssel foglalkozni, és valószínűleg még a tavasszal döntésre kerül az ügy, ha ugyan addig a kórházépület tervei, mely ezúttal már másodszor van a belügyminisztériumban, jóváhagyólag visszaérkeznek.

1848 Veszprémmegye Független Hírlap, 1901. 2. sz. 3. p.

A veszprémi kórház kibővítése terveinek felülvizsgálata – mint illetékes helyről értesültünk – most van folyamatban az országos közegészségügyi hivatalnál, s jóváhagyva rövid idő alatt beérkeznek a városhoz, ami azért is kívánatos, mert egyéb nagyobb szabású építkezésre nem lévén kilátás, a kórház kibővítési munkálataival számos munkás fog munkát és kenyeret találni.

Veszprémvármegye, 1902. 2. sz. 5. p.

*****

7892
902. ki.

Hirdetmény.

Veszprémi város közgyűlése egy

kórházi pavillon építését

elrendelvén, ezennel közzététetik, hogy ezen építkezés biztosítására folyó évi **augusztus hó 15-én délelőtt 10 órakor** a városháza polgármesteri hivatalában írásbeli zárt ajánlati versenytárgyalás tartatik.

A munkálatokra adandó ajánlatok 10% bánatpénzzel ellátva, a város polgármesteréhez czimezve a fent kitett határidőre benyújtandók.

Megjegyeztetik, hogy tekintettel arra, hogy a részlettervek még a miniszterium részéről helybenhagyandók, a munka csak annak megtörténte után lesz foganatosítva, de amennyiben még ez elvben elkezdetnék, a tél előtt feltétlenül tető alá hozandó.

A részletes árlejtési feltételek, terv- és költségvetés a városi mérnöki hivatalban d. e. 9—10-ig megtekinthetők.

Veszprémben, 1902. évi július hó 18.

Szeglethy,

polgármester.

451—1

*****

A veszprémi kórházi tervek jóváhagyása. Egyik közelmúlt számunkban jelentettük, hogy a veszprémi kórház kibővítését magukba foglaló tervek a belügyminisztériumban vannak elbírálás végett, s hogy onnan legközelebb beérkeznek. Mint értesültünk a tervek február 20-án az alispáni hivatal útján már le is érkeztek Veszprém város polgármesteréhez, minden változtatás nélkül jóváhagyva s így a közgyűlésnek már legközelebb módjában lesz a pályázat kiírása iránt intézkedni.

Veszprémvármegye, 1902. 8. sz. 4. p.

Adomány a veszprémi kórháznak. *Nay Jakab* és neje *Berger Róza* veszprémi lakosok, házasságuk 25 éves évfordulója alkalmából a helybeli kórház kibővítési költségeihez 200 koronával járultak, melyért e helyütt is köszönetet mond a város polgármestere.

1848 Veszprémmegyei Független Hírlap, 1902. 12. sz. 5. p.

Adomány a városi kórháznak. Az országos-vörös-kereszt-egylet 3000 koronát utalványozott a veszprémi kórház kibővítési munkálataira.

Veszprémi Hírlap, 1902. 21. sz. 3. p.

20000 korona a városi kórháznak

– Saját tudósítónktól –

Városszerte élénk tetszést és nagy örömet keltett az a tegnapelőtt elterjedt hír, hogy szeretett főpásztorunk báró *Hornig Károly* megyés püspök 20,000 koronát adományozott a veszprémi városi kórháznak, olyanformán, hogy az összeget a jövő év folyamán fogja a város közönségének folyósítani.

Ép azért szükségesnek tartjuk, hogy e nagylelkű tényről lapunkban külön közlemény keretében is megemlékezzünk.

A városi kórház kibővítése elhatározott tény, megvalósítása a közeljövőben elodázhatatlanul bekövetkezett volna.

Ámde míg a felvett összeg, illetve a kórház-alap jelenlegi állaga, melyből az építkezés költségei fedezendőek lettek volna, nem engedte volna meg a kibővítésnek oly mérvben eszközölését, amint azt a fejlődő

kultúra, és sajnos, a betegek folyton nagyobbodó száma kívánatosá tette, addig e különös tapintattal alkalmazott adományai a város közönségének szükségleteit éber figyelemmel kísérő egyházi főúrnak, lehetővé fogja tenni az átalakítás nagyobb szabású teljesítését.

Tervbe volt véve ugyanis egy külön pavillon építése fertőző betegségben szenvedő ápoltak részére, a terv azonban valószínűleg csak jó terv maradt volna, hiányozván a megvalósításhoz szükséges anyagi erő.

Megyés püspökünk nemeslelkűségével számtalan, valóban megszámlálhatatlan esetben adta jelét atyai gondoskodásának, székvárosa kulturális és szociológiai érdekeinek előmozdításában, ilyen kiváló éleslátással észrevéve azonban nem jött eddig, a gyógyító ír épen ott, hol a seb arra leginkább rászolgált. [...]

Ha tehát a polgármester által vezetett, kiküldött deputáció hálás köszönetét és ragaszkodó tiszteletét a város közönsége nevében szóval is tolmácsolja a jótékony és bőkezű főpásztor előtt, csak a szokásos formásoknak tesz eleget, mert megyés püspökünk e fejedelmi ténye valójában be van s be lesz vésve e város minden polgárának szívébe, míg csak a város s a kórház állani fog, s humánus hivatását teljesíti.

(-a)

Veszprémvármegye, 1900. 15. sz. 7. p.

A veszprémi kórházi pavillon építése, mint már a múlt alkalommal is jeleztük, serényen halad előre. Az épület főfalai már majdnem egészen felvannak húzva, a sárga téglafalak messzire kilátszanak a Plosszer-sétány zöld fái közül. A kibővítés kérdése, illetve a kórháznak terjedelme s betegfelvételi képesség tekintetében, modern közkórháznak fejlesztés kérdése, – mint értesülünk – újabb stádiumba jutott. A mostani kibővítés ugyanis csak a halaszthatatlan szükségletre s egy fertőző osztálynak létesítésére szorítkozik, nem lesz azonban, még a mostan elrendelt kibővítéssel sem *elmebeteg* osztálya a közkórháznak, azonkívül nem lesz megoldva az ügyelő asszonynak lakása, házfelügyelő lakrésze stb. tekintetésben még függő több kérdés. E célokra most a kórház épületével szomszédos két épületet akarja a város megszerezni. Némi átalakítással ez épületek megfelelők lennének; felszabadulna a sveszterek⁶ jelenlegi lakosztálya gyógyítási célokra s az említett függő kérdéseket is el

---

⁶ Sveszterek = irgalmasrendi betegápoló nővérek

lehetne intézni. Mint értesültünk a legutóbbi tanácsülés utasította is *dr. Csete* városi főügyészt, hogy a kórházzal szomszédos két épület tulajdonosával az eladás feltételei tekintetében tegye magát érintkezésbe.

Veszprémmvármegye, 1902. 39. sz. 4. p.

Az új kórház alapkövének megáldása

Múlt vasárnapon, szeptember 14-én áldotta meg megyés püspök úr ő Excellentiája az általa építendő új kórház alapkövét. A szép szertartáson vármegyénk és városunk előkelőségei s szépszámú közönség vett részt.

Ő Excellentiája pont 10 órakor ért kíséretével a kórház bejáratához, hol *Csolnoky Ferenc* dr. kórházi igazgató kartársai élén fogadta és üdvözölte őt. A fogadás után ő Excellentiája a kórház kápolnájába ment, honnét rövid ima után az építendő új kórház telkére vonult kíséretével, ahol a díszes közönség már egybegyűlve várta őt.

A csinosan feldíszített sátorban, az egyházi szertartás megkezdése előtt az alapkőbe elhelyezendő okmányt írták alá. Először ő Excellentiája, utána *Kolossváry József* alispán, dr. *Csolnoky Ferenc* kórházi igazgató, a kórházi orvosok, a kórházi bizottság tagjai s az ipartestület nevében *Bauer Károly*. Az okmány a következőket tartalmazza:

Isten nevében a veszprémi kórház bizottság 1902. évi szeptember hó 14-én megkezdette a veszprémvárosi nyilvánossági jelleggel felruházott kórház kibővítésére szolgáló ezen háznak építését koronás királyunk I. Ferenc József ő felségének uralkodása-, dukai és szentgyörgyvölgyi Széll Kálmán miniszterelnök belügyministersége idejében, dr. báró Hornig Károly veszprémi megyés püspök és valóságos belső titkos tanácsos úrnak, a város első polgára- s nagylelkű pártfogójának húszezer koronás adományából, Veszprémváros képviselőtestületének 105/1902. számú elhatározása értelmében Jüttner Kálmán kir. mérnök s Kesselbauer Ágoston városi mérnök terveik nyomán, a vármegye törvényhatóságának dr. Fenyvessy Ferenc főispán elnöklete alatt tartott ülésében, úgy a belügyi kormánynak jóváhagyása után, Kolossváry József alispán lelkes támogatása, Szeglethy György polgármester biz. elnöki-, dr. Csolnoky Ferenc kórházi főorvosi-, dr. Cseresnyés József másodorvosi, dr. Pillitz Pál segédorvosi működésük idejében, Zalavári Antal építőmester és ifj. Bognár János ácsmester helybeli lakosok által.

Mely alkalommal megyés püspök úr ő nagyméltósága ezen alapkövet elhelyezte és megáldotta.

Szolgáljon ez az épület a szenvedő emberiség javára s a közegészség előmozdítására!

Az aláírások végeztével *Szegletby György* polgármester a következő beszédet mondotta:

Nagyméltóságú báró Püspök úr!

Mélyen tisztelt közönség!

Valamely város erkölceire, lakosságának műveltségi fokára, nem annyira annak külső fényéről, gazdagságáról vehetünk mértéket, mint inkább azokról a kulturális és emberbaráti intézményekről, melyeket falai közt meghonosított s melyek világot vetnek azok létesítőinek magasabb szellemi életére és fenkölt gondolkodás módjára.

A mi ősi városunk, ha gazdaságilag nem is bírt az idők folyamán versenyezni más, kedvezőbb fekvésű városainkkal, intelligens lakosainak hazafias és önzetlen gondolkozásmódját, különösen egyesek fáradhatlan buzgólkodását és jótékonyágát tekintve, méltán sorolható a legderekabb hazai városok közé, sőt kiváló elismerés illet meg, hogy csekély anyagi eszközei dacára nagy erkölcsi eredmények elérésére törekedett mindenha.

Ilyen erkölcsi eredménynek, ilyen újabb alkotásnak alapköve körül gyűltünk ma egybe, hogy az emberbaráti szeretet egy fényes példájának örüljünk s megünnepeljük azt a pillanatot, melyben a szenvedő emberiségnek egy újabb asyliuma⁷, egy új kórház építése kezdődik.

Odaát az örök béke zöldelő hónapban porlanak egy nemesen gondolkodó derék férfiúnak, a város egykorú bírójának, Treuer Józsefnek hamvai, ki egy jó emberöltővel ezelőtt ezt a nagy, bevégzetlen épületet, a veszprémi kórházat közakadozásból építeni megkezdette. Körülötte pihennek azok a jótévő kezek, kik fényes hagyományaikkal lehetővé tették, hogy a majd 12 éven át húzódott építkezés úgy ahogy befejezést nyerjen.

A modern kor és higiénia igényei a régi épülettel többé be nem érik. Mind sűrűbben merült fel a panasz a kórházi igazgató és orvos urak részéről az elegendő fekvőhelyek hiánya s a szobák túlszűfolttsága miatt.

Eljutott a panasz a kórházak egy lelkes barátja útján végre egy oly férfiúnak a nemes szívéhez is, kinek áldásos működését az utóbbi évtized alatt, mióta köztünk él, lépten-nyomon érezhettük a közjótékonyság minden alakjában.

Ennek a nemes léleknek a fényes megnyilatkozása volt az alap arra, hogy mos már nyilvánossági jelleggel felruházott kórházunknak kibővítését megkezdhattuk.

---

⁷ azílium = menedék, menhely

Isten bőséges áldása szálljon érte Excellenciádra.

Felkérem Excellenciádat, hogy áldást hozó kezeivel az új kórház alapkövét letenni kegyeskedjék.

A közönség lelkes éljenzése után Ő Excellentiája rövid szavakkal felelt. Örömét fejezte ki afelett, hogy székvárosa ez újabb emberbaráti épületének alapkövét megáldhatja, mert ez által is kifejezésre juttathatja atyai szeretét székvárosa iránt. Isten áldását kéri az új kórházra. Majd az alapkövhöz lépett s az egyház szertartása szerint megáldotta azt.

Az áldás után ifj. Bognár János ácsmester lépett elő s egyszerű, de szép szavakban fejezte ki köszönetét iparostársai nevében azért a bizalomért, mellyel a város megtisztelt őket, midőn az új kórház építését reájuk bízta. Ígérte, hogy ezt a bizalmat azzal fogják meghálálni, hogy az reájuk bízott munkát teljes megelégedésre készítik el.

Ő Excellentiája Isten segítő áldását kívánta az iparosok munkájára s ezzel a szép ünnepély véget ért.

Veszprémi Hírlap, 1902. 38. sz. 3-4. p.

Ünnepély a kórházban **– Saját tudósítónktól –**

Lélekemelő ünnepségnek volt színhelye tegnap a veszprémi közkórház udvara. Mint már megírtuk a kórház új szárnyépületet kap s egy a fertőző betegek részére szolgáló pavillont, mely épületek első alapkövét tagnap tették le nagy ünnepély keretében.

Az építkezésekre báró Hornig Károly megyés püspök 20000 koronával járult s igazán csak az ő áldozatkészségének köszönhető, hogy a kórházbővítés eszméje, melyre már régóta szüksége van e városnak, hamar testet ölt.

Az alapkövetelési ünnepélyről tudósítónk a következőket jelenti:

Még nem volt egész tíz óra amikor a kórháznál megjelent a nagy számú érdeklődő közönség és a város képviselőiben Szegelethy György polgármester az építkezési bizottsággal. Ott láttuk azonkívül az ipartestület küldöttségét Bauer Károly elnök vezetése alatt.

Pontban tíz órakor érkezett a kórházhoz báró Hornig Károly megyés püspök, aki a kórház kis kápolnájában csendes misét tartott.

Ezután megkezdődött az ünnepély. Szegelethy György polgármester magvas beszédben ismertette a kórház történetét, elsősorban annak megalapítóit, akik már a szomszédos sírkertben nyugosznak örök álmukat.

Ezután Hornig báró, megyés püspök tartott igen lendületes szép beszédet az egybegyűltekhöz. A beszédben kiemelte a kórház humanus céljait s áttért arra, hogy egy város fejlődése nem csupán attól függ, hogy mennyi kulturális intézménye van, hanem attól is, hogy mennyi intézménye szolgálja a humanizmust.

Majd elhelyezték az alap követ, amely alá egy kis óndobozban letették a kórház építésére vonatkozó okmányt és a helyi lapok vasárnap megjelent számait. Ez után elvakolták s a püspök néhány kalapácsütést tett az első alapkőre.

Az ünnepély ezután véget ért.

Itt megjegyezzük még, hogy az eddigi tervek szerint az épületek még ez éven tető alá kerülnek, úgy hogy az rövid idő alatt legyen átadható jótékony céljának.

Veszprémi Újság, 1902. 52. sz. 1. p.

A Veszprémi Kórház sebészeti pavilonja

Az új kórházi pavillon. A veszprémi kórház új pavillonja teljesen elkészült. A pavillon átvételére április 21-én a tanács a kórházi bizottságot küldte ki.

Veszprémvármegye, 1904. 31. sz. 6. p.

Jelenet a Kossuth-utcán

(Hely Veszprém. Idő: Éjjel tizenegy óra után.)

A kocsi- és gyalogúton hatalmas kőrakások vannak, amelyek épp úgy csoportosítvák, mint a Tátra Fáttra, meg a Mátra. Azt lehet mondani a buckákról, hogy hegyláncolat a mellényzsebben.

Idegen: (Megérkezik az éjjeli személyvonattal, befelé tart az állomásról. Köröskörül sötétség, csak a fehér kőrakások jelzik itt-ott az utat.) Hm. Hm. Különös egy város ez a Veszprém. Hegyes-völgyes, mint Svájc. Sokat jártam mindenfelé, de még ilyet soha se láttam. Különös, de mindenesetre érdekes. Még az utcán is hegycsoportok vannak. (kiált) Hé, emberek. Hát nincs itt senki?

Egy vasúti hordár: Igenis itt vagyok, nagyságos úr.

Idegen: Hát mondja csak, mennyiért kalauzol be a városba? De kijelentem előre, hogy a legmerészebb hegycsúcson akarok menni. Tudja kirándulást tesztek éjjel.

Vasúti hordár: (Bambán néz reá.)

Idegen: Nos, hát nem tud beszélni? Nem tudja mi a kirándulás? Én turista vagyok. Magyarul hegyászó. Ezeket a hegyeket akarom megmászni. Itt ezeket a hegyeket az utcán. Nagyon szeretem a hegymászást.

Vasúti hordár: (Még bambább ábrázattal.) Tessék?

Idegen: (Dühösen.) Hát hülye maga, vagy mi a szösz lelte? Nem érti, hogy ezeket a hegyeket akarom megmászni.

Vasúti hordár: Milyen hegyeket?

Idegen: Ezeket itt ni... (Mutat a kőrakások felé.)

Vasúti hordár: Azok nem hegyek kérem. Kőrakások, az aszfaltot csinálják.

Idegen: Nekem mondja? Hiszen ezek nem rakások, de hegyek.

(Lassan megindulnak, zerge módjára ugrálnak, egyik kőrakásról a másikra. A vasúti hordár megbotlik s lezuhan egy gödörbe. Sívít.)

Idegen: (Teli tüdővel ordít.) Segítség, emberek! Szerencsétlenség történt. A vezetőm lezuhant! Emberek!

Kis idő múlva emberek jönnek, akik az idegent lefogják, mert őrülnék tartják. Beviszik a közkórházba. Végül kiderül minden s megmagyarázzák neki, hogy hiszen csak aszfaltoztat a város.

Idegen: (Mikor a kórházból kieresztik.) Nem bánok már semmit, csakhogy szerencsésen beérkeztem a városba!

ROCOCO

Veszprémvármegye, 1902. 37. sz. 6. p.

Múzeumalapítás Veszprémben

A veszprémi Múzeum

Nem álom immár, vagy ha még nem is valóság, de mindenestre közel járunk hozzá. Mikor a boldogult *Mihálydi István* bakony-szt.-lászlói plébános haláláról megemlékeztünk a múlt év június elején, a hagyatékát képező nagyértékű magánmúzeum sorsát azon óhajtásunk kifejezése mellett ajánlottuk vidékünk műértő, egyúttal vezető férfiai figyelmébe, hogy vajha a nagy szorgalommal összegyűjtött régiségek magvát képeznék egy leendő vidéki múzeumnak, melynek egyedüli jogosult helye Veszprémben lenne.

Amit akkor óhajtottunk, de már feledni kezdtünk, íme egész váratlanul valósulni kezd. Ennek bizonyágául közöljük a következő levelet, mely igaz örömmel tölthet el mindnyájónkat, akik Veszprémnek szellemi haladását kívánjuk.

A levél tartalma sokkal fontosabb, sokkal nagyobb hatású, hogysen annak pusztá közlésével megelégedhetnék, azért jövő számunkban visszatérünk arra s bővebben beszámolunk a levél által keltett reményeinkről és mint a nyilvánosság egyik organuma, a megvalósítás módozatait is szóba hozzuk. A levél tartalma a következő:

Méltóságos Főispán Úr!

A múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelősege közelebb megvásárolta az elhunyt bakony-szent-lászlói plébános, több mint 2000 darabból álló becses régiség-gyűjteményét azzal a szándékkal, hogy valamelyik vidéki múzeum részére adományozását hozza a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrnál javaslatba.

Tekintettel arra, hogy a gyűjtemény a Bakony vidékének leleteiből alakult, kívánatos, hogy ott nyerjen állandóan elhelyezést, ahol leginkább képes érdeklődést kelteni és kiegészítésére buzdítólag hatni.

Természetszerűen legelsősorban Veszprémre kell gondolnom. Ez a város ugyanis míg múltjánál és lakosságának intelligentiájánál fogva hivatva van arra, hogy a magasabb szellemi élet egyik gócközpontjává fejlődjék, ehhez az összes feltételeket ekkorig nélkülözi, sem tudományos és művészeti gyűjteményekkel, sem nyilvános könyvtárral nem rendelkezik. Így tehát sem a saját lakóinak, sem a nyár folyamán a

Balaton tájain egybesereglett fürdővendégeknek a nemesebb gyönyörök forrásait nem nyithatja meg.

A helyzet jobbrafordulására jelen időpontot kiválóan alkalmasnak látom, mikor Veszprém megye élén Méltóságod áll, ki maga is az irodalom munkása volt, a művészeti mozgalmakban élénk részt vesz és becses műtárgyakkal ékesíti lakóházát, Veszprém püspöki székét pedig olyan főpap foglalja el, ki a tudomány és művészet szeretetét a nemes áldozatkészség jelentékeny tényeivel bizonyította be, a modern irodalmak termékeiből ritka gazdag és válogatott gyűjteményt állított össze.

Nem lehet kétségem az iránt, hogy Méltóságod a püspök úr ő Nagyméltóságával karöltve képes lesz akár városi akár vármegyei múzeum és könyvtár létesítésére.

Ezen feladat megoldásához felajánlja a múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelőse szolgálatait, a szakférfiak tanácsát és közreműködését, egyúttal kész az első berendezésre jelentékeny összeget, azután pedig az intézmény gyarapítására évi segílyt venni fel költségvetésébe, végre nemcsak a bakony-szent-lászlói gyűjtemények, hanem a festmények egész sorozatának átengedését is kieszközölné a Nagymélt. miniszteriumnál.

Midőn ezt az ügyet Méltóságodnak figyelmébe ajánlani bátorkodom, megragadom az alkalmat kiváló tiszteletem nyilvánítására.

Budapesten, 1902. évi május hó 11-én.

*Fraknói Vilmos, s. k.
a múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelője*

Veszprémi Hírlap, 1902. 21. sz. 3. p.

Veszprém vármegyei múzeum

Dr. *Fenyvessy Ferenc*, vármegyénk korán elhalt főispánja csak a közelmúltban, az 1892-ik évben pendítette meg Veszprémben egy vármegyei múzeum és könyvtár létesítésének eszméjét.

Az eszme kedvező fogadtatásban részesült s azok a férfiak, kik őszintén szívükön hordják a vármegye és a vármegye székvárosának fejlődését s minden közintézményben, bármi kicsiny legyen is az, egy szebb jövő mosolygó sugarát látják, csoportosulva az indítványozó köré. Báró *Hornig Károly* megyés püspök védnöksége és dr. *Fenyvessy Ferenc* elnöklete alatt megalakították a Veszprém vármegyei múzeum egyletet.

Elismerés illeti az indítványozót és társait, kik nem törődve a semmiből való alkotás nehézségeivel, – nem törődve a vállalkozás iránt itt-ott megnyilatkozott kételyekkel, és nem kímélve munkát és anyagi áldozatot, elhatározásuk mellett rendületlenül kitartottak.

Élénk és kedvező visszhangra talált a vármegyei múzeum létesítének kérdése Veszprém vármegye mindenkor nagylelkű és hazafias közönségénél is s midőn a vármegye *időskori alispánja* az 1902. évben ebben az irányban előterjesztést tett, a vármegye közönsége kimondotta, hogy a maga részéről is kívánja és áldozattal is támogatja a múzeum létesítését, a múzeum részére szükséges helyiségeket pedig székházában díjtalanul engedí át.

Egyszersmind felterjesztést intézett a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterhez, hogy a létesítendő múzeumot az állami felügyelet alatt álló és állami segélyben részesülő intézetek sorába vegye fel.

A vármegye közönségének ide vonatkozó határozatai kormányjövahagyást nyertek, a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr pedig nemcsak teljesítette a kérelmet, hanem néhai *Mihálydy István* volt bakony-szent-lászlói esperes plébánosnak több ezer darabból álló, kiválóan Veszprém vármegyei vonatkozású értékes régiséggyűjteményét, melyet a gyűjtő halála után megvásárolt, örök letétkép a Veszprém vármegyei múzeumban helyezte el s ezen kívül a múzeum létesítését az 1903. év folyamán 1600 kor. és az 1904. év folyamán pedig 2832 kor. 50 fillér állami segélynek engedélyezésével támogatta.

Dr. *Fenyvessy Ferenc* főispán időközben elhalálozván, a múz. egyl. az elnöki székbe *Kolossváry József* újból kinevezett főispánt, a vármegye közönsége pedig a múzeum igazgatójává *Laczkó Dezső* veszprémi kegyesrendi főgimnáziumi tanárt választotta meg.

Az előkészületek ekképp az 1903. év közepén befejeztetvén, kezdetét vette a gyűjtés, – a beérkezett tárgyak rendezése és a múzeum és könyvtár felszerelése, – hogy minő eredménnyel, arról most számol be a múzeum egylet, a november 6-án történő megnyitás alkalmával a kormány képviselőinek és a nagyközönségnek.

A közérdek és tudomány szempontjából szükségesnek véljük az elért eredményt röviden ismertetni.

A múzeum és könyvtár a vármegyei székház második emeletén 10 teremben van elhelyezve és pedig 8 teremben a szoros értelemben vett múzeum és 2 teremben a könyvtár.

Kiállítóterem a Megyeház 2. emeletén

A termek felszerelésére szekrények, állványok berendezésére a múzeum egylet saját erejéből a 4432 kor. 50 fill. állami segélynek és báró *Hornig Károly* megyés püspök 3000 koronányi készpénzadományának beszámításával több mint 13,000 koronát költött.

A tárgyak száma, beszámítva a már említett *Mihálydy István* féle gyűjteményt is, nagy állagban a következők:

A *régiség gyűjtemény* (a magyarok történetéig) 2005 drb.

A *néprajzi gyűjtemény* 250 drb.

Az *iparművészeti gyűjtemény* 1004 drb.

Történelmi emlékgyűjtemény (a népvándorlaskori és magyar történeti) 607 drb.

Szépművészeti gyűjtemény 79 drb.

Régi pénz gyűjtemény több, mint 5000 darab.

Könyvtár 4200 kötet.

Összesen tehát 13,145 drb.

Valóban meglepő eredmény egy év alatt és máltó hála és elismerés illeti mindazokat, kik ezen eredményhez bármi csekély adománnyal is hozzájárultak, mert meg kell mondanunk azt is, hogy a tárgyak ezen tömege csekély – igen csekély kivétellel ajándék, – a múzeum egylet anyagi erejét ugyanis a felszerelések beszerzése eddig oly annyira igénybe vette, hogy tárgyak vásárlására alig pár száz koronát költhetett.

Mint a nyilvánosság szerény munkásai, kötelezettnek érezzük az elismerés és köszönet köteles adóját e helyen is leróni a múzeum igazgatója, *Laczkó Dezső* iránt, ki tudását, – ismereteit és tanári hivatása által igénybe nem vett összes idejét a múzeumnak szenteli, hogy ennek a vármegyének dicsőségben és szenvedésekben gazdag múltját, okulásul az ifjúságnak és okulásul a felnőtteknek, és hogy a vármegyének és székvárosának egy oly közintézményt teremtsen, mely büszkesége legyen megalkotóinak és az utódoknak.

Emlékezetes napja lesz tehát november hó 6-ika vármegyénknek és Veszprém városának, mert e napon d.e. 10 órakor lesz a nyilvánosságnak átadva a múzeum a múzeumegylet által a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek, esetleg képviselőjének és a múzeumok és könyvtárak országos tanácsa és főfelügyelősege jelenlétében.

Óhajtjuk és reméljük, hogy a nagyközönség, melynek lelkes és áldozatkész pártfogása tette egyedül lehetővé a múzeum és könyvtár létesítését, a már hozzáférhető múzeum látogatása által meggyőződést fog szerezni arról, hogy azok a tárgyak, melyek a nyilvánosságtól elvonva, az egyes családok szekrényeibe elzárva, értékkel alig bírtak, összegyűjtve és kiállítva ma már a nyilvánosságnak és a tudománynak kincses bányájává lettek.

Sok régi tárgy, régi könyv hever szétszórva, majd minden család birtokában, magában és nem szakértő kezében értéknélküli lom, hányva ide-oda, tán gyermekek játékszere, míg ha szakértő kezébe kerülnek, alkalmasak arra, hogy rég múlt idők történetét elmondják és múlt idők titkaiba betekintést nyújtanak.

Kérjük tehát a magunk részéről is vármegyénk és városunk minden jó és szép iránt érdeklődő közönségét, hogy amennyiben régészeti tárgyaknak, vagy régi könyveknek van birtokában és azokhoz kegyeletes emlékek nem kötik, áldozza fel közcélra és juttassa be azokat Veszprém vármegye múzeumába.

A múzeum mindenkori fönnállását biztosítja a kormány felügyelete és Veszprém vármegye közönségének elhatározása s a múzeum évkönyvei meg fogják őrizni a jótékony adományozók emlékezetét.

Veszprémvármegye, 1904, 70. sz. 1-2. p.

Múzeumunk megnyitása. A két év előtt nagy lelkesedéssel és önzetlenséggel kezdeményezett vármegyei múzeumunk már teljesen elkészült s csak napok kérdése, mikor fogják azt megnyitani és átadni

rendeltetésének. A megnyitásra vonatkozólag *Frankói Vilmos* püspök, a múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelője, abból az alkalomból, hogy a szépművészeti gyűjtemény helyiségeinek berendezési költségeire 1032 K 50 fillért utalványozott, igen érdekes levelet írt *Laczkó Dezső* múzeumi igazgatóhoz. Örömmel értesült – írja – arról, hogy a múzeum rendezés befejeztetett és átadható a nyilvánosságnak. Úgy a maga, mint a múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelőse részéről örömmel ad kifejezést annak az igazi érdeklődésnek, mellyel a felügyelőség és annak közvetítésével a közoktatási kormány a fenti közművelődési feladatokra hivatott intézmény ügyei iránt mindenkor viseltetett s annak keletkezését és fennállását erkölcsi és anyagi támogatása útján kezdettől fogva biztosítani törekedett. Ami a megnyitás módozatait illeti, maga is osztozik azon felfogásban, hogy a tudomány és közművelődés szolgálatában álló intézmények hivatása komolyságának azok nyilvános ünnepein minden felesleges külsőség és zajosabb ünnepelési mód kerülésében is meg kell nyilatkozni, helyesli, hogy a múzeum megnyitása a külsőségek mellőzésével, az ügy jelentőségéhez méltó hivatalos keretekre szoríttassék.

Veszprémvármegye, 1904. 67. sz. 4. p.

A múzeum régiséggyűjteménye

A veszprémi múzeum megnyitása

– Saját tudósítónktól –

Vasárnap délelőtt nyitották meg vármegyénk múzeumát méltó díszes ünnepség keretében. Nagyszerű lélekemelő, magasztos volt az ünnepély, de ment mindennemű vásári hivalkodástól, a nagyközönség köznapias jellegű részvételétől. Az a mintegy 150 úr azonban, akik ez alkalommal megtöltötték a múzeum képtárát, képviselte a vármegye és a város intelligenciáját s kizökkenve mindennapi sivár életéből, felmagasztosult lélekkel hallgatta végig azt a két nagyszabású, részleteiben remek orációt, amelyek *Kolossváry József* főispánunk és *Fraknói Vilmos* püspök, mint a közoktatásügyi kormány képviselőjének ajkaikról hangzottak el. [...]

A megnyitási ünnepélyről részletes tudósításunk a következő:

A veszprémvármegyei múzeumot múlt vasárnap délelőtt nyitotta meg a meghívott vendégek jelenlétében *Fraknói Vilmos* püspök, a kultusz kormány valamint a múzeumok és könyvtárak országos tanácsa és főfelügyelősége képviselőjében.

Már d.e. fél 10 órakor gyülekezni kezdtek a vendégek a múzeum könyvtárszobáiban. Képviselve volt ott a vármegye és a város intelligenciája teljes számban.

Fél 11 óra előtt 5 perccel jelezték *Hornig Károly* báró kocsijának megérkezését, melyek őt, *Fraknói Vilmost* és még számos notabilitást hoztak.

Kolossváry József főispán, múzeumegyleti elnök és *Laczkó Dezső* múzeumi igazgató eljűk siettek az érkező vendégeknek, akikkel az első emeleti első lépcsőn találkoztak és üdvözölték őket. Azután felhaladtak a lépcsőkön s az időközben felnyitott kettős ajtón át a képtárszobába mentek, ahova már ekkorra az urak is gyűltek.

Itt szemközt az ablakokkal, állottak fel *Fraknói Vilmos* püspök, jobbján *Hornig Károly* báró veszprémi megyéspüspök. Kétoldalról mellettük a félkörben állottak közül a következőket sikerült feljegyeznünk: *Vajda Ödön* zirci apát, *Wosinszky Mór* apát orsz. felügyelő, *Jánossy Agoston* cz. püspök, *Kováts Gyula* min. osztálytanácsos, *Fejérpataky László*, *Lóczy Lajos* egyetemi tanárok, *Kammerer Ernő*, *Schönherr Gyula*, dr. *Semayer Villibald*, *Köves János* kir. táblabíró, *Radisics Jenő* orsz. iparmúzeumi igazg., *György Aladár* a múz. és könyvtárak tanácsának titkára, *Kováts Gyula* dr. m. kir. földtehermentesítési alap igazg., *Néger Agoston*, *Kránitz Kálmán* és *Kauzli Kálmán* kanonokok, *Koller Sándor* alispán, *Szeglethy György* polgármester, *Perényi Antal* Dávid árvaházi igazgató, *Takács Adám* árvaszéki elnök, *Récsey Viktor* dr. pannonhalmi főkönyvtáros, *Dukovits István* megyei levéltáros,

Kemény Béla dr. volt orsz. képviselő, *Papp Sándor* kir. tanfelügyelő, *Takács József* főgimn. igazgató, *Nagy Sándor* festőművész, *Lonkay Ármin* földbirtokos, *Kenessey Mór* kir. közjegyző stb. stb.

Szemközt *Fraknóival Kolossváry József* főispán állt és gyorsírónk jegyzése szerint a következő beszédet intézte hozzá:

Méltóságos Püspök, múzeumi és könyvtári országos főfelügyelő Úr!

Emlékezetes napja a mai nap Veszprém városának, midőn pár évvel ezelőtt alakult múzeumi egyesület által létesített vármegyei múzeumot és könyvtárt a nyilvánosságnak átadjuk.

Örömmel ragadom meg az alkalmat, hogy első sorban hálás köszönetemet fejezzem ki a múzeumegyesület nevében Ő Nagyméltóságának, *Berzeviczy Albert* v. b. t. tanácsos vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrnak, ki nagynevű elődjének nyomdokain haladva, nemcsak jóakarátú erkölcsi támogatásban részesítette törekvéseinket és jelentékeny anyagi erőnket, hanem mai ünnepélyünkön, midőn őszinte, hazafias törekvéseinknek igénytelen eredményével a nyilvánosság elé lépünk, magát képviseltetni kegyes volt, s megbízta képviselétével Méltóságod, a magyar történelem és régészet nagynevű bajnokát, ki múzeumunk eszméjének megpendítője, törekvéseinknek pedig éltető lelke és lelkes támogatója volt.

De nem mulaszthatom el, hogy hálás köszönetemet ki ne fejezzem Veszprém vármegye minden szép és hazafias törekvés iránt érdeklődő közönségének is, mely igazi nemes fölfogással karolta fel a múzeum létesítésének eszméjét, – a múzeum részére szükséges helyiségeket bocsájtott rendelkezésre székházában s azoknak átalakítási költségeit is magára vállalta.

Vége elmulaszthatatlan kötelességem az igaz tisztelet és köszönet adóját a múzeum egyesület nevében e helyen nyilvánosan leróni Veszprém nagynevű püspöke, báró *Hornig Károly* ő nagyméltósága (Éljen!) előtt, kinek ajtaján a szegénység és nyomor sohasem kopogtat hiába, – hazafias és tudományos céloknak pedig kopogtatni sem kell, önként fakad onnét a nagylelkűségnek bőséges forrása. [...]

Kérem Méltóságodat, hogy múzeumunkat megnyitottnak nyilvánítani s azután megtekinteni méltóztassék.

A nagy hatást elért beszédre rövid szünet után *Fraknói* püspök felelt. Lassú, monoton hangon kezdett beszélni, majd mindjobban belé melegedett s beszédének vége felé, különösen, mikor Veszprém város múltját érintette s ennek a dicső múltnak méltó jövőt jósolt, hangja

meleggé és patétikussá magasztosult, majd a túlradó érzelemtől remegővé vált. Alakja pedig, amely egyébként kicsi és igénytelen, szinte megnőtt és nekünk úgy tűnt fel, mint vigasztalan reményű városunknak szebb jövőt jósoló apostola.

Fraknoi beszéde a következőképp hangzott:

Méltóságos főispán úr!
Nagyméltóságú püspök úr!
Igen tisztelt ünneplő gyülekezet!

Azzal a kitüntető megbízatással jelentem meg itt, hogy a fensőbb művelődés ezen új csarnokának megnyitásánál a hazai közművelődés ügyének legfőbb vezetőjét, a vallás- és közoktatásügyi miniszter és egyúttal a múzeumok és könyvtárak országos tanácsának elnökét is képviseljem.

Bizonyára az új alkotást senki őszintébb és bensőbb örömmel nem üdvözölheti, mint ők, kik mindketten a tudomány és művészet nemzetfenntartó erejének tudatától áthatva, kultúrpolitikájuk egyik sarkalatos tételül vallják azt, hogy nem elég a fővárosban halmozni föl a tudomány és művészet kincseit, hanem azok tanulságaiban és gyönyöreiben a vidéken élő művelt közönséget közvetlenül és folytonosan kell részesíteni.

Ezen fölfogás természetszerűen élénk visszhangra talált az ország törvényhatóságainak köreiben.

Tanúskodnak erről a lelkes szavak, melyek Veszprémmegye főispánjának ajkairól az imént elhangzottak és hirdetik a veszprémmegyei múzeum megalapításának jelentőségét. [...]

Ezen tény jelentőségét még fokozza az a körülmény, hogy Veszprémmegye egykori örökös főispánjainak, a püspöki széken ezidőszerintü fönkelt szellemű utódja, a múzeumot a legnagyobb érdeklődéssel karolja föl és legbőkezűbb támogatásban részesíti; (Éljen!) ily módon is híven őrködve a kilencszázados frigy fölött, mely Magyarországon a kath. egyház és az állam intézményeit, mindkettőnek javára elválaszthatatlanul összeköti.

A magasztalásra méltó elismerés, mely a megye két vezérfiát megilleti, nem csökkentí azoknak érdemét, kik szerényebb módon, de egyenlő lelkesedéssel a gyűjteményeket adományaikkal szaporították, sem azokat, kik szakszerű rendezésükön önzetlen buzgósággal fáradoztak.

Az utóbbiak élén örömmel látjuk Révai M. és Dugonics A. jeles tanítórendjének tagját (itt *Laczkó Dezsőre* mutat.), aki egyúttal hivatva lesz

a tudományos gyűjteményeket a középiskolai oktatásban értékesíteni. (Éljen!)

Midőn mindnyájok irányában a közoktatási kormány a múzeumok és könyvtárak tanácsa és felügyelősége háláját tolmácsolom, a kegyeletes megemlékezés koszorúját kívánom letenni arra az igénytelen sírra, amelyben *Mibálydi János* bakony-szentlászlói plebános hamvai pihennek.

Ez a szerény lelkész, ki nemes kedvtelésből, magasabb ambíció nélkül gyűjté a lakóhelyén és vidékén található régiségeket és a föld méhében rejlő emlékeket napvilágra hozta: alkalmat nyújtott arra, hogy holta után a múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelősége, gyűjteményét megvásárolva, egy Veszprémben felállítandó múzeum céljaira felajánlja és ily módon impulzust adjon arra a nagy arányú mozgalomra, mely a főfelügyelőség további közreműködésével, meglepően rövid idő alatt eredményre vezetett.

Az állami támogatás termékenyítő napsugarai itt valóban oly talajra találtak, mely a dús termés minden föltételét bírja, Sőt talán mondhatnám, hogy a századok viharaitól felhalmozott romok alatt az ősi kulturái talajban fonnyadó törzsnek életerős új hajtása tört magának utat.

Mert Veszprémben megvolt egykor aranykora, amikor az ország műveltségének megalapításában és fejlesztésében vezérlő állást foglalt el.

Ismeretes, hogy első sz. királyunk neje itt palotája közelében telepített meg görög apácákat, akik arra voltak hivatva, hogy az előkelő magyar családok leányait a bizánci kultúra és udvari etikett titkába beavassák, egyúttal a művészi hímezés és szövés technikáját meghonosítsák. Helyöket két évszázaddal utóbb, a művelődési irány változatával, szent Domokos szüzei foglalták el, de ezeknek kolostora megmaradt udvari nevelő-intézet, mely királylányokat is fogadott falai közé.

Ugyanakkor a székesegyház mellett működő iskola három egyetemi fakultással bíró főiskolává fejlődött ki, melyet, tanárainak és tanulóinak nagy sokaságát tekintve, egy XIII. századbéli királyi oklevél a világ első egyetemével a párizsival hasonlít össze.

Azokról a tudományos és művészeti kincsekről, amik Veszprémben felhalmozódtak, fogalmat nyújt nekünk az, a mi a Kun László uralkodása alatt dúló polgárháború idején egy ellenséges betörés alkalmával elpusztult. A veszprémi káptalan akkori prépostja panaszos előterjesztésében az elrablott műkincsek értékét 50 ezer arany márkára teszi, ami mai pénzértékben mintegy 2 millió koronának felel meg. Részletesen felsorol egyebek között drágakövekkel és gyöngyökkel ékesített 15 arany kelyhet, 20 arany feszületet, 3 arany füstölőt, 24 görög szőnyeget.

Elmondja, hogy a káptalani könyvtárból egy nagy termet megtöltő könyvkészlet a lángok martalékává lett, amely sorsban 16 magánkönyvtár osztozott.

Így tehát Veszprém városa büszkélkedhetik azzal, hogy volt idő, amikor kulturai tekintetben az ország egyetlen városa sem szárnyalta túl.

Ennek a dicsőséges múltnak a visszaidézéséhez vezető úton az első lépésnek tekinthetjük a múzeum megnyitását.

Bizton remélhetjük, hogy Veszprém városa fogékonynak fog bizonyulni azon nemesítő és emelő hatások befogadására, melyeket a tudományos és művészeti gyűjtemények gyakorolni képesek.

Óhajtjuk, hogy ezek a szellemekben fejlesszék, a történeti múlt hagyományainak és a modern haladás vívmányainak egyenlő tiszteletét, tegyék mind szorosabbá az erős nemzeti érzés és az európai műveltség szolidaritását, ápolják az eszmény kultuszát, mely nélkül a szellemi élet ép oly sötét és rideg, mint földünk volna a nap sugarainak fénye és melege nélkül.

Isten áldása lebegjen ezen alkotás felett, ezennel megnyitottnak jelentem ki a múzeumot.

Az elhangzott beszéd után lelkesen megéljenezték a tudós agg főpapot, költői lendületű beszédéért, *Kolossváry József* főispán pedig gratulált neki.

Ezt a bemutatások követték, majd körútra indult a termekben *Fraknói Horniggal*, *Kolossváry* főispán és *Laczkó* múzeumi igazgató kalauzolása mellett.

Rendkívül nagyon tetszetek a főpapoknak a gazdag gyűjtemények s annak összegyűjtése és tetszetős elrendezéseért ismételve üdvözölték *Laczkó Dezsőt* s a könyvtárban *Imrek György* könyvtárost. Csodálkoztak azon, hogy ily rövid idő alatt miképpen lehetett oly dús anyagot összehozni oly kevés pénzből, amely rendelkezésre állott s örömet fejezték ki afölött, hogy a vármegye közönsége mily lelkesen karolta föl annak ügyét, versengve értékes és érdekes régiségeinek, gyűjteményeinek odaajándékozásiban.

A főpapok $\frac{3}{4}$ 12 óráig maradtak a múzeumban.

Délután 1 órakor szűkebbkörű ebéd volt *Hornig Károly* báró püspöki rezidenciájában.

*

Délután fél 3 órától fél 5 óráig, amikor a nagyközönség ingyen látogathatta a múzeumot, nagy számban tekintették azt meg.

Veszprémvármegye, 1904. 72. sz. 2-3. p.

Múzeumunk látogathatása

A veszprémmegyei múzeum átadtván a nyilvánosságnak, a közönségnek hírül adjuk, hogy a múzeum helyiségei hetenkint 2-szer és pedig szerdán d.e. 10-12 óráig továbbá pénteken d.e. 10-12 óráig díjtalanul látogathatók. Egyéb napokon, vasár és ünnepnapokat kivéve, 1 kor. belépődíj mellett nézhető meg. Az iskolai ifjúság (az iparostanoncok is) csak tanáraik vezetése, 12 éves gyermekek pedig csak szülői felügyelet alatt tekinthetik azt meg. A veszprémmegyei múzeum-egylet tagjainak belépőjegyül a kiváltott tagsági igazolvány szolgál. Rendkívüli esetekre nézve a vármegyeház kapujára kifüggesztett tábla fogja jelezni a múzeum látogatási idejének esetleges változását. *Laczkó Dezső* múz. igazgató.

Veszprémvármegye, 1904. 72. sz. 5. p.

A legfinomabb egyiptomi
vergé papirból készült
és nicotint felszívó zsinor-
gyapottal ellátott

„**VANOL**“
cigaretta hüvelyek csakis
az egyedüli elárusítónál
kaphatók

Köves Béla
könyv és papirkereskedésében
Veszprémben.

Károly kápolna építése

A kórházi templom

Veszprém, 1903. február 14.

Régi óhajtnak, sok évvel ezelőtt megkezdett dicséretes tervezésnek, munkálkodásnak tárgya volt a veszprémi kórházi kápolna kibővítése, átalakítása. E tervezetek és ennek megvalósítására irányuló munkálkodások amily dicséretesek, éppoly természetesek.

Gondolat gondolatot, tervet terv követett. Így lett a kápolna-kérdésből templom-kérdés, mely már nemcsak a kórház lakóinak s közvetlen szomszédjainak, hanem egy egész városrésznek lett érdekévé. A tervezetben a kápolna templommá növekedett, mely a kórház körüli városrész lakóinak találkozó helye legyen az Isten imáadásban s amelyben elférjenek mindazok, kik a többi templomoktól való nagyobb távolság miatt egyébként akadályozva lettek volna ker. kötelességeik teljesítésében.

Megfelelő templomnak építéséhez azonban sok pénz kell. A jó szándék és lelkesedés, gyűjtés és sorsjáték útján összehozott néhány ezer forintot, de ki tudja meddig kellett volna a kórháznak és környékének várakozni, míg az első templomba hívó harangszó megkondul, ha egyházmegyénk kegyelmes főpásztora atyai gondjaiba nem fogadja a szép tervet s áldozatkész határozatával a megvalósulásra nem segíti azt.

Folyó hó 7-én Ő excellenciája a következő levelet küldötte Rainprecht Antal lovag, jószágkormányzónak.

T. Jószágkormányzó Úr!

Mintbogy Veszprém városában a Cserháton és a vásártér körül lakó híveknek nincsen közelfekvő templomuk, ahol szent misét hallgathatnának, a kórházi kápolna pedig szűk voltánál fogva és azért, mert a kórház belsejében van, erre nem alkalmas: elhatároztam, hogy a kórház és a füredi-út közt fekvő szabad, háromszög alakú téren egy kis kápolnát – vagy kis templomot építtetek, melybe legalább háromszáz ember elférjen s melynek a kórház felé fekvő oldalán két elkülönített s fűthető oratórium alkalmaztassék az apácák és az üdülő betegek számára. Továbbá óhajom, hogy ezen kápolna alatt kis kripta alkalmaztassék öt koporsó befogadására, boldogult szüleim és családom utolsó tagjai számára. Ezen templom felépítésénél a mostani kórházi kápolna helyisége felszabadulván, ezzel a kórház kibővítésének ügye is előmozdittatik.

Minthogy a hely, melyre e kápolnát vagy templomot építtetni szándékozom, a város tulajdonát képezi, tegyen Kormányzó úr lépéseket annak átengedése iránt.

Egyúttal megbízom, hogy szakértő által tervet és költségvetést készíttessen egy román stílű egyszerű, de csinos kápolnáról vagy kis templomról s hogy annak költségeire központi pénztárából negyvenezer koronát a veszprémi egyházmegyei alapítványi pénztárnál legyen; – a terveket nekem bemutassa s azok jóváhagyása után az építést még ez évben megkezdje és be is fejezze.

*Báró Hornig Károly, s. k.
veszprémi püspök.*

Veszprémi Hírlap, 1903. 7. sz. 1. p.

Rövid hírek

A kórháztéri új templomot melyet báró *Hornig Károly* megyés püspök építtet, legközelebb építeni kezdik. Az előmunkálatok már megkezdődtek. Az új templomot *Horváth Sándor* építővállalkozó építi. *Fabb Károly* főpallér fogja vezetni az építkezést.

Népakart, 1903. 23. sz. 5. p.

Kápolnaszentelés. Október 13-án Magyarok Nagyasszonya ünnepén fog végbemenni a báró *Hornig*-család gyönyörű temetkező kápolnájának felszentelése. A szertartást d.e. 10 órakor *Kránitz Kálmán* felsz. püspök végzi, utána *Palotay Ferenc* dr. nagyprépost szentbeszédet mond.

Veszprémi Hírlap, 1907. 40. sz. 4. p.

Kápolnaszentelés

A múlt vasárnap, Magyarok Nagyasszonya ünnepén, megyés püspök úr ő Excellenciájának családi sírkápolnáját *Kránitz Kálmán* felsz. püspök úr ünnepiesen megáldotta.

Ott volt városunk színe-java.

A szíves tiszteletadás, a ritka és szép szertartást látni vágyás s a remek épületben gyönyörködni kívánczóság már jóval a szentelés hivatalos ideje előtt nagy közönséget hozott össze a kápolna körül. A hatóságok s az előkelőség pedig 9 óra tájban a kórház udvarán gyülekeztek. Ott láttuk a székeskáptalan tagjain kívül a főispánt, alispánt, városunk képviselőjét, a püspöki uradalom kormányzóját a tisztikarral, városunk előljáróságát, a különböző iskolák vezetését és növendékeinek nagy részét.

A szertartás 10 órakor kezdődött. A felsz. püspök segédletével a kápolna ajtajához vonul s az előírt imákkal és szertartásokkal a néma síron túl terjedő, magát a sírt is gondjaiba vevő, azt műemlékekkel díszítő, magasztaló kegyeletnek e momentumát az Egyház oltalmába, kegyelmébe ajánlotta, birtokába adta. A gazdag tagozatú, gyámpillérek vállain égnék emelkedő falak, ahogy a teremő képzelet méhéből

formához, organikus egységükben élethez jutottak, keresztelődésre, megszentelésre vártak, asperges me hyssoppo⁸.

Az esztétikai érzékeltetésnek leleményes, de önmagában még profán formái, fogásai vízre, tisztulásra várnak: lavabis me et super nivem dealbabor. Jákob útszéli kövén, melyre nyugodni hajtja fejét, az első templomkövön nincs még olaj, addig pedig nem éghet rajta áldozat: e nyughely fölé sírra épült kőtemplomon is hiányzik még az olaj, az oleum effusum desuper, az isteni kegyelmeket e helyhez, e kövekhez bilincselő megszentelés. Ezt hozza meg az a pár perc, míg a szentelő püspök a kápolna falait kívül, majd belül körüljárja izsóppal szentelt vizet hintve azokra. Majd az olaj után jó az áldozat.

A megnyílt kapun sietve tódul be a közönség kiváltságosa, mely helyet kaphat, hogy része legyen a szent misében, melyet először mutat be itt a celebráns püspök. Mise alatt először járja végig a kápolna boltíves hajlásait a Nagyasszonyt dicsőítő ének, a Gloria, a Credo, az orgona hangja s közben a belső díszítés poézise először szellemül át az áhítatra hangolt közönség lelkében. Majd az evangélium után az oltárhoz a székeskáptalan nagyprépostja, dr. *Palotay Ferenc* lép s hatalmas, fulmináns szent beszédet mond. Elmondja azt, mit e sírkápolna is oly érthetően hirdet, hogy a halál, egy keresztény előtt nem lehet irtózatoss; sem okaiban, mert múlandó testünk erre termett s bűneinkkel rá is szolgáltunk; sem lényegében, mert lelkünknek szíves válása az a neki sokszor alkalmatlan testtől; sem következményeiben, mert a sírral kapu nyílik az örökkévalóság felé, mely célunk. S ki tudná megolvasni, hány buzgó imádságnak s igyekvő elhatározásnak lett forrása e gyönyörű prédikáció, oka, első tanúja e gyönyörű templom? S volt-e ember, ki anélkül ment volna haza e kápolna szenteléséről, hogy egy-két imát ne szentelt volna azoknak, kik alatta nyugosznak, kik egykor ott nyugodni fognak és saját maguknak, kik több-kevesebb idő múltán szintén ide kerülnek a kápolnához szomszédba pihenőre? S azóta, hogy szentelten áll a sírkápolna, azt hiszem senki sem bánta meg a kitérést, mellyel útjáról magához hívta be az arra járó-kelet e hely, hisz bizonyosan gyönyörködött, imádkozott, szóval javult benne. Előbb ki nem jöhetett belőle.

*

Ezen szép és művészi alkotás létrehozóiról is meg kell emlékeznünk. A Hornig-kápolnát *Kesselbauer Agoston* jeles építész-mérnök, volt

---

⁸ asperges me hyssoppo = hints meg engem izsóppal (a felszentelési szertartás kezdő szavai)

Veszprém városi mérnök tervezte, de eltávozása s még inkább betegsége miatt az építést nem vezethette, úgy hogy a keresztülviteli intézkedéseket *Rainprecht Antal* püspöki jószágkormányzónak kellett teljesíteni.

A kőművesmunkát *Horváth Sándor* építőmester végezte *Fabb Károly* pallérjának gondos felügyelete alatt. Az ács munkát úgy a tetőn, mint a tornyon ifj. *Bognár János* ácsmester, a kőfaragó munkát *Velty Ferenc*, a bádogos és rézmunkát *Wolfram János*, a harangokat *Tóth Árpád* öntötte, a toronylépcsőket, a kápolna és kerítésének díszes rácsait *Kiss Sándor* lakatos készítette; mind veszprémi iparosok, akik valamennyien derekasan megállották helyüket ezen munkákkal.

A templom festése *Steiner Rudolf* soproni akadémiai festő műve, aki azon 2 évig dolgozott *Krauth Pál* hírneves templomfestő segédkezése mellett. *Steiner Rudolf* városunkban nem ismeretlen. A megyés püspök már régóta veszi igénybe és pártfogásába művészetét. Ő végezte másfél évtized előtt a püspöki rezidencia dísztermében és kápolnájában a freskók kiválóan sikerült restaurálását. A Hornig-kápolnában minden egyes képe művészi alkotás, az egésznek összhangja pedig elragadó. Gratulálunk a jeles művésznek ezen legújabb alkotásához.

Veszprémi Hírlap, 1907. 42. sz. 2-3. p.

A veszprémi Károly-templom

I. rész

A veszprémi város közkórház és temető előtti Károly-téren emelkedő festői kis templom 1917. február 13-án töltötte be teljes mértékben hivatását s érte el teljesen rendeltetési célját: kriptájának üregébe zárta fejedelmi építetőjét, boldogemlékü bíboros-püspökünknek, báró Hornig Károlynak romlandó porhüvelyét. Ott nyugszik már a nagy halott szüleinek és öccsének társaságában és a boldog feltámadás reményében! [...]

E kis templomot, melyet a Feltámadás templomának vagy Károly-kápolnának is neveznek, *Kesselbauer Ágoston* építésmérnök, volt Veszprém városi mérnök tervezte 1903-ban, de eltávozása s még inkább betegsége miatt, az építést nem vezethette, úgy hogy a keresztülviteli intézkedéseket *Rainprecht Antal* püspöki jószágkormányzónak kellett teljesítenie. Majdnem pontosan egy évtizeddel ezelőtt, 1907-ben készült el teljesen a templom s október 13-án, Magyarok Nagyasszonyának

ünnepén, áldotta meg nagy ünnepek keretében *Krántz Kálmán* felsz. püspök úr.

A boldogemlékű püspök Veszprémnek Szent István és Gizella-korabeli, ősi tradícióihoz híven, románstílusú templomot kívánt emelni, amely óhajta lényegében teljesebbé is ment, amennyiben – bár a románstílusú hosszahajó elrendezést a helyszíni viszonyok lehetetlenné is tették és központi alapszerkezetű, bizáncira emlékeztető építmény emelését tették is szükségessé, – mégis az alapterv minden egyes tagja és részlete román felfogásban és kidolgozásban részesült. Ugyanis a városi közközház előtti tér háromszög alakja és azon éles szög, melyet a balatonfüredi országút és a nagy kórházi épület homlokvonalala képez, a *Kesselbauer*-féle tervezetre vonatkozólag is fontos tényként szerepelt, mert eleve kizárta azon lehetőséget, hogy a templom hosszahajó elrendezésű legyen. Minthogy a hosszahajóelrendezésű templom sem a térrel, sem az országúttal, sem pedig a kórházi épülettel összhangba hozható elhelyezést nem nyerhetett volna, ezért *Kesselbauer* mérnök a centrális elrendezésű, tehát a bizánci épületekhez hasonló kompozíciót választotta és vitte keresztül sikeres megoldással. Így azután a tervező mérnök elérte, hogy a templom hossz tengelyét a vásártér felé néző szögfelező vonalába helyezvén, ha bármely oldalról közeledünk is a templom felé, mindig két homlokzat távlati képe tűnik elénk, mely mindig jó benyomást kelt, sőt valósággal lebilincsel.

Vegyük szemügyre a kis templom külsejét! Mint már említettük a Károly-templom központi elrendezésű, tehát a bizáncihoz hasonló, kupolaszerű épület, melynek bőségesen osztott és pompásan tagozott, majdnem minden egyes részlete, művészi román kidolgozásban részesült. Az egész épület alsóórsi, perm-korú vörös homokkőből, az ún. „vöröskő”-ből, cyclops-falazással épült, de az ajtók, ablakok bélelete, gömbszegélyes oszlopai, a sarkok és szögletek, oromzatok és párkánydíszek stb. gondosan faragott homokkőből vannak építve. Ezen pompás műkőnek bizonyult kőanyag, melyek Veszprém környékén már az ó- és középkorban is szelvében használtak, különleges varázst, komoly méltóságot, tartós szilárdságot és állandóságot és valami sajtóságot veszprémi színezetet ad a monumentális épületnek.

A keleti oldalon lévő főkapu kápolnaszerű és tatai vörösmárványból (júra-korú liász mészkőből) összerótt építménybe van illesztve és gazdag, finom műkezelése által tűnik ki. A főkapu nyílása ezen kápolnaszerű előépítmény falába nem épszögűleg, hanem befelé fokozatosan szűkülő tölcseridomban készült, ami a kapu oldalfalainak gazdagon faragott ékítésében nyilvánuló hatást meglepően fokozza. A kapu jobb- és

baloldalán két-két vörösmárvány oszlopot látunk és ezen változatosan és műértéssel ékesített oszlopok szárain végigfutó faragott román díszítmények a kapu terét átölelő íveken is folytatódnak s együttesen művészi kapubélletet adnak. A felette levő s kőkeresztet viselő, háromszögű, hegyescsúcsú tetőoromzat faltére drapériaszerűleg van kiképezve s középen, a 15-15 bojtos bíbornoki kalap alatt, báró *Hornig Károly* keresztben egymásba fonódó HK monogramja van domborművesen kivésve. Az egész kapuzat *Csikász Imre*, korán elhunyt, nagy reményekre jogosító szobrászművészünk tervei szerint, újabban (1913.) készült és idővel mindjobban fakuló világos vörös hús-színével, csiszolt márvány felületével, heterogén anyagával élesen elüt az egész épület sötétvörös homokkő-anyagától és tónusától. Önmagában véve, tehát az egész épülettől elvonatkoztatva, nagyon szépen ható és valóban művészi lenne ezen vörösmárvány kapuzat és méltó *Csikász* művészi hírnevéhez, de így a vöröshomokkő-épülethez támasztva, nem mutat azzal harmóniát. A vörösmárvány főkapuzat felett hatalmas félkörívű színes ablakot látunk, mely magasra nyúlik fel a nagy bejárati faltér lépcsőzetes félkörívű párkánnyal díszített oromzata felé. Az oromzat oldalait szépen alakított támtetőik élénkítik, csúcsát pedig rózsakereszt díszíti. A vörösmárvány főkapuzattól jobbra és balra 3-3 szűk, hosszúkás, mélyenfekvő és az egész épületnek megerősített templomszerű jelleget adó, román ablakocska szolgál a belépő csarnok megvilágítására.

Az előcsarnoktól jobbra (északra) és balra (délre) az épülettömegből erősen kiszögellő és kereszthajóra emlékeztető épülettagokat látunk, melyeknek északi és déli zárófalaiból kis kerek apszis-alakú kápolnák állanak ki. A déli kis kápolnában áll a lourdesi Szűz szobrával ékesített kis oltár, míg az északi oldalon áll párja a kórusra vezető lépcsőt rejtő magában. Mindegyik apszis-szerű épületrészt alul a várfalak lőrésiéhez hasonló hangnyílások, felül pedig félköríves román ablakok világítják meg.

A kívülről kereszthajóra emlékeztető épületrész után a központi elhelyezésű, nyolcszögű, magas falaktól alkotott, kupolaszerű építmény tűnik fel a legszembeötlőbbben. Oldalfalain, a körülötte levő csarnokok és épületrészek tetői felett, délről és északról egy-egy nagy kerekablakot, a nyolcszög másik négy oldalán pedig egy-egy, gömbszelvényes oszloppal ellátott ikerablakot látunk. Ezek felett és a tetőpárkány alatt, a szabadon álló nyolcszögű oldalfalakon galériás koszorú vonul végig. Tulajdonképpen két-két, illetőleg váltakozva három-három félkörívvel zárt és gömbszelvényes oszlopkákkal elkülönített – és az ikerablakokra és a hármás ablakokra emlékeztető – csekély mélyedésű fülkék ezek,

melyeket az egyhangúság elkerülésére, élénkítésül illesztett ide a tervező. Az egész kupola tarka eternittal fedett, meredek nyolcszögű gúlás tetővel van ellátva, tetején rózsakereszt díszlik.

Veszprémi Hírlap, 1917. 8. sz. 3. p.

II. rész

A templom északi oldalán, a szentély közelében áll a három emeletes, négyszögű torony, mely alul lőrészzerű hangnyílásokkal bír, legfelül pedig két-két gömbszelvényes oszloppal elkülönített hármás ablakot látunk, melyek nyitottak lévén, látni engedik a vas harangállványokra erősített négy harangot. A hármás ablakok felett a toronynak mind a négy fala csinos oromzatba megy át, melyek mindegyike nyílt, négylevelű rózsablakkal van áttörve. Nagyon élénkítik a tornyot a szögleteknél és az oromdíszek találkozási pontjainál alkalmazott és a torony testéből kiálló, kőből faragott vízhányók, melyek a meredek toronysisakon aláfutó esővizet az épülettől oly távolságra lövelik ki, hogy a víz az alapfalakhoz ne szivároghasson. A torony falzatának tetején alkalmazott 4 oromzatnak összekötő csúcsai felülről nézve keresztet képeznek és együttvéve a festői hosszúsisakat adják. A torony falzatának magassága 25 m., a kereszt csúcsáig pedig 34 méter összmagassággal bír. A torony a kórház felőli közlekedés kedvéért bejárattal van ellátva. Harangjairól alább szólunk.

A toronnyal ellentétes déli oldalon van a középkori vártorony-alakú sekrestye épület, emeleti részén szépen faragott, kiugró párkánykerítéssel díszítve. A torony és a sekrestye között van a nyugati oldalon a magasra felnyúló szentély, mely a nyolcszög három oldalával zárt apszisban végződik. A szentélyt a földszinten kis csarnok futja körül, amelynek a sarkaiból emelkedő támfalak, a levegőben lebegő és a szentély boltozatának súlyát viselő támívekbe mennek át. A támívek alján a toronyéhoz hasonló vízhányók vannak. A szentély támívei között levő szentélyfalat nagyobb félköríves ablakok törik át. A szentély tetőpárkánya alatt csinos kis galériás koszorú fut körül.

A Károly-templomnak majdnem összes felsorolt épületrészletei külön-külön vörös-tarka eternittal burkolt és különböző meredekségű tetőzettel fedvék, amely körülmény, a különben is festői épületnek még élénkebb tagozottságot és még bőségesebb szétosztást biztosít s teljesen helyrehozza az aránylag kis helyre szorított épülettömeg egyensúlyát és harmóniáját.

Lépjünk be már most a Károly-templom belsejébe! A márvány főkapuzatból nyíló bejárat két pillér közé véve, egy 28.88 négyzetméter alapterületű előcsarnokba vezet. Innét a két pillér-alkotta három, kapuszerű nyíláson át jutunk a középső tágas, kupola alatti részbe, a templom tulajdonképpen belsejébe. A színes ablakok és a pompásan festett falak színei rendkívül változatos és előkelő színharmóniában egyesülnek s élénken vibráló, szinte tobzódó színeikkel, verőfényes időben valósággal káprázatos hatást tesznek a szemlélőre. A színhatás után legjobban feltűnik, hogy a külső különféleség és gazdag tagozás dacára is a templom belsejében egység és harmónia uralkodik. Ugyanis a kupolaszerű, nyolcszögű hajó csak az emeleten polygon, míg az alaprajza egyenlőszárú keresztet mutat. A nyolcszögű hajó felül csillagboltozattal van fedve, melynek zárókövén a hornburgi báró Hornig család címere pompázik. A gótikus ívbordák közeit a csillagos ég kék mezejébe festett angyalok díszítik.

A csillagboltos kupola keresztalakú alaprajzából való átmenetet a felső nyolcszögbe mórféle homorú gömbrészletek, az ún. tompék képezik, melyeknek faltereit Ezechiél, Jeremiás, Izaiás és Dániel próféták aranyos mozaik utánzatú képei borítják. Alattuk a nagy szöglet mellett Gabriel, Rafael és Michael arkangyalok állanak ragyogó pompájú öltözetben, Michael a pallossal, Rafael a hallal kezében, mennyei fénytől körülvéve; a fennmaradó negyedik sarkon az őrzőangyalt látjuk egy gyermekkel. A szentély felé néző faltéren egy-egy angyal áll. Az oltár feletti ablak üvegjére, mandorlás⁹ keretben Jézus dicsőséges feltámadása van festve, felette pedig a kupolás rész nyugati nagy falmezején Magyarország Nagyasszonyának gyönyörű festménye van középkori mandorlás keretben. Perspektívásan, tehát felfelé mindinkább kisebbedő négy imádkozó angyalpár veszi körül, kik közül a két alsó thuribulumból¹⁰ tömjénez neki.

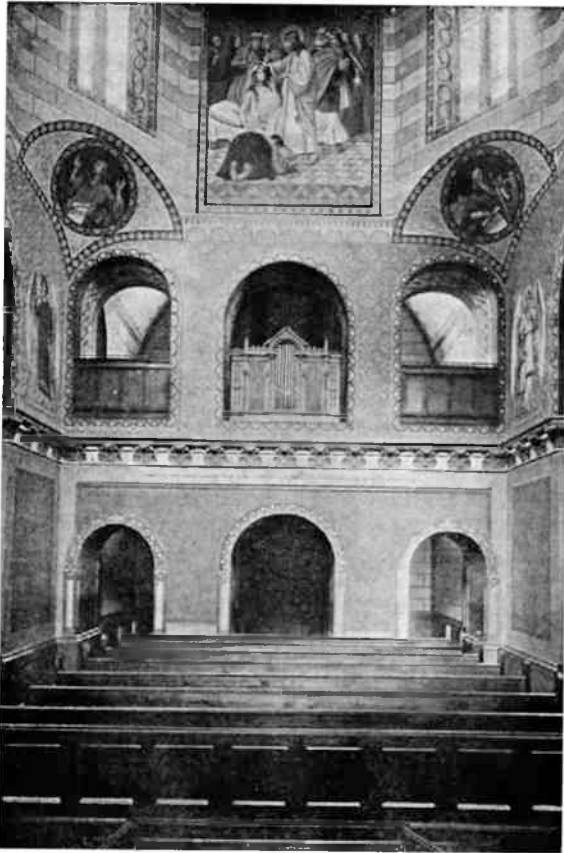
A többi figurális nagy festmény mind a főtárgyra vonatkozik, mind a templom rendeltetésének és nevének – a feltámadás templomának – igyekszik kifejezője és érzékítője lenni, amennyiben mindegyik a feltámadásra emlékeztet, mindegyik bibliai halottak feltámadását ábrázolja. Nevezetesen a kórus felett Jairus leányának feltámadását, a déli alacsonyabban fekvő falmezőn a naimi ifjút, a vele szemben fekvő északi falon Lázár feltámadását szemlélhetjük. Mindegyik festményen a cselekmény központja és főalakja az irgalmas és csodatevő Jézus, kire a

---

⁹ Mandorlás = mandulára emlékeztető ovális keret

¹⁰ Thuribulum = füstölő

sok és kissé talán egyhangúbb színű és mozdulatú mellékalak közepette is, azonnal ráismerünk. Nélkülözzük e képeken a hatáskeltésre minden bizonnyal nagyon alkalmas fényreflexeket és egyáltalában az erősebb színárnyékolást, vagy a szembeötlóbb fényellentéteket, ami azonban a képek általános szépségéből, műértékéből és hatásából mit se von le, sőt valami szokatlan, különleges bájt, melegséget és szelídséget kölcsönöz azoknak.

Orgonakarzat

A szentélybejárás jobb falán a pallost tartó Szent Pál, baloldalon pedig a kulcsokat tartó Szent Péter gyönyörű festményeit találjuk egészen alacsonyan, így tehát jól hozzáférhető és szemlélhető módon. Az ezen képekről szerzett összbenyomás oly kedvező, hogy a figurális képek legszebbjeinek, legsikerültebbjeinek tarthatjuk a két apostolfejedelem ezen képét, anélkül, hogy ezzel a többi festmény elől el akarnók venni az

elismerés pálmáját. A templom figurális festése *Steiner Rudolf* soproni akadémiai festő műve, aki azon két évig dolgozott *Krauth Pál* hírneves soproni templomfestő segédkezése mellett.

A polygon zárású szentélyben áll a fából csinosan faragott oltár. A szentély körül, mint már említettük, helyes kis csarnok fut körül, mely utánozza a szentély sokszögű alakját. A szentély körül futó pilléres csarnok nagyon emlékeztet a csúcsíves nagy dómok (pl. a kölni dóm) szentély körül futó, kápolna-koszorújára. E csarnoknak egyik, pillérek által alkotott fülkéjében, fából művészi módon faragott imazsámoly áll. Az egész templom belsejének falain akanthus-szelepekből alakított, festett domborművű párkánydísz fut végig, mely a templom ornamentális festményeinek, plasztikanélküliségét élénken szakítja meg. Egyébként a kis templom fő- és mellékhelyiségeinek, csarnokainak, feljáróinak és kápolnáinak faltereit kitöltő ékítményes rajz és festés színharmoníája és színhatása olyan frappáns és pompás, hogy méltán sorakozik az egész templomnak a maga egészében a szemlélőre gyakorolt kedvező összebenyomásához!

A boldogemlékű építető püspök nemcsak felszerelte a templomot a szükséges egyházi szerekkel, hanem a fenntartásáról is gondoskodott, midőn a „Báró Hornig család temetkezési kápolna alapja” címmel alapítványt tett le, melynek kezelésével a veszprémi székeskáptalant bízta meg.

A Károly-templom legnagyobb kiterjedése hosszúsági irányban 23 m., szélességi irányban 20.40 m., beépített területe körülbelül 400 négyzetméter. Az egész templom befogadó képessége elég nagy. 50 ülő és 300 álló egyén számára való hely van benne a földszinten és a karzaton. Az ülőhelyek a tér jobb kihasználása céljából a templom közepére kerültek. Építtetésének, festésének, felszerelésének stb. összes költségei a 200,000 koronát felülhaladják. A Károly-templom keleti homlokzatának, szentélyének és kórusának 12x18 cm. nagyságú képeit szemlélhetjük „A veszprémi székesegyház. Felszenteltetett 1910. évi október hó 4-én” című díszes emlékalbumban, melyet annak idején a b. e. püspök adott ki.

Érdemes veszprémi munka a Károly-templom négy harangja. A legnagyobb a „Páduai Szent Antal-harang” nevet viseli, 550 kgr. súlyú, As hangú, a harang testén a következő felirattal.

PÁDUAI SZENT ANTAL TISZTELETÉRE ÉS
ÉDESATYJA EMLÉKÉRE
ÖNTETTE BÁRÓ HORNIG KÁROLY
VESZPRÉMI PÜSPÖK
AZ ÚRNAK 1904. ESZTENDEJÉBEN.

A felirattal ellentétes oldalon páduai szent Antal domborművé képe látható. Alatta a harang szélén: ÖNTÖTTE TÓTH ÁRPÁD VESZPRÉMBEN. (Ez utóbbi felirat a többi három harang alsó szegélyén is megvan). 1980 koronába került.

A második, ú.n. „*Szűz Mária-harang*”, 280 kgr. súlyú, C hangú, a testén a következő felirattal.

A BOLDOGSÁGOS SZŰZ MÁRIA TISZTELETÉRE
ÉS ÉDESANYJÁNAK EMLÉKÉRE

(a többi felírás, mint a fentebbinél). Az ellentétes oldalon a bold. Szűz képe a kis Jézussal látható. 1008 koronába került.

A harmadik „*Szent Vilmos-harang*”, 160 kgr. súlyú, Es hangú, testén a következő felirat olvasható:

SZENT VILMOS TISZTELETÉRE ÉS
TESTVÉRE EMLÉKÉRE

(folytatása mint fentebb). A szemben levő oldalon áll szent Vilmos domborművé képe. 576 koronába került.

Végül a negyedik, a legkisebb harangnak „*Szent Anna-harang*” a neve, 80 kgr. súlyú, As hangú a következő felirattal:

SZENT ANNA TISZTELETÉRE ÉS FÉRJE
EMLÉKÉRE

ÖNTETTE ÖZV. BÁRÓ HORNIG VILMOSNÉ

(a többi felírás, mint fentebb). A fele ellentétes oldalon szent Anna és Szűz Mária domborművé képe látható. 288 koronába került.

Végül még megemlítjük, hogy a Károly-templom építésénél a kőműves munkát *Horváth Sándor* építőmester végezte, *Fabb Károly* pallérjának gondos felügyelete alatt. Az ácsmunkát ifj. *Bognár János* ácsmester, a kőfaragó munkát *Velty Ferenc*, a bádogos és rézmunkát *Wolfram János*, a torony csigalépcsőit, a templom és kerítésének díszes rácsait *Kiss Sándor* lakatos, az orgonát *Ország Sándor*, az üvegfestést *Róth Miksa*, a márvány-mozaiklap burkoló munkákat *Walla József* készítette.

***

Mint a Károly-templom leírásából látjuk, Veszprém nagy halottja, boldogemlékű bíbornok-püspökünk lelki nagyságához, egykori méltóságához és fényes állásához valóban méltó helyre tért meg örökre pihenni. Tehát nemcsak fennkölt szellemével, de örök pihenőhelyének monumentalitásával is, el nem halványuló emléket állított nevének és a báró Hornig-családnak, melynek utolsó férfisarja volt!

Veszprémi Hírlap, 1917. 9. sz. 1-3. p.

Épül a színház – Alkalmi strófák –

Épül szépen, épül gyorsan
A veszprémi színház,
Boldog lesz már minden ember,
Majd meglátod pajtás.

Sohse tudtuk, hogy mi bajunk,
Miért a nagy nyomorgás?
Most már tudjuk, mi volt oka:
Nem volt itten színház!

Városházat, megyeházat
Nem mondhatjuk annak,
Mert ott inkább, néha napján
Komédiát adnak.

Most már lesz szép nagy
színházunk.

Oda menjen minden,
Kinek pénze, vagy munkája,
Vagy kenyere nincsen.

Ez a színház Istenáldás
Veszprém városára,
Gyárat pótol, nyomort szüntet
Mindenki meglátja.

Itt játsza el minden héten
Mint műkedvelője,
A szerepét városunknak
Jó képviselője.

Itt lesz a nagy bukfencezés:
Negyvennyolc, hatvanhét!
Ezt fogja ő bemutatni,
Kell ennél oszt' több még?!

Teátrummal

Népakarat, 1907. okt. 19. 2-3. p.

Színház

Lesz színház!

– Jelentés a keddi értekezletről –

A Veszprémben építendő aréna ügye nem aludt el.

Sőt a keddi értekezleten *Szeglethy* György polgármester az építendő új színház ügyéről a megjelent színház-barátoknak oly öröndetes jelentést tett, amely a színház közeli megvalósulását immár kétségtelenül kilátásba helyezi.

Kedden, tegnapelőtt, február hó 2-án délután fél 4 órakor gyülekeztek egybe a polgármesteri szobában a meghívott színház barátok, hogy az új színház létesítése ügyében a további lépések iránt értekezzenek.

Az értekezletet *Szeglethy* György polgármester nyitotta meg.

Előadta, hogy biztos tudomása van arról, miszerint a kormány körében nagyon szívesen látják, ha vidéki városok kisebb arénákat építenek. Egy-egy ily vidéki aréna fölépítéséhez szívesen járulnak állami támogatással, csak azt követelik meg, hogy az építendő színház tényleg aréna legyen.

A kérdést hosszasan tanulmányozta és biztos tudomást szerzett arról, hogy egy ily aréna fölépítéséhez 30.000 korona kell csupán.

Bejelenti, hogy illetékes kormánykörökben határozott biztatást nyert, miszerint nagyon szívesen támogatnák Veszprémet egy ily aréna fölépítésében. Hangsúlyozza, hogy a kormány a várost e 30000 koronás aréna fölépítésénél jelentékeny összeggel, többel, mint hinnők, és pedig 15000 koronával, tehát az összeg felével segélyezné.

Ezt minden vidéki város megkapja, mely arénát épít.

A veszprémi aréna fölépítésére némi alap már van is, azt a hiányzó csekély pár ezer koronát pedig már igazán könnyű volna összeszerezni. Itt a megye, a város, sőt a közönség sem riadna vissza némi áldozattól.

Így jóformán minden nehézség és anyagi áldozat nélkül fölépíthető a veszprémi aréna.

Az építés ügyével azonban sietni kell, addig, míg a viszonyok esetleg nem változnak, nehogy azt a segélyösszeget, amit a kormány arénák építésére szánt, más városok kaparítsák el.

Indítványozza tehát egy *Színpartoló Egyesület* létesítését.

Kéri egy bizottság összeállítását, mely a minden nemesnek, jónak, hasznosnak pártfogóját: *Kolossváry* Józsefet, Veszprémmegye

főispánját az elnöki tiszttel elfogadására és az aréna építésének a kormányánál való támogatására fölkérje. (Általános helyeslés.)

Indítványozza továbbá, hogy alakíttassék egy bizottság, mely a Színpartoló Egyesületnek alapszabályokat dolgozzon ki. Az értekezlet helyeslőleg járult ez indítványokhoz s megalakította rögtön a bizottságokat is.

Az értekezlet elhatározta, hogy a létesítendő aréna javára jövő hó folyamán valamely fényes estélyt rendez, amelyre fővárosi írók és művészek közreműködését kéri föl. Az estély műsorának összeállítására szintén egy bizottságot választott meg.

Az értekezlet folyamán többen hozzászóltak a kérdéshez s az értekezlet a leglelkesebb hangulatban azzal oszlott szét, hogy a veszprémi arénát minél hamarabb meg kell teremteni.

Egész komolysággal és határozottsággal jelenthetjük tehát, hogy végre mód nyílt a színház fölépítésére s az aréna immár egész bizonyosan hamarosan meg lesz.

Veszprémvármegye, 1904. 10. sz. 2. p.

Rövid hírek a színház építéséről

A színház iránt érdeklődők figyelmébe ajánljuk, hogy a püspökkertben a színház leendő elhelyezésének két variánsa látható. Az elnökség ugyanis faoszlopokat állíttatott fel a célból, hogy a közönség véleményét mondhasson, miképp lesz helyesebb és szebb az elhelyezés. A meszelt oszlopok azt az elhelyezést mutatják, mely szerint a színház a nyitandó új utcára merőlegesen, illetve főfrontjával arra fordulva helyezkednék el, míg a másik forma szerint a Korona mögött, azzal egy irányban feküdnek.

Veszprémvármegye, 1907. 15. sz. 4. p.

A színház. Nem elég a nappali lázas munka, este meg fáklyaláng mellett dolgozik a szorgos munkás kéz, hogy a téli fagy és hó kárt ne tehessen a drága építkezésben. Még 8-10 nap és teljesen fedve lesz a színház az újfajta, drága és rendkívül tartós anyaggal, a vasbetonnal. A tavasszal folytatódik azután a többi munka.

Veszprémvármegye, 1907. 47. sz. 2. p.

A veszprémi színház-sorsjegyek húzása

Óriási érdeklődés mellett folyt le okt. 15-én d.u. a városháza tanácstermében a színpártoló-egyesület által a színházalap javára kibocsátott képeslevelezőlap-sorsjegyek húzása. A tanácsterem szorongásig megtelt a választmányi tagokkal és az érdeklődő közönséggel; a lépcsőház is tele volt reménykedőkkel, sőt a városház előtt az utcán is nagy tömeg várta Fortuna kegyét; ez utóbbiakban egy darabig csak kikiáltgatták az erkélyről a számokat, de aztán az eső véget vetett ennek. A pénzügyi hatóság képviselőjének, *Zweimüller* p.ü. biztosnak jelenlétében kibontották a számokat tartalmazó csomagokat és az elnöklő polgármester találó humorával „szerencsekerék”-nek ad hoc kinevezett kosárba rakták a számokat, melyekből egy árvaleányka húzta ki a 167 nyerő számot. Először húzták az 5 koronás nyereményeket, aztán a 10, majd a 100 koronásokat, azután az 1000, végre a 2000 koronás nyerőszámokat. A húzás eredménye a hivatalos jegyzék szerint ez:

A 2000 koronás főnyereményt (egy motoros biciklit) nyerte a 52729. szám. Az 1000 koronás főnyereményt (egy Keresztély-féle zongorát) nyerte a 196011. szám. 100 koronás értéket (ékszert, Könyves Kálmán-féle képeket) nyertek: 41690, 46937, 72946, 76630, 177874.

Mindazon nyeremények, melyek 1907. évi december hó 10-éig bezárólag fel nem vétetnek a jótékonycél javára esnek. A nyeremények felvételére bejelentéseket elfogad: Veszprémben: dr. Óvári Ferenc orsz. képviselő, a színpártoló-egyesület elnöke. Budapesten: Klínger Béla VI. Kmetty-utca 18. szám.

Veszprémi Hírlap, 1907. 42. sz. 4. p.

A színház építése a kedvezőtlen időjárás dacára serényen folyik. Egész nap és este fátylafény mellett rakják fel a dolgok kezek a vasbeton-tetőt, mely majdnem teljesen kész már. A tél folyamán a belső munkálatok is megkezdődtek.

Veszprémvármegye, 1907. 50. sz. 3. p.

A színház építése serényen halad és biztos hisszük, hogy a megnyitás idejére készen lesz. Most készül már a színpad, a villamos berendezés, rövidesen rákerül a nagyterem padlózására is. A Korona-szálló nagy étterme már teljesen elkészült s aug. 7-én már ott terített Zsebő szállodás. A mi viszonyainkhoz képest elég nagy és mindenesetre szép terem általános feltűnést keltett. Az eddigi étterem a kávéház nagyobbítására szolgál.

Veszprémvármegye, 1908. 32. sz. 3. p.

A színház építése erősen halad, de a megnyitás elé erős akadályt gördít az, hogy a városi világítás akkorra nem lesz kész. Már folynak a tárgyalások az irányban, hogy azért a színház világítva lehessen. T. i. vagy kölcsön dinamógéppel és motorral, vagy a legrosszabb esetben petróleummal. Utóbbira talán nem kerül sor. A megnyitó est programja még nem végleges. Turcel Imréné úrnő ugyanis nem vállalkozott a prolog elszavalására.

Veszprémvármegye, 1908. 34. sz. 3. p.

A színház megnyitása. A Színpartoló Egyesület választmánya szept. 10-én tartott ülésén a színház megnyitó napjául véglegesen f. hó 17-ét tűzte ki. Az Egyesület a kabinetiroda útján meghívta Ófelségét a királyt a megnyitó előadásra s tekintve, hogy Ófelsége Kassán, Szegeden, Kolozsvárt és Pécsen is megjelent hadgyakorlat alkalmával a színházban, remélhető, hogy a mi új színházunkat is ki fogja tüntetni magas megjelenésével. A megnyitóra meghívták azonkívül Apponyi és Kossuth minisztereket, Bezerédj Viktor és Molnár Viktor államtitkárokat, gróf Festetich Andor színészeti főfelügyelőt, az Orsz. Színészegyesületet, a Soproni Színpartoló Egyesületet és a Színügyi Bizottságot is, kik valamennyien kilátásba helyezték megjelenésüket. – Az első előadás programja ez: 1. Rákóczi-nyitány, előadja a színházi zenekar, Tolnay Béla karmester vezetése alatt. 2. Színházavatás, írta és szavalja: Tompa Kálmán. 3. „Nagymama” operett, Csiky G. vígjátékából átdolgozta Pásztor Árpád, zenéjét írta Máder Raul. – A második, szintén díszelőadás programja ugyanez, a Nagymama helyett azonban Dóczy Lajos pályanyertes vígjátéka, a „Csók” kerül színre. E két első előadás, tekintettel arra, hogy jövedelme a Színpartoló Egyesületet illeti, fölemelt helyárakkal és bérletszünetben megy. 19-én rendes helyárakkal, bérletben a Varázskeringőt adják. – Jegyek az első előadásokra már kaphatók Fodor Ferenc könyvkereskedésében.

Veszprémi Hírlap, 1908. 37. sz. 3. p.

A színház zsinórpادلása kívülről

Az új veszprémi színház

„Igazán nagy, teremtő művészi korok csak egységes, és az emberiség lelkében elevenen élő vallásos vallásos világnézetből fejlődhettek. Az indusoknak, az egyiptomiaknak és görögöknek igaz, nagy művészetük volt. A legutolsó ilyen teremtő művészi kor a középkori keresztény művészeteké volt: a román, gót és a primitívek iskolájának kora.

Azokban oly lélek nyilatkozott meg, mely a földi vonatkozásoktól elfordulva, a keresztények Istenéhez sóvárog. Azóta ez az egységes világnézet meggyöngült, megzavarodott: új alakulásban van.

A középkori kereszténység idejével letűnt az emberiség művelődésének egyik nagy fázisa, és előttünk dereng az új. A meg nem értett tudományok és küzdelmek még sűrű párába burkolják a derengő új kor világnézetét; de majdan eloszlik a pára, és fölragyog a mindenség egységes örök életének krisztusi igazsága.

És az eljövendő nagy kornak és fennkölt világnézetnek fönséges lesz a művészete is.”

Ezekkel a szép szavakkal jelzi művészetének alapelveit, szellemét *Medgyaszay István*, a veszprémi színház építője. Nemes, tiszta művészeti elvek, melyek nemes tiszta formákban, nyilatkoznak meg a mi színházunknál is. Ma, e sorok írásakor, még befejezetlen, de máris tisztán látható ez a szépséges alkotás, mely városunknak egyik legszebb éke, az építészetnek remeke, a Magyarországon, sőt talán messzebb is fennálló színházaknak minden tekintetben gyöngye leszen.

Stílusa igaz a kor jellemében, mert a mai tudománnyal a mai lélek szükségleteit elégíti ki; és őszinte a faj jellemében, mert az egész a magyar formavilágból és formaérzésből alakult ki.

Ez a formavilág ma már csak a nép lelkében él, mely megőrizte azt tisztán, mint ahogy megőrizte nyelvünket is. Több emberöltő lelkes irodalmi munkássága tellett bele, míg ebből az egyszerű nyelvből a klasszikus magyar irodalom legfenségesebb remekei megszülettek. És éppen ilyen nagy feladat vár azokra a képzőművészeinkre is, akik ma a nép művészetéből a monumentális magyar stílust keltik életre.

Ezt példázza a főlépcső nagy üvegfestménye is: „A népművészet varázsa”, *Nagy Sándornak*, az európai hírű illusztrátornak műve. Ilyen feltűnően új magyaros a főpárkány, a nézőtér mennyezete és az ornamentikális hatású betonablakok. Nagyon különös, vagy elrontott ízlésű embernek kell lennie, aki ezek közt a magyar ízt lehelő, egyszerűségükben varázslatosan megkapó, intimitást árasztó meleg,

finom formák, vonalak, falak s díszek közt nem jól érzi magát. Semmi bántó, semmi kirívó sehol.

A színház technikai megoldása és beosztása teljesen új s e tekintetben a modern színházépítés legújabb vívmányait és elveit érvényesítve, ritkítja párját.

A megyeház felőli terasz

A megyeház előtt lépcsőn jutunk le a színházhoz. A fal hosszában a színházig terasz van, fölfelé keskenyedő oszlopokon nyugvó, melyből az éttermek és sörözők nyílnak. Ezek kivételes alkalmakkor a színház nézőterével egy ajtó által össze lesznek kötve. A lépcsőn lemenve, a püspökkert mellett a színház főbejáratához érünk. A bejáró fölött, a színház homlokfalán új technikájú freskó díszlik, *Nagy Sándor* alkotása, a fehér szarvast úzó Hunor és Magor; minden színfolt a teljes anyagában megfestett vakolatból van. A bejáró fölött két pergola (terasz), melynek oszlopai és traverzei futónövényekkel lesznek befuttatva; az egyik (a megyeház felőli) a Kaszinó terasza, a túlsó a színeszeké. A teraszokat

zömök, látható vasbeton gyámok, a főpárkányt filigrán és áttört gyámok tartják. A teraszok alatt a Kaszinó külön bejárata.

A színház előcsarnokából nyílnak az ügyeletes tűzoltó, rendőrtiszt és orvos helyiségei, ugyanitt van a pénztár is. Jobbról és balról az öltözők nyílnak. – Az előcsarnokból a nagy társalgóba (foyer) jutunk. Ez hosszában oszlopokkal 3 részre oszlik; jobbra a ruhatár, balra a kerttel 3 ajtóval összefüggő büfé.

Az előcsarnokból a lépcsőházba érünk, mely fele magasságban jobbra és balra ágazik. A lépcsőn megindulva, szemünkbe tűnik a nagy, kerek ablak, melyen *Nagy Sándor* nagy üvegfestménye van: „A magyar népművészet varázsa”. Dudáló juhász személyesíti a népművészetet; a társadalom különféle osztályainak személyesítői figyelve hallgatnak reá. Laikusoknak e kép aligha fog tetszeni, mert az üvegszínfoltokat bekeretező vonalak sokaságában nincs gyors és világos áttekintésük a képről.

A lépcsőházból 3 ajtón át a nézőtérre jutunk, mely tulajdonkép lényegében egy bálteremnek, vagy koncert – vagy ilyesféle teremnek van szánva. Húsz méter hosszú, 17 méter széles, 10 ½ m magas. A páholyok száma 16, melyből négy nagyobb. Latin páholyok, vagyis alacsony válaszfalakkal (a germán páholyoké magas, teljesen kabinszerű). A földszint széksorai lejtősek lesznek, de maga a padlózat nem, úgy, hogy a széksorok kihordásával már kész a táncterem. A színpaddal szemben van az erkélyülés, ezen túl pedig karzat. Az erkély magasságában van hátul a teljesen tűzbiztos és új rendszerben készült üvegezésű mozgófénykép kamrája.

A nézőtér bámulatosan egyszerű eszközökkel rendkívül barátságos, világos és szellős. Csupán a ritkán alkalmazott majolika cserépdíszek, az ablakok és a szellőzők ornamentálisak. A színezés: a nézőtér felülről lefelé mind sötétebbe megy át, úgy a színek árnyalatában, mint melegségében. A páholyok fölött és alatt a fal kárpitozva van igen ügyesen és ízlésesen. A páholyoktól jobbra és balra erkély nyílik a szabadba.

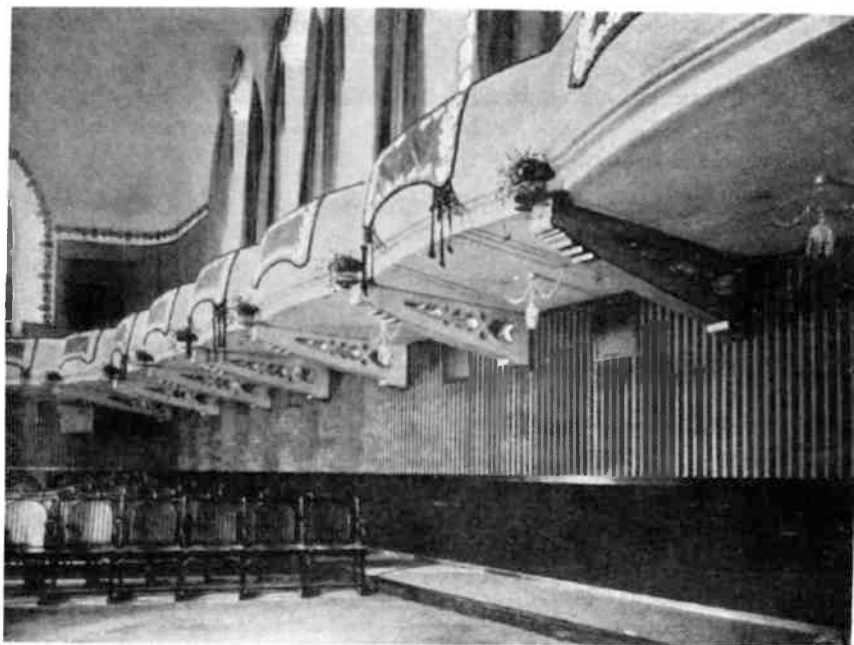
A színpad úgy van megcsinálva, hogy a lehető legtakarékosabb úton a modern színpadberendezés minden vívmánya benne van. 15 méter magas, 16 m széles, 10 m mély. Egészen új eszme, hogy az óriási zsinórpadlásból a tetőre négy hatalmas szellőző nyílik, melyek tűz esetén a léghuzattal fölfelé szívják a lángot, füstöt stb. E szellőzők a színház tetején nem maradnak úgy, mint most láthatók, hanem dísz és csínt nyernek.

A városház felőli oldalon négy ajtó van, az egyik a páholyok, a 2. és 3. a földszint, a 4. a karzatok lépcsőjéhez szolgál, inkább kijárónak, mint feljárónak.

Az asztalosmunka a Malomsoky céget dicséri ízléses és tartós voltával.

Némi aggodalmak hangzottak a közönségben a vasbeton szerkezet teherképessége ellen. Ez természetes, hisz minden új rendszert eleinte bizalmatlanság fogad. De ebben az esetben, a mi színházunknál, ez alaptalan. A vasbeton szilárdsága és teherképesség ötszörös biztonságú, t.i. a lehető legnagyobb megterhelésnek ötszörösénél kezdene szakadni. Próbaképp az egyik lépcsőt a lehető legnagyobb igénybevétel háromszorosával terhelték meg, s a megengedett behajlásokon kívül semmi változás sem történt rajta. Építés közben egyszer egy egész szálfa esett a mennyezetre, anélkül, hogy sérülést okozott volna.

Nagyjából ez a mi színházunk leírása. Sokak véleményét, szakértőket is, megkérdeztük, a felelet egyhangúan az elismerés, tetszés és megelégedés szava volt. Büszkék lehetünk színházunkra mi is, *Medgyaszay* úr is, aki júniusban volt két éve, hogy elkezdte a tervezést, tavaly júniusban az építést, s hatalmas talentumával, munkaerejével és energiájával remeket alkotott!

Latin páholyok

Nádasy József kitűnő színtársulata, melyben majdnem minden szerepkör többszörösen van képviselve, a következő tagokból áll: Primadonnája *Szilasy* Etel, a Magyar Színház volt primadonnája. *Bodonyi* Béla jellemszínész, a Nemzeti Színháznak tagja in spe. *Tompa* Kálmán, a kolozsvári Nemzeti Színháznak volt tagja, jó költő, kitűnő színész. *Harsányi* Margit a szende szerepkört tölti be; *Földes* Dezső fiatalsága mellett már nagy sikereket aratott énekes bonviván szerepeiben. *Sági* Sári veszprémi leány, társalgási színésznő. *Nádasyné* Jolán komika és anyaszínésznő, *Nádasy* József operettbuffo; *Görög* Olga és *Reményi* Sári kitűnő koloratúr-énekesnők, *Antal* Erzszi szubrett, *Jávor* Aranka drámai, *Aranyossi* Anna naiva, *A. Kovács* Bella anya, *Székeley* Lajos, *Ditrói* József, *Szarvasy* Jenő, *Galgóczi* Lajos, *Sajó* Vilmos, *Nagy* Miklós, *Rákossy* Ferenc, *Máté* Gyula, *Nagy* Dezső stb. mind díszére válnak a társulatnak, mely nagy ügyvezető és műszaki személyezettel s 14 tagú zenekarral egészedik ki. A plakáton jelzett darabok mind föltétlenül színre kerülnek.

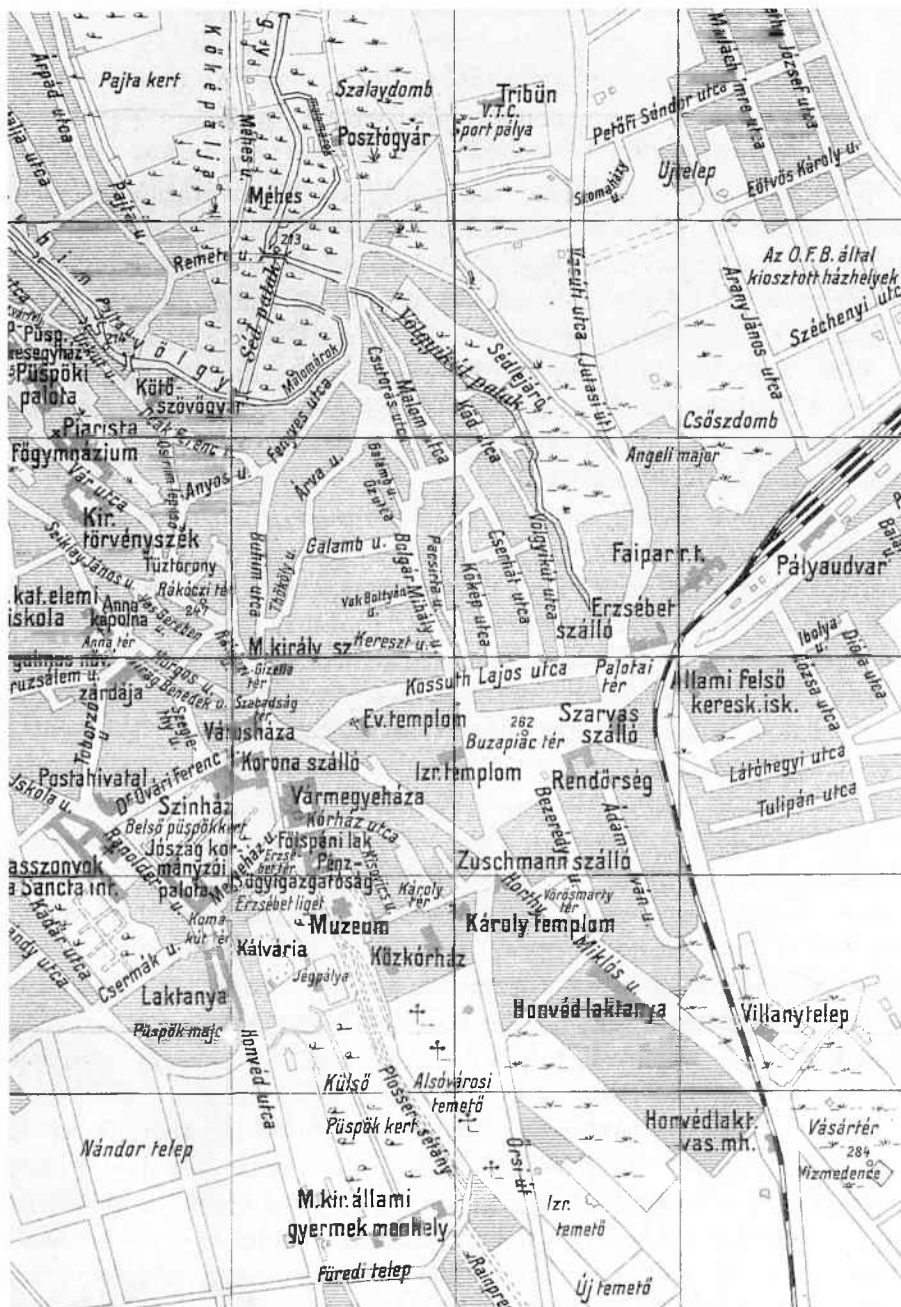
Veszprémi Hírlap, 1908. 37. sz. 3. p.

Óvári Ferenc utca. Veszprém város képviselőtestülete január hó 9-én tartott rendkívüli közgyűlésén elhatározta, hogy a vársháza és a Korona szálloda között a kisajátítandó Kovács-féle ház helyén a postaházig terjedő és legközelebb nyitandó új utcát a város képviselőjéről, Óvári Ferenc dr.-ról nevezi el.

Az utca eszméje, keletkezése és ennek létesítése körül egész tervnek megvalósítása és anyagi eszközök előteremtése mind Óvári Ferenc dr. érdeme, ugyanynyira, hogy az utcának róla történt elnevezése szinte elengedhetetlen követelményként önmagától állott elő.

Veszprémvármegye, 1909. 2. sz. 4. p.

A Színpártoló Egyesület javaslatára a színház 1926-ban vette fel Petőfi Sándor nevét.

Veszprém város 1928. évi térképe (részlet)

Gőzfürdő Veszprémben

A veszprémi „gőzfürdő” ügye

Veszprém város legutóbbi közgyűlésének tárgysorozatában azt a pontot, mely egy gőzfürdő létesítésének ügyét volt hivatva előbbre vinni egy lépéssel, – ugyan nem nagy figyelemre méltatták a város atyái akkor, mikor ennél sokkal izgatóbb csemege, a világítás kérdésének megoldása foglalta le összes gondolatjaikat.

Nem csoda azután, hogy az itt témául vett gőzfürdővel kapcsolatos telekvásárlási ügy midőn szőnyegre került, már megcsappant érdeklődés, és üres széksorok mögül dörmögtek el a »jelenvolt«-ak, hogy majd e kérdésben »később határozzunk«.

Igen sokszor írtunk már e kérdésről lapunkban, sőt emlékezetébe idézzük olvasóinknak egy híradásunkat, mely, most három esztendeje annak, – arról szólt, hogy Veszprémben járt egy vállalkozó, aki hajlandó lett volna *akkor*, egy modern gőzfürdőt és uszodát *saját költségén* megépíteni, ha a várostól megfelelő területet kapott volna a fürdő-építés céljaira.

Az illető vállalkozó, – mellesleg megemlítve ugyanaz, aki Szekszárdon létesített egy modern fürdő vállalatot, – abban az időben nem valami nagy biztatást kapván a város magisztrátusától, – felénk se nézett többé, s az egész dolog elaludt szépen, amint annyi sok szép terv nyugossza síri álmát a hivatalos szekrények poros fiókjaiban.

Csodálatosképpen ez a gőzfürdő létesítés eszméje most 3 év múltán »ismét« felébredt, amint hogy a 3 év előtti eszme-cserék is már egy korábbi szunyókálás utáni ébredézési kísérletek valának, – azonban komolyan aggódunk, hogy most is csak afféle üres tervezgetés marad az egész, három év elteltével ismét csak az eszme »ébresztgetési kísérleteiről« kell cikket kanyarítani az időkori krónikásnak.

Egy komoly figyelmeztetést azonban nem mulaszthatunk el ez alkalommal s ez az, – hogy: ha már a gőzfürdő létesítésének ügye a város tanácsában, sőt közgyűlésében is ismét felszínre került, akkor most már, végre valahára tartsa kedves kötelességének az a tanács, meg elsősorban a város polgármestere, hogy az ügy dűlőre jusson s hogy az egész dolog nehogy ismét évek hosszú sorára lekerüljön a napirendről.

Addig míg e kérdés a *társadalmi* tervezgetések keretében mozgott, nem csodáltuk, hogy véglegesen csak tervezgetés maradt, – ma azonban már a város feje obligóba került azzal, hogy a gőzfürdő megteremtésére

hivatalosan is nyert megbízatást; s ha ez obligónak megfelel, a nagyközönség hálája és elismerése léssen osztályrésze, míg ha újra ködbe vész a terv, – most már legalább tudni fogjuk – kinek a mulasztásából nem ölthetett testet a gondolat.

Végre is ez az obligó nem oly súlyos mint első pillanatra látszik, mert ha a hivatalos fórum egyszerűen gyengének bizonyulna, hogy »vele« készüljön meg a veszprémi fürdő, meg lehet és meg kell csinálni a hivatalos formák mellőzésével is, de ott álljon az élen akkor is a város feje, kinek – hisszük és valljuk – egyetlen egy felhívásra a legrövidebb idő alatt együtt volna a szükséges tőke, s rövid idő alatt állana a veszprémi rég nélkülözött fürdő, ahol a hideg »tuss« némi vigasz lehetne azoknak, akik pl. – a balatonparti vasút megépüléséről mernek még ábrándozni.

Veszprémi Hírlap, 1904. 72. sz. 1. p.

A gőzfürdő kérdéséhez

(+) Ápril 8-án fog dönteni városunk képviselőtestülete a Veszprémben létesítendő gőzfürdő ügyében. Dönteni fog ama kérdésben, hogy a vállalkozó által kért teljesítmények megszavazásával lehetővé teszi-e a gőzfürdő létesítését, avagy a teljesítmények megtagadásával e kérdést ismét – és talán nagyon hosszú időre – leveszi a napirendről.

Azt hisszük, Veszprém városának számba vehető polgárai között egyetlen egy sincs olyan, aki előtt egy gőz- és vele kapcsolatos basinfürdő¹¹ szükséges s a közegészség és köztisztaság szempontjából felette hasznos voltáról, sok szót kellene pazarolni. Sokszor hallott mondás, hogy valamely ország szappanfogyasztása azon ország kultúrájának egyik fokmérője. S ez így is van. Épp azért a közműveltség fejlődésével, a közegészségügyi érdekekben való neveltséggel egyre jobban fejlődik, még az alsóbb néposztályokban is, a tisztaság iránti érzék s annak a belátása, hogy a testnek a tisztaság által megszerzett erősítésével, edzésével a betegségnek könnyebben ellentálló testi energia is hatalmasan kifejleszthető.

A fürdő által leginkább megszerezhető tisztaságra, a testi egészség legelső alapfeltételére nemcsak annak az egy-két úrnak van szüksége, akikre a fürdőellenes közvélemény apellálni szokott. Hisz épp ez uraknak

---

¹¹ bassin = fürdőmedence

jó része a hideg és meleg fürdőt megtalálja hálósobájának szomszédságában, a fürdőszobában! S ha éppen gőzfürdőre fáj a foguk, ezt a kívánságukat is könnyen megvalósíthatják egy szomszédbeli kirándulással.

A köztisztasági, a közegészségi érdekekhez egyforma jussunk van. S mert a szegényebb tisztviselők, az iparosok, a munkáselem ezt a jogukat, ezt a jogos igényüket nem elégíthetik ki odahaza, a lakásukban s gőzfürdőzni sem rándulhatnak a szomszédokba, a legeminensebb városi közérdek, hogy ekkora város, mint Veszprém is, egy a higiénikus követelményeknek teljesen megfelelő közfürdővel rendelkezék.

Évek óta halljuk, hogy szükséges volna gőzfürdő, de magánemberben sem, részvénytársaságban sem volt kurázi, hogy a bizonytalan jövedelmi vállalatba belebocsájtkozzék. Hogy a város maga létesítse, az még lehetetlenebb volt. S íme, akadt mégis egy vállalkozó, aki hajlandó – az újabb hírek szerint – 90 ezer korona értékben egy gőzfürdőt és basinfürdőt építtetni, ha a város a közjó, a közegészségügy mindenek felett álló nagy java érdekében bizonyos áldozatokra kész.

A városi képviselőtestület előtt a városi tanácsnak eme javaslata áll: a város odaadja gőzfürdőépítésre a Petőfi-utcai óvodatelket; ad vizet 50 évig; az építéshez ad 120 köbméter követ önköltségen s ad ingyen, házhoz szállítva 150 kocsi kavicsot és murvát. S ezzel szemben 50 esztendő múlva a gőzfürdő, jó karban tartott állapotban, a város tulajdonává lesz.

Hallván a város által beígért eme teljesítményekre az innen is, amonnan is felhangzott ellenvéleményeket, illetékes helyre fordultunk felvilágosításért s ez értesülésünket a közönség tájékoztatása végett közre adjuk.

1. A gőzfürdő felépítésére átengedett ingatlant 8000 koronára lehet értékelni, mert egy ízben eladás végett árverésre kitűztetvén, a 8000 korona kikiáltási árra ígéret nem tétetett. Az épületnél új bástyát kellett építtetni, nem rég egy kis melléképülete rongálódott meg s a falak is oly repedezettek, hogy szakértők véleménye szerint a jó karba hozatalra tetemes beruházásra volna szükség. Az óvodaalap tőkéjét – kérdéses ház is az óvodaalaphoz tartozik – megcsonkítani pedig épp most nem lehet, amikor új óvodák építéséről, fenntartásáról van szó s a miniszter követeli is, hogy a város az óvodák fenntartására rendelt pótagót vesse ki. A pótagó kivetése azonban elkerülhető az által, ha a város a Petőfi-utcai házat 8000 koronáért megveszi az óvodaalaptól, ez összegnek fizeti a kamatját s ez a kamat, valamint az óvodatőke többi kamata szükségtelemné teszik az óvodapótlék kivetését. Így tehát a város az

ingatlan átengedésével semmit sem veszít, mert az óvodaalapnak a vételár kamataképpen fizetett összeg tulajdonképpen óvodafenntartási összeg helyett fizettetik, ennek fedezetét pedig a villanyvilágításból várható bevételben fogják megtalálni. A házhely telekkönyvileg továbbra is a város tulajdona marad. A ház vételára, a 8000 kor. jelzálogilag biztosítatik, még pedig azonképpen, hogy ha vállalkozó által felveendő bankkölcsön a ház árának első helyen leendő betáblázását meggátolná, az esetben vállalkozónak más biztosítékot kell nyújtania, ellenkező esetben a városi hatóság a fürdőkérdésnek ezen megoldási módjától visszalép. Ha ez ingatlan bérbeadatik, a bérösszeg – leszámítva az adót, a fenntartást, nem hozza meg a házérték kamatát.

2. A napi 80 köbméter víz maximális szám. Ily vízmennyiségre naponként nem lesz szükség. Épp azért a napi vízfogyasztás értéke határozott fix összegben nem állapítható meg. Hogy mennyi vizet fogyaszt a fürdő, azt majd jelzi a vízóra. S ha időnkint több lenne a fogyasztás, a víztöbblet megfizettetik. A napi vízfogyasztást sem lehet a köbméterenkénti 20 fillér árral számítani, mert ez összegben már benne van a rezsi, és a víz előállítási önköltsége jóval kevesebb. S a víz értéke, mint veszteség, azért sem jöhet számításba, mert ez a vízmennyiség nem lesz elvonva senkitől, sehonnan, akiknél s ahol *pénzért* volna értékesíthető s így a 80 köbméter víznek nem az *ára*, hanem csakis a felhajtási költsége volna veszteségszámba veendő, ami a 80 köbméter víz értékénél – ha az eladható volna is – elenyészően csekélyebb. A vízhiánytól pedig e 80 köbméter többlet miatt éppen nem lehet tartani. Ha szó lesz valaha a vízhiányról, azt nem ez a 80 köbméter, hanem a város fejlődése folytán sokkal nagyobb vízszükséglet okozhatja csak. S ha ezen esetben ennek a 80 köbméter víznek az elveszte vízhiányt okozna, a szerződés szerint legelsőbben a Petőfi-utcai fürdő lezáróját veszik zár alá, anélkül, hogy vállalkozó ez ellen bárminemű jogorvoslattal élhetne. De erre előreláthatólag még a város intenzívebb fejlődésével sem lesz szükség, mert ez esetben bekapcsolásra vár az orsz. közegészségügyi mérnökség által a mostani vízszűrő tájékán fölfedezett 11 bő forrás.

3. Vállalkozó köteles magát alávetni a köztisztaságról s *közterkölciségről* alkotott városi szabályrendeletnek, a hatósági orvos ellenőrzésének. Tartozik a fürdőt üzemben tartani, a bankrészletek pontos fizetését igazolni, a kedvezményes évek letelte után az adókat fizetni, az épületet s berendezést jókarban tartani. A kezelőszemélyzetten kívül idegenek a fürdőben nem tartózkodhatnak. 50 esztendő után a fürdőház a város tulajdonába megy át.

Ezek az értesüléseink az elhangzott ellenvetésekre. Közzétesszük a jó ügy érdekében, minden egyéni vélemény kockáztatása nélkül, azon reményben, hogy Veszprém város képviselőtestülete a fentebbiek alapján teljes tájékozottsággal, előre kialakult meggyőződéssel, egyedül a városi lakosság javát, a közegészségügy nagy érdekeit szem előtt tartva, fog a nagy fontosságú kérdésben határozni. Magunk részéről csak azt fűzzük az előadottakhoz, hogy a városi hatóság a fürdő létesülése esetében talán módját ejthetné, hogy két hetenkint, vagy havonkint (jobb volna minél többször), olcsóbb jegyekkel népfürdő-napok jelöltessenek ki s ezek közhírré is tétessenek, hogy a szegényebb néposztály könnyebben hozzáférhessen a tisztaságnak, jó egészségnek ezen közintézményéhez.

Veszprémi Hírlap, 1907. 13. sz. 3. p.

Rövid hírek a gőzfürdő építéséről

A gőzfürdő-ügy most már végképpen a megvalósulás stádiumába lépett. *Borsodi* vállalkozó az építkezéssel megbízta *Gyökeres Jánost* helybeli okleveles építész, aki a régi óvodaépület lebontását a napokban megkezdi, hogy annak helyén a tervezett díszes fürdőt felépítse.

Veszprémi Ellenőr, 1907. 28. sz. 5. p.

Bokréta ünnepély volt szombaton a Petőfi-utcai új gőzfürdő épületének, melynek kőműves munkálatai nyertek ekkor befejezést. Most belső külső munkák folynak azon. A szép épület a jövő hét folyamán tető alá kerül. – A fürdő nov. 1-én nyílik meg.

Veszprémi Népakarat, 1907. 503. sz. 5. p.

A híres veszprémi gőzfürdő. A híres veszprémi gőzfürdő tehát nem lesz meg! Nem, pedig azért, mert a vállalkozó *Borsody* és társa budapesti cégének pénze nincs! A falakat felhúzta és tető alá rakta jó *Gyökeres* fiatal és tehetséges építészünk. Bele is verte 4000 koronáját, de pénzt nem látott a mai napig, csak úgy, mint számos szállító- és kereskedő. A belső

berendezés szállítására azonban balek nem találtatott. Most az épület befejezetlenül áll! Mi lesz vele, azt a jó Isten tudja? Talán bábaképző iskola? Mint halljuk, *Kuresz Ferenc* szombathelyi fürdőbérlónek van egy pár ezer korona kidobni való pénze, mert 5000 koronáért kibérelte a fürdőházat *Borsodyéktól*, természetesen az esetre, ha a fürdő készen lesz! De hát készen nem lesz, mert pénz nélkül nincs lakodalom, még *Borsodyéknál* sem.

Veszprémi Ellenőr, 1907. 47. sz. 5. p.

A gőzfürdő. A gőzfürdő teljes felszereléséhez, befejezéséhez több ezer koronára volna szükségük a vállalkozóknak. Szó esett arról is, hogy a város e szükséges összegért szavatoljon, de ez a terv alig lesz keresztül vihető. A tanács is foglalkozott ez ügygel s a városi tiszti ügyészt azzal bízta meg, tárgyaljon a cég hitelezőivel, vajon mily feltétel mellett volna lehetséges a gőzfürdőt hasznos rendeltetésének mielőbb átadni.

Veszprémi Hírlap, 1908. 10. sz. 4. p.

A gőzfürdő ügye. *Borsodiék* arra kérték a várost, hogy a gőzfürdő teljes felszereléséhez szükséges 30 ezer kor. kölcsönért szavatosságot vállaljon, illetve e kölcsön megszerzésében a város közreműködjön. A múlt csütörtöki közgyűlés dr. *Csete Antal* tiszti ügyész kitűnően megfogalmazott s megindokolt írásos véleménye alapján ezt a kérést elutasította s egyben megbízta a tanácsot, hogy ha a fürdő 1908. dec. 31-ig el nem készül, a szerződés idevágó rendelkezésének érvényt szerezzen. Dr. *Csete Antal* véleményes jelentését a közgyűlés nagy megnyugvással s kitüntető helyesléssel fogadta.

Veszprémi Hírlap, 1908. 18. sz. 4. p.

A gőzfürdő ügye. A „Veszprém város gőz-, kád-, és népfürdő r.t.” ügye végrevalahára a végleges befejezés előtt áll. A kibocsátott 1100 részvények közül 870-et jegyeztek budapestiek, és 30-at veszprémiek, ami ránk – veszprémiekre – nem valami dicséretes dolog, mégis azonban, most, amikor látnivaló, hogy ezen ügy most már biztos alapokon nyugszik, remélhető, hogy a hiányzó 200 aláírást rövidesen veszprémiek

fogják eszközölni. Egyébként a fürdőnél a kőműves és szerelési, úgyszintén a gépezési munkálatok a jövő hét folyamán befejezettek, s augusztus végén a fürdő feltétlenül át fog adni rendeltetésének. A részvények jegyzése a fürdő irodájában eszközölhető.

Veszprémvármegye, 1908. 29. sz. 4. p.

Veszprém dísze megnyílt. Ami után városunk közönsége oly régóta epedett, végre létesült. A Veszprémvárosi gőz- és kádfürdő a legmodernebb berendezésű nagy tükörfürdővel, hidegteremmel, gőzkamrával, fodrászteremmel, porcelán és horgany-kádfürdővel megnyílt s átadott a közhasználatnak. A gőzfürdő nyitva férfiaknak: naponta reggel 6-tól d. u. 1 óráig, vasár és ünnepnapokon reggel 6-tól este 6-ig. Nőknek: hétköznapokon délután 3-tól 6-ig. A kádfürdők naponta reggel 6-tól este 8-ig a közönségnek rendelkezésére állanak. Népfürdő férfiaknak: szombaton este 6-tól 8-ig. Nőknek: szerdán este 6-tól 8-ig, 40 fillérért. Jegyek a fürdő pénztáránál, kedvezményes jegyek pedig minden dohánytözsdében, fodrászoknál és más üzletekben is kaphatók. Egyesületeknek, köröknek, szakegyleteknek és segélypénztároknak megfelelő árengedmény.

Veszprémi Ellenőr, 1908. 37. sz. 3. p.

A veszprémvárosi gőzfürdő

langyos és meleg nagy kristálytisztá uszható medencékkel

a legjobb gyógyítóhely

mindenféle hát-, láb-, derékfájás, hülések, nátha, csúz, reuma, köszvény, zsába, hátgerinc és idegbajok ellen.

Télen, nyáron nyitva. ● ● Minden helyiség kellemes gőzfűtéssel.

Kitűnő masszírozó, fodrász és fodrásznő rendelkezésre áll.

Gőzfürdő férfiaknak: Vasár- és ünnepnapokon, kedden és csütörtökön egész nap. Hétfőn, pénteken és szombaton reggel 6-tól délután 1-ig.

Nőknek: Szerdán egész nap; hétfőn, szombaton délután 3-6-ig.

Kádfürdő bárkinek reggel 6-tól este 8-ig nyitva van.

Népfürdő nőknek szerdán és férfiaknak szombaton este 6-tól 8-ig 40 fillér.

Különféle villamos, szénsavas, jód- és mórfürdők orvosi rendelet szerint kaphatók.

A gőzfürdőről

Valóban szégyelhetik magukat az intéző körök amiatt, hogy ama dicsőség, mely a veszprémi nép és gőzfürdő megteremtőinek jár ki, elúszott tőlük – mondjuk – Budapestre.

A mi pénzes uraink, főleg a várbeliek, ráültek bankóval telt ládáikra, amikor arról volt szó, hogy a közegészségügyért, nem is áldozni, csak néhány részvényt jegyezni kellene. Amit meg kellett volna tenniük még akkor is, ha tudják, hogy pénzük – az az ötven-száz korona – örökre elvész.

Akkor, mikor fölösleges úri passziókra, fényűzésre ezreket dobálnak ki és támogatják az osztrák ipart a magyar ipar rovására, a tulipános és turulmadaras veszprémi védőegyesület legnagyobb dicsőségére.

Amiből világosan látható, hogy az ó nép! csak akkor kedves a nagyuraknak, mikor szükség van rája a szavazó urnánál.

A fene egye az ilyen intéző köröket. Oda kívánjuk őket – Kossuth Lajos szerint – ahol a bors terem.

A gőzfürdő berendezése e héten megérkezett. A fürdő berendezése egészen modern és valóban jó ízlésre vall. A két nagy vízmedencébe hétfőn bocsátották először vizet. A próba kifogástalanul sikerült.

A gépek felszerelésén erősen dolgoznak a szakértő munkások s a gépeken a próba a mai napon fog megtörténni.

A derék és előzékeny *Borsody Sándor*, a fürdőrészvénytársaság ezidőszerinti igazgatója – mint értesülünk – a veszprémi összes köröknek és egyesületeknek kedvezményes áru fürdőjegyeket fog rendelkezésére bocsátani a fürdőrészvénytársaság megbízásából.

Amely körülményt azzal hozzuk figyelembe, hogy a körök ez ügyben a fürdő igazgatóját már most felkereshetik előzetes tárgyalás céljából.

Tehát a gőzfürdő néhány nap múlva megnyílik, közegészségügyünk előmozdítására, amire, mondjuk meg őszintén, égető szükségünk volt. Amiért a közönségünk hálával tartozik az akaraterős vállalkozónak, *Borsody Sándor* építésznek.

A fürdőt legközelebb részletesen fogjuk ismertetni lapunkban.

Népakarat, 1908. 553. sz. 3-4. p.

A megnyílt gőzfürdőről

Közönségünk közegészségügyének előmozdítására, sok esztendőök óta, vajmi keveset tett városi hatóságunk. Közcsatornázási ügyünk vajúdik, a köztisztaság pedig a renddel folyton hadilábon áll, a közbiztonságról nem is szólva, e közleményünk keretébe ez nem tartozván.

Szeglethy György polgármester – nem szándékunk jó szándékát elvitatni – igaz, néhány év előtt belátta, hogy a meglévő fürdő már nem felel meg a közegészségügy követelményeinek és felvetette egy gőzfürdő létesítésének kérdését, de sajnos ez az üdvös eszme – eszme maradt.

És éreztük az eszme bukását általánosságban. Sőt e miatt számos panaszt kaptunk közönségünk köréből. Hiába. A panaszt nem hallotta meg senki.

Végre egy idegen úri ember értesült arról, hogy Veszprémnek mily égető szüksége van egy gőzfürdőre, különösen egészségügyi okokból.

Ez a férfiú *Borsody Sándor* budapesti építő vállalkozó, ki városunkba jött és érintkezésbe tette magát polgármesterünkkel, aminek az eredménye az lett, hogy a vállalkozó elhatározta egy gőzfürdő megépítését.

A jó vállalkozó azonban nem részesült itt a megérdemelt pártfogásban, aki erre elhatározta, hogy a gőzfürdő létesítését biztosítja egy részvénytársaság alakításával s a gőzfürdő vállalatot annak engedi át.

De ez sem sikerült neki egy helybeli befolyásos, de rosszakaratú ember akadékoskodása miatt. Holott ekkor már az új gőzfürdő épülete elkészült.

Az erre elkedvetlenedett Borsody mégis, tudva, hogy városunknak nagy szüksége van egy gőzfürdőre, mint vállalkozó szellem, megcsinálta Budapesten azt, amit a mi vagyonos osztályunk körében nem tudott elérni: összehozta a Veszprém városi gőzfürdő részvénytársaságot – budapesti részvényesekkel és budapesti pénzzel.

És ma már a veszprémi gőzfürdő nagy áldozatok és fáradság árán áll és szeptember 6-án már meg is nyílt ünnepélyesen.

Ami felett örömünk legyen általános és üdvözljük a derék Borsody vállalkozót, mint a veszprémi gőzfürdő megteremtőjét!

A modern s díszes fürdőpalota a Rákóczi téren (volt Petőfi utca) áll, melynek berendezése – mondhatni – világvárosias, felszerelése pedig a legújabb s kényelemteljes.

A fürdő építésénél az alábbi veszprémi iparosmesterek dolgoztak és működtek közre, kiknek keze nyomát dicséret és elismerés illeti meg. Névszerint: Gyökeres János építőmester, Kész Ferenc ácsmester, Molnár István és Szélessy Árpád bádigos mesterek, Boskovitz Ignác kárpitós mester, Markovics István asztalos mester, Lusztig Béla szobafestő, Molnár Pál és Gelencsér Dániel mázoló, Stiaszny Ferenc lakatos mester. Az üvegezési munkákat Scheiber Soma veszprémi üveges mester készítette.

A fürdő személyzete 10-20 éves gyakorlattal bíró s vizsgázott egyénekből áll, kik nagyobb fürdőkben s gyógyintézetekben voltak alkalmazva Budapesten és egyebütt névszerint: Vinnay József fürdőmester és neje, Berger Dezső és neje, Tidjár Ádám, kik a masszírozást, tyúkszemvágást s a hideg vízgyógykezelést kitűnően értik, mint szakerők.

A gépházban a két gépet Sípos Pál jelesen végzett veszprémi gépész kezeli.

Első sorban kellett volna megemlékeznünk a bájos és kedves pénztárosnőről: Jung Mariska kisaszonyról, ki szintén Budapestről jött városunkba és ki modorával máris kiérdemelte a fürdőközönség rokonszenvét.

Meg kell még emlékeznünk azon derék és képzett munkásokról, akik Biró M. fővárosi vízműgyáros cég legkiválóbb tehetségű gépszerelői s akik a fürdőt is szerelték és éjjel-nappali szorgos munkájukkal lehetővé tették, hogy a gőzfürdő szeptember 6-án megnyílhatott. Ezek pedig: Burján Arnold, Sajtos Ferenc, Antal Ambrus, Heltay József és Szantay Ferenc.

A gőzfürdő épülete fent és lent a következő helyiségekből áll:

Betérve a fürdőbe, hosszú folyosót találunk. Elül, a bejárat mellett van a pénztárszoba, azontúl az iroda. Az irodán túl találjuk a kényelmes és díszesen berendezett fodrász- és tyúkszemvágó termet, tyúkszemvágó és pihenő helyiséggel, fent és lent vannak még a vetkező, illetve öltöző kabinok, melyekből a gőzfürdőbe juthat a vendég egy zárt folyosón. Továbbmenve, elérjük a hideg termet, ezután a tükörfürdőket nagy medencékkel langyos és meleg vízzel telten, melyekben folyton friss s tiszta vizet találunk tizenkétféle különböző nyomású, alakú és hőmérsékletű zuhanyokkal. Innen juthatunk a tulajdonképpeni gőzkamrába, nedves gőz- és száraz melegítővel felszerelve.

A bejáratnál főfolyosón egyenesen előre haladva, elérünk az I. osztályú porcelán kádfürdőkhöz, melyek alatt a II. osztályú kádfürdők

helyeztettek el. A II. osztályú kádfürdőkhöz a Buhim-utcai feljárón juthatunk el.

A Buhim-utcai részen fekszik még a gépház, mely mellett a gépész lakása épült két szobával.

A fürdőház emeletén a fürdőigazgató lakása van.

Ez volna a veszprémi gőzfürdő épületének leírása.

Föntiek után arra kell kérnünk a közönséget, hogy ha már óriási áldozatok árán elsőrendű gőzfürdönk létesült, pártolja is azt és a nem pártolással ne kövessen el bűnt önmaga ellen...

Népakarát, 1908. 558. sz. 3-4. p.

● **Ki szereti** ● ● ● ● ● ● ● ●

az egészségét!

Veszprém r. t. város n. é. közönségének szívesen tudomására hozni bátorkodom, hogy alulírott, mint a fő- és székvaros legelső fürdő-intézeteiben, valamint több hírneves tengeri fürdőben nyert képesítem és **okmányaim** alapján,

==== **Dr. Vadnay Szilárd** m. t. főorvos,
==== **Dr. Rosenberg Jenő** városi főorvos

uraktól kinyert engedély alapján és ellenőrzésük alatt mint

== **masseur** ==

● ● és **tyukszemmetező** ● ●

megtelepedtem és működésemet megkezdtem.

A n. é. közönség pártfogásába ajánlottan vagyok kész szolgáljuk

Veszprém, (Pacsirta-u. 330. sz.)

Puposy István,
masseur. ●

Vasútépítés

A Veszprém-Almádi vasút

Múlt számunkban megvilágítottuk azon új helyzetet, mely rég óhajtott és várva várt Almádi vasutunk kérdésében a Börgönd-Almádi vonal engedélyezése folytán előállott. Most hitelt érdemlő forrásból arról értesülünk, hogy úgy a Veszprém-Almádi-Tapolcai, mint a Börgönd-Almádi vasútnak kiépítése úgyszólván biztosítva van, és hogy azon tanácskozmány, mely e két vasút finanszírozása iránt a kereskedelmi minisztériumban november 5-én volt megtartandó, és melyre városunkból egy küldöttség volt elmenendő, november 12-ére lett elhalasztva azért, hogy a miniszteri szakreferens addig összes munkálataival elkészülhessen.

Miután a város polgármestere bizalmas úton arról is értesült, hogy az efféle tanácskozásokban csak a meghívottak szoktak részt venni, a polgármester kérvényt intézett Kossuth Ferenc kereskedelemügyi miniszterhez, hogy a november 12-én tartandó tanácskozáshoz Veszprém városa képviselőit is szíveskedjék meghívni, hogy azok ott a város érdekeit megvédhessék.

Tudomásra jutottak még a következők:

I. Hogy a veszprémi vonal a tervezett irány mellett a börgöndi vonalba nem Almádiban, hanem Almádi és Alsóörs határánál futhat csak be, s Almádiban rakodó állomást kapna az Öreghegyen, a Fehér-féle szőlő körül (a Balatonhoz vezető út kanyarodásánál levő kút fölött), míg a börgöndi vonal állomása lenn a Balaton mellett, a káptalani réten lenne, ahová a veszprémi vasutat levezetni a nagy esés miatt nem lehet.

II. Hogy a Veszprém-Almádi vasúton egy közvetlen kocsinak beillesztése Budapest felé nem fog nehézségekbe ütközni; de ezen kocsi csak az alsóörsi állomásnál lesz a Budapest felé menő vonathoz csatolható, így tehát annak oda 5-6 kilométer és vissza is annyi holt utat kell megtennie.

III. Hogy Almádi és Veszprém között gyorsvonati közlekedés nehezen lesz elérhető, mert a szakaszon 7 kilométeren át 20 per mille emelkedéssel kell a vonatnak járnia; azonkívül a szakasz erősebb, gyorsvonatokra alkalmas kiépítése háromezer ezer kor. többköltséget okozna.

Városunk polgármestere ezekről értesülvén, november elsején a budapesti tanácskozáshoz választott küldöttség tagjait értekezletre hívta

össze, mely után a kereskedelmi miniszterhez még a következő kérvényeket intézte.

1. Hogy a Veszprém-Almádi vasút is gyorsvonati közlekedésre építtessék ki már most, mert ez később, ha a Budapest-Börgönd-Almádi-Keszthely-Fiumei gyorsvonati összeköttetés létesül és ebbe a Győr-Veszprémi vonal is belevonatik, általános forgalmi tekintetből okvetlenül szükséges lesz; s mert nem volna jogos az engedélyezett Veszprém-Almádi-Tapolcai vonalnak csak egy részét – Almáditól Tapolcáig – gyorsvonati közlekedésre kiépíteni, a másik részét pedig nem.

2. Hogy hacsak lehetséges, Almádiban egy állomás legyen, melyben a börgöndi és a veszprémi vonatok egyesülhetnek. Ha pedig ez az esési viszonyok miatt lehetetlen volna és a Veszprémből érkező utasoknak Alsóörsön kellene a Budapest felé menő vonatokhoz csatlakozniuk, akkor úgy a személy- mint az áruforgalomban az Almádiból Alsóörsre s onnan vissza teendő útrészért díj ne legyen felszámítható.

3. Hogy a vámszedési jog a veszprémi állomásra Almádi felől érkező összes árukra épp úgy megadassék, mint ahogyan a Jutas felől érkezőkre érvényben áll; annál is inkább, mert a balatonvidéki vasút létesítése folytán a veszprémi állomáson sokkal kevesebb áru fog fel- és leadatni mint most, midőn az egész Balatonvidék áruforgalmát ezen állomás bonyolítja le, mely a jövőben a balatonparti vasút állomásaira oszlik el.

Nagyon helyesnek találjuk, hogy Veszprém városa eleve emeli fel szavát érdekeinek megvédésére, s reméljük, hogy felsorolt kérelmei figyelemre méltattatni és nagyrészből teljesíttetni is fognak. Egy körülménnyel azonban sehogy sem tudunk megbarátkozni, s ez az, hogy a veszprémi vasút *Alsóörsön* ágazódik be a Börgönd-Almádi-Tapolcai vonalba. Ez úgy a veszprémiekre, mint az almádiakra oly hátrány, melyet okvetlenül el kell kerülni. Szerencsére, el is kerülhető, és pedig áldozat nélkül azáltal, hogy ha a veszprémi vasút nem Szentkirályszabadinak, hanem Füzfőnek vezettedik, amint ez egyszer már tervezve is volt. Már akkor, midőn szó sem volt arról, hogy Almádiból Börgöndnek, Adonynak Budapest felé nyitassék közvetlen közlekedés, ezen füzfői iránynak sok híve volt, azon előnyöknél fogva, melyet az nyújt. Kétszeresen, tízszeresen ajánlatos ezen irány ma, midőn arról van szó, hogy a veszprémi vasútnak *Almádiban* a budapesti vonalba is kell beágazódnia, ami csakis a füzfői iránnyal érhető el.

Nem kell a november 12-én Budapestre menő városi küldöttségnek instrukciót adni; annak minden tagja be fogja látni, hogy roppant hiba volna, ha Almádiban kétféle vasúti állomás lenne és ha a veszprémieknek a budapesti irányban Alsóörsön át kellene közlekedniök.

Azon ellenvetés, hogy most, midőn minden előmunkálat készen van, ne bolygassuk és ne késleltessük a dolgot újabb propozícióval, – nem jogosult és minden alapot nélkülöz. A füzfői irány felvetése és kidolgozása egy cseppet sem késlelteti az építést magát, melyet más vonalszakaszon azonnal megkezdhetnek.

A Győr-Veszprémi vasútnál is úgy volt, hogy a Kádárta-Veszprémi irány már kidolgozva és engedélyezve volt, s mégis – közvetlenül az építés megkezdése előtt – változtatták meg ezen szerencsétlen irányt, amibe örömet ment bele az engedményes és vállalkozó is.

Ha Veszprémből Füzfőnek vezették a vasút, ezzel az építés esete megkönnyítették, az esés egyenletesebbé és enyhébbé tétetik s talán még költség is megtakaríttatik, mert elkerülhető lesz azon drága töltés és híd, melyen a veszprémi kereskedelmi iskola környékén a vasútnak az államút fölött átmennie kellene és elkerülhető az, hogy a vasút Szentkirályszabadjáig emelkedéssel megy, hogy aztán annál nagyobb lejtőbe kerüljön; de ami legfőbb, elkerültetik az, hogy a vasút nem lesz Veszprém-almádi, hanem Veszprém-alsóörsi, s a veszprémieknek a budapesti irányban 10-12 kilométerrel több utat kellene megtenniök és azon legalább egy negyed órával több időt eltölteniök – örök időkre. Videant consules!

Veszprémi Hírlap, 1906. 44. sz. 3-4. p.

Közigazgatási bejárás

A balatoni vasút közigazgatási bejárása, illetve az érdekeltséggel való tárgyalás november 6-án Kenesén kezdődött. Veszprém, Szentkirályszabadja, Vörösberény és Almádi érdekeltségének a tárgyalása 7-én folyt le Almádiban, ahol városunkat *Szeglethy György* polgármester s dr. *Csete Antal* városi ügyész képviselték, akik az ő jól ismert buzgalmukkal, mindenre kiterjedő figyelmességükkel érdekeinknek lelkiismeretes védelmezői voltak. A bizottság, melynek elnöke *Hegyeshalmi* miniszteri tanácsos, a keresk. miniszter megbízottja volt, legelsőben Vörösberény község kérelmével foglalkozott. Ez a község ugyanis azt kérte, hogy a Veszprémből kiágazó vonal Pinkóc körül fejlődjék le s a községen keresztül Budatavának kerülve fusson be az almádi fürdő állomásába.

Ezt a kérelme Veszprém város is pártolta, amennyiben érdekeinek megfelelt volna. Ámde hosszas és alapos tanulmány után, amelyet *Bene György* államvasúti főfelügyelő referált, arról győződött meg a bizottság,

hogy ez a terv műszakilag kivihetetlen. Eltekintve attól, hogy Vörösberényen keresztül 18 m. magas töltést kellene építeni, egyéb nehézségek is gátolták a terv kivitelét. A meggyőző érvekbe azután Vörösberény küldöttei is belenyugodtak.

Ezután a veszprémi kívánalmak kerültek sorra s küldötteink a város jogos igényeinek biztosítása mellett foglaltak állást. Hangsúlyozták első sorban, még most a 12-ik órában is, hogy az állomásnak mai helyén való meghagyása egyaránt sérelmes úgy a közérdek, mint az államvasutak szempontjából. Oly szűk helyen épült, hogy képtelen a továbbfejlődésre. Az államvasutak képviselője ez érdemben odanyilatkozott, hogy ez a kérdés nem tartozik a tárgyalás keretébe. Erre azután városunk képviselői – nem akarván, hogy e kérdés ez alkalommal való erőszakolásával az építés megkezdése halasztassék – figyelmeztető kívánalmaikat írásban adták be a miniszter képviselőjének.

Ezen beadványban azt is hangsúlyozták a kiküldöttek, hogy az áll. polgári és keresk. iskolának s az abban folyó tanításnak érdekei lehetőleg megóvassanak. Ugyanezen ügyben *Papp Sándor* kir. tanfelügyelő, a kultuszminiszter megbízottja, részletes beadványt tett a bizottság kérdése is akképpen, hogy a jelenlegi s a várható nagyobb gyalog- és kocsiforgalom biztosíttassék.

A polgári iskola sokat emlegetett átjárójánál az úttest aláásása *Jüttner Kálmán*nak, az államépítészeti hivatal képviselőjének beadványa értelmében történik. Az aluljáró mindkét oldalán gyalogjárók lesznek. A leásás következtében képződő útkülönbözetet egy lépcsőzet fogja kiegyenlíteni a polgári iskolába járók érdekében. Az Erzsébet-szálló mellett vezető gyalogjáró pedig támfalat s vaskorlátot kap a közönség biztonsága végett. Minthogy a villamos-telep a vasúti vonal baloldalán készül, a Szabadi-útról ide egy átjárót biztosítottak a kiküldöttek. A vízvezeteki főcsőnek biztosítása a műszaki szabályoknak teljesen megfelelő intézkedések által ugyancsak megtörtént, valamint a villamos-telep elhasznált vizének a levezethetése is.

Almádiban a legutolsó pillanatig a különböző érdekek miatt a legellentétebb álláspontok szegződtek egymással szemben, de a tárgyalás napján, főképpen dr. *Óvári Ferenc* közbenjárására a legbékésebb megegyezés történt. Az Almádi fürdő állomása a káptalani réten, az almádi öreghegyi-állomás a Fehér-telken épül s ezen felül Almádi megkapja még a 3-ik állomást is Pinkóc táján, amely a vörösberényiek igényeit is kielégítendi.

- a.

Veszprémi Hírlap, 1907. 45. sz. 3. p.

Az új vasút elfuserálva

Eddig még reményt táplálhattunk ahhoz, hogy városunk egy modern, díszes új vasúti állomást fog kapni az új balatonparti vasút révén – a szabadi-út és füredi-út között, a legalkalmasabb helyen. Ez a szép reményünk azonban ma nem más egy álomnál.

A régi szemétdombos és szemétrakásos gödrökre épített állomásnak elnevezett kalitka marad meg állomásul Veszprémnek. Talán kitákolják azt valahogyan, az illemhelyet pedig majd behelyezik egészen a teherárupénztárba, vagyis meg lesz fejelve, – de a város pénzén. De az mégis csak egy elfuserált kalitka marad abban a szemét és porfészekben. Városi hatóságunk, azaz az intéző körök Diesel-motorikus erőre működő lángezénekegyelméből. Mely még az is megfogja cselekedni ott, hogy építendő vasúti hídjával el fogja temetni az egész városrészt kereskedelmi iskolai palotástól.

Apropo! De arra még lehet csekély kilátásunk, hogy ott valahol a Villax-ház mögötti térségen lesz majd egy személyfelszálló (feltételes megállóhely) állomásunk – az oda építendő bakterház. Ahonnan aztán kiruccanhatunk Almádiba a zalamegyei Alsóörsön át három-négyrendbeli átszállással.

Ami miatt a közönség nagyban fogja áldani ennek a vasútnak elfuserálóit, igen, de – amúgy huszárosan.

Mi pedig végletekig fogjuk őket püfölni a – deresen.

Népakarat, 1907. aug. 3. 2. p.

Vasúti híd a Palotai út felett (ma Budapest út) a Kossuth Iskola mellett

Rövid hírek

A vasútépítés gyors tempóban halad előre s innen-onnan készen lesz a kereskedelmi iskola mellett a viadukt is. Sajnos el nem vitatható, rossz idea volt ez a megoldás mert a mellett, hogy az egész város ezen egyik legszebb pontjának képét teljesen elrontja, azonfelül a közlekedést is megnehezíti. Az út ugyanis ott majdnem derékszögben törik majd meg, úgyhogy a város felől menő kocsik a szembe jövőt csak a legutolsó pillanatban veheti észre.

Ezentúl megnehezíti az „Erzsébet”-szállóba, a vajgyárba és a fűrésztelepre, valamint a kereskedelmi iskolába való bejárást s ezen szép épületet teljesen eltakarja, a rendszeres tanítást a vasút által okozandó zaj pedig majd nagyon megnehezíti. Az állomás kibővítése is halad s talán egyelőre elegendő lesz az igények lebonyolítása.

Veszprémmegye, 1908. 27. sz. 3. p.

Az új vasúti híd szerelési munkálatait e héten kedden kezdték meg a hídszerelő munkások. Iparkodnak erősen a híd munkálataival, mely munkával 8-10 nap alatt teljesen elkészülnek.

Népakarát, 1908. aug. 29. 5. p.

A balatoni vasút megnyitása. A kereskedelemügyi minisztérium vasúti szakosztályában tanácskozás volt a balatonvidéki vasút megnyitása ügyében. Kossuth Ferenc kereskedelemügyi miniszter a tanácskozás alapján a balatoni vasút megnyitását július elsejére tűzte ki. Az ünnepélyes megnyitást Kossuth Ferenc kereskedelemügyi miniszter képviselőként Sztéryi József eszközli. A megnyitást megelőzőleg, június hó 29-én és 30-án lesz a vasút műtanrendi bejárása, amelynek eszközzésével Kossuth Ferenc kereskedelemügyi miniszter a vasúti és hajózási főfelügyelőségét bízta meg.

Veszprémmegye, 1909. 24. sz. 3. p.

A balatoni vasút megnyitásának elhalasztása. A balatonvidéki vasút július elsejére tervezett megnyitását, tekintettel arra, hogy a vasúti munkák még teljesen nem fejeződtek be, a kereskedelemügyi minisztérium július 8-ára tűzte ki. A június 29-ére és 30-ára tervezett műtanrendi bejárás azonban meg fog tartatni.

Erről a kereskedelmi miniszteri államtitkár Óvári Ferenc országos képviselőt a következő távirattal értesítette:

Óvári Ferenc képviselő úrnak

Veszprém.

Szíves tudomására hozom, hogy a balatonvidéki vasút megnyitása július 8-ára halasztatott.

Üdvözlettel:

Szterényi s. k.

Veszprémvármegye, 1909. 25. sz. 3. p.

Az új vasútról

Minden új intézménynek rendszerint több a kritikusa, mint amennyi illetékes a kritizálásra. És a kritikusok közt rendszerint több a lekritizáló, mint a pártoló. És minden új intézményben rendszerint több hibát talál a sok mindenféle kritikus, mint jót. Csak úgy hull csőstül a sok jó tanács: ezt nem így kellett volna, ezt így kellett volna... ezt így kellene, azt úgy kellene...

Nagyon természetes, hogy ezt a sorsot az új vasút sem kerülhette és nem kerülheti el. Ezernyi panasz, ezernyi kívánság, ezernyi kritika és leszólás éri a szegény új vasutat, – annál kevesebb azonban a jóakaró védelem.

Nem szándékunk szerecsent mosni. Elismerjük, hogy az új vasútnál – úgy a börgönd-tapolcai, mint a veszprémi-alsóörsi vonalon – nem egy hiba akadt és akad, úgy a vonal irányának most már megváltoztathatlan kijelölése, mint a menetrend megállapítása, a forgalom lebonyolítása s a felszerelés tekintetében.

Így például általánosan elismert tény, hogy a veszprém-alsóörsi vonalat célszerűbb és egyszerűbb irányban is lehetett volna vezetni, illetve, mint speciálisan veszprém-almádi szárnyvonalat kiépíteni.

Az is igaz, hogy se a fő-, se a mellékvonal menetrendje nem kedvező minden útbaeső és útba nem eső községnek, még kevésbé kedvező egyaránt minden embernek aki azon utazni akar.

Az is igaz, hogy például az almádi főállomás a 300 méter hosszúságával képtelenül rövid, s ez még sok bajt fog okozni a forgalomban.

Az is igaz, hogy sok-sok vonatkésés fordult elő, még pedig tetemes: egy órát is meghaladó.

Az is igaz, hogy sokszor kevés a kocsi, úgy, hogy nagyszámú utazóközönség hol lemarad, hol heringként van összehúzóva, hol negyedik osztályba való utasok közt kénytelen szenvedni.

Az is igaz, hogy pl. a sárkúti megállóhely, hosszú vonatonál, szinte életveszélyes a szűk és meredek volta miatt, nem is említve az éles köveket.

És még volna több apró-cseprő kifogás.

De:

A Veszprém-Almádi között való közlekedés így is elég alkalmas, sőt, mint halljuk, újabb vonatok beillesztésével még alkalmasabb lesz. A vonalirány pedig most már meg nem változtatható, mit tegyünk hát? Belenyugszunk.

A menetrend soha semmiféle vonatonál nem kedvezhet *minden* községnek és minden embernek. Mert ilyen hosszú vonalon, mint az új balatonparti vasút, lehetetlenség minden községnek kedvező indulást és érkezést létesíteni; ami az egyiknek jó volna, a másoknak nem volna jó. Különösen a különféle vonat- és hajó-*csatlakozásokat* felejtik ki a számításból a panaszlók. Különben az sincs kizárva, hogy a forgalom fejlődésével még ezen a bajon is többé-kevésbé segíteni fognak.

Az almádi főállomás rövidségét nem tudjuk menteni. Ez úgy el van hibázva, hogy méltán megrovást érdemel, annál inkább, mert a kibővítés az óriási költség miatt csak a távoli jövő zenéje lehet. Nem tudom, a többi főállomások is ilyenek-e? Az igen nagy baj volna.

Vonatkezés. Uramfia! hiszen a Mávon és a Déli vasúton sokkal cifrább és károsabb vonatkezések vannak szinte napirenden! Különben az új vasútnál máris napról-napra pontosabban járnak a vonatok.

Kevés kocsi, lemaradás, túlsúfoltság... De ki számíthatott akkora forgalomra, aminő most mutatkozik? Hihetetlen nagy számú utazóközönségek verődnek össze különösen a veszprém-almádi állomásokon. Ki veheti rossz néven egy *kezdő* vonattól, ha nincs elegendő kocsi az ezernyi-ezer utashoz? És ki veheti rossz néven, ha ily megrakodás mellett sokszor alig bír megindulni a vonat a hullámos vonalon, s ha visszacsúszik és egyáltalán nem bír megindulni, míg segítség nem érkezik? Különben, őszintén szólva, ennek csak örülhetünk. Inkább legyen kevés kocsi, mint kevés utas!

A sárkúti megállóhely tényleg szűk, úgy, hogy hosszú vonatok eleje vagy vége a meredély fölé jut. Hát biz' ezen valahogy segíteni kellene.

A többi kisebb kifogások olyan természetűek, amik minden vasútnál előfordulnak s előbb-utóbb orvoslást nyernek, ha közérdekűek.

Ne bántsuk, ne szidjuk, hát ezt a mi új vonatunkat olyan hibákért, amik a kezdet nehézségeiből folynak. Örülünk, hogy megvan! Én például nem győzöm örülni annak az óriási forgalomnak, ami nap-nap után nyüzsög rajta, s annak a óriási jelentőségnek, amelyet ez a vasút képvisel a Balaton és a partvidéke javára, fejlődése, gazdasági, kulturális, társadalmi és nemzeti szempontból!

Veszprémi Hírlap, 1909. 30. sz. 1-2. p.

A balatoni vasút megnyitása

Július 8-án nyitotta meg nagy ünnepek között Kossuth Ferenc kereskedelmi miniszter nevében Sztérényi József államtitkár az újonnan épület balatoni vasút vonalát. [...]

A lelkes fogadtatás, a mindenfelé megnyilatkozó általános öröm élénk tanúbizonysága annak, hogy a kormány a vasút létesítésével országos érdeket szolgált és nemzeti missziót teljesített.

Balatonalmádiban Óváry Kálmán birtokos üdvözölte az államtitkárt és megemlékezett arról, hogy 26 esztendő előtt végezték a Balaton partján először a mérnöki felméréseket. A késő utódok is – mondta – meleg szeretettel fogják a dicső alkotók neveit, akik a 26 évvel ezelőtti megkezdett munkát most befejezték, emlegetni. Sztérényi válaszában Kossuth miniszter üdvözlését tolmácsolta. Ez a vasút – mondotta – szolgálja a vidék anyagi gyarapodását, de az ország közegészségügyét is, mert a balatonmenti fürdőtelepeket teszi könnyen hozzáférhetővé a nagyközönség számára. Szeglethy György, Veszprém város polgármestere az alsóörs-veszprémi szárnyvonal megépítéséért mondott hálás köszönetet. Sztérényi József államtitkár hangoztatta, hogy a kormánynak kötelességszerű feladata a közigazgatás érdekében a törvényhatósági székhelyeket összekapcsolni a vármegye távolabbi pontjaival.

Alsóörsön ér a vonat Zalavármegye területére. Itt a vármegye alispánja, Árvay Lajos fogadta az érkezőket köszönettel és üdvözléssel. Szücs József ref. lelkész felelevenítette a régi kortesnótát, amely 12 esztendő előtt élt a nép ajkán, amikor Kossuth képviselőjelölt volt. Kossuth ellenjelöltje vasutat ígért és a nép azt mondotta: Nem kell vasút, éljen Kossuth. Most már ez a nóta úgy változott: van már vasút, éljen Kossuth. Sztérényi válaszában utalt arra, hogy a vasút nagy közgazdasági

jelentősége mellett helyi érdeket is szolgál, amennyiben a vármegye két részét kapcsolja össze, amelyek eddig alig érintkezettek egymással. Különösen lelkes volt a fogadtatás Balatonfüred fürdőtelepen, ahol a peronon rendkívül nagy közönség jelent meg és lelkes éljenzéssel fogadta a berobogó vonatot. Segesdy Miklós ref. lelkész üdvözölte az államtitkárt, aki válaszában szívélyes szavakban mondott köszönetet az üdvözlésért. Jól esett látni és hallani, amint e vidék lakossága üdvözölte az új vonatot és jól esett látni a lakosságnak az örömét és vígságát, hogy az ígélet végre valóra vált, amelyet a múltban csak hirdettek, most azonban megvalósítottak. A vasút hirdetni fogja a nemzeti kormány dicsőségét, amely nem szavakkal, hanem tettekkel igyekszik az ország javát előmozdítani. A kormány átérezte ennek a vasútnak közgazdasági jelentőségét és ezért nem ajándékképpen, hanem mint igazi szükségletet kielégítő intézményt létesítette azt.

Balatonfüreden a vonat 2 óra hosszat várakozott. Ott Vaszary Kolos hercegprímás Sztérényi József államtitkár kíséretét villásreggelire látta vendégül. A villásreggelin a hercegprímás gyengélkedése miatt nem jelenhetett meg, hanem Kohl Medárd püspökkel képviseltette magát. Az első felköszöntőt Kohl Medárd püspök mondta, aki a vasút megteremtőit, Kossuth Ferenc kereskedelmi minisztert és Sztérényi József államtitkárt éltette. Sztérényi József államtitkár meglehangú beszédben válaszolt és a hercegprímásra üritette poharát.

Balatonfüredről tovább haladva, Alsódörgicsén és Zánkaköveskálón volt ünnepies fogadtatás. Révfülöpön Herczegh Mihály egyetemi tanár fogadta a vendégeket, majd a vonat megkerülte a Badacsonyt és Csobánc, Tátika hegymai között érkezett Badacsonytomajba, ahol Horváth József lelkész üdvözölte az államtitkárt.

A pályaudvaron egybegyűlt közönség lelkes tüntetése között érkezett a vonat Tapolcára, ahol Marton Gyulának, a város helyettes bírójának üdvözlésére Sztérényi József államtitkár válaszolt.

Hosszú díszes kocsisorban vonultak be ezután a vendégek a városba, melynek szállójában a város bankettet adott Sztérényi államtitkár tiszteletére. A banketten Glasner Sándor köszöntötte az államtitkárt. Sztérényi József államtitkár válaszában utalt arra, hogy az agrárizmus és merkantilizmus kell hogy egymást szervesen kiegészítse és erősítse. Amaz termelője emennek, emez fogyasztója amannak. Nincs erőteljesebb fejlesztője a mezőgazdasági életnek, mint a fejlett ipar és kereskedelem. Ha nálunk mindenki komoly munkával becsületesen teljesíti kötelességét, akkor az ország virágzása biztosítva van. Erre emeli poharát és köszönti a gyönyörűen fejlődő Tapolca várost.

A bankett után Sztérényi József államtitkár és kísérete Sümegre rándult, Sztérényi József államtitkár Győrön keresztül az éjjel visszautazott Budapestre.

Veszprémvármegye, 1909. 28. sz. 1-2. p.

Nóta a Tapolca-Veszprémi közlekedésről

Hogy nincs lelkesedés bennünk a mi vasparipánkért:
Nem csoda, hisz mi nagyon hátra vagyunk vele még.
Veszprémet sohasem láthatjuk reggeli fényben,
Csak délben s amikor villanyos árban úszik.
Nincsen közlekedés, hogy reggel elérni lehetne,
Gyorsvonatunk kifütyöl, meg se tekinti falunk.
Tőlünk nem juthat Veszprémbe de senki időben,
Hogy végezhetne hivatalos ügyeket.
Hát ez nem jó így, mert nem picit ám a vidékünk!
Nyolc falu népe siet dolga után, de hogyan?
Percet sem vár a vonatunk, pedig ezzel a perccel
Lenne segítve ügyünk! Ám ez a földolog itt!
Reggeli órában akarunk Veszprémbe bejutni,
Nem délben, amikor nincs hivatal, se piac.

*Aszófő, Tibany, Nemes-Nagy-Pécsehy, Vászoly,
B.-Udvari, Örvényes, Balatonszállás községek
bajainak panaszlója*

Veszprémi Hírlap, 1909. 30. sz. 4. p.

Az új vasútról

Ezúttal nem a balatonparti új vasút fővonaláról emlékezünk meg (erről majd más alkalommal), hanem csak a veszprém-almádiról. Erről az idéetlen szörnyszülőtről, mely még ma sem kész egészen s csodák-csodája, hogy eddig ezen az elfuserált vonalon nem történt valami szerencsétlenség.

Ezen a rövid vonalon ezidőszerint óriási nagy a forgalom százával, ezrével szállítják naponta az utasokat a Balatonra, leggyakrabban két géppel.

A vonal gyenge alkotású, értjük ezt a pályatestre, s a sínpár szinte észrevehetően száll lefelé. Az őrházak még mindig nem készek s a megnyitás határozottan vakmerőség és erőltetett volt. Sőt azt is megmerészeljük mondani, hogy ez a vicinális most sem, de soha sem fog céljának megfelelni. Egy megyeszékhely nagy forgalmának a lebonyolítására teljesen képtelen.

Bizonyítják ezen állításunkat a tapasztalt tények, hogy a kocsi kevés, az utasok legnagyobb része le nem ülhet és állva kell megtennie útját, túlzásfolt kocsikban, akár a heringek a hordóban. A kocsik szellőztetése hiányos, a tisztaság pedig kritikán aluli. Éjjel a kocsikban a lámpák nem égnek, ami az egyik skandalumot a másik után idézi elő, szóval a vonatokon semmi rend nincs, sőt figyelem sem, amit pedig az utazóközönség pénzéért csak elvárhat, jobban mondva, megkövetelhet.

A menetrend a papíroson van csak meg, gyakorlatban azonban nem. Hosszabb, rövidebb késések napirenden vannak, amikből számtalan kellemetlenségek származnak az utasokra.

A vonatok menete szintén a botrányosságig lassúak. Kín bevárni a vonatok érkezését, indulását.

Az új vicinálisról különben legközelebb részletesebben fogunk nyilatkozni.

Egyelőre csak ennyit.

Népakarat, 1909. júl. 31. 1. p.

Rövid hírek

Az új vasút forgalma. Szinte hihetetlen, micsoda népvándorlást indított meg Veszprémből a Balatonpartra az új vasút. Minden nap egyaránt, főképp a délutáni vonatokon több száz főnyi közönség utazik. Vasárnaponként meg egy és kétezer közt van az utasok száma Veszprém és Almádi között, úgy hogy a visszainduló esti vonatoknál Almádiban csendőrknek kell fönntartani a rendet. Sok apró-cseprő kellemetlenséget kénytelenek eltűrni a kényesek; viszont temérdek tréfa és hecc enyhíti amazokat.

Veszprémi Hírlap, 1909. 30. sz. 4. p.

Menetdíjak az új vasúton. A Balatonvidéki vasúton a menetdíjak a következők:

Veszprémből Sárkútig (Pinkócig) és Almádi-Öreghegyig I. oszt. 80 f., II. oszt. 44 f, III. oszt. 30 f., Alsóörsig I. oszt. 1 K., II. oszt. 60 f., III. oszt. 40 f., Almádi fürdőig, Alsóörsön át, I. oszt. 1,50, II. oszt. 1 K., III. oszt. 60 f., Balatonfüredig I. o. 2.40, II. oszt. 1.60, III. oszt. 1 K. – Értésülésünk szerint később jegyfűzetek lesznek kiadva, melyekkel az utazás olcsóbb lesz, s mely meg fogja szüntetni a menetdíjak drágasága miatt most sok oldalról fölhangzó panaszokat.

Veszprémvármegye, 1909. 29. sz. 3. p.

== ÜNNEPÉLYES KÁVÉHÁZ-MEGNYITÁS ==

Tisztelettel értesitem a nagyérdemű közönséget, hogy „ELITE“ kávéházamat teljesen átalakítva a legnagyobb fényvel és pompával rendeztem be s

kedden, e hó 4-én este

== ünnepélyesen megnyitom, ==

melyre az igen tisztelt hölgyeket és urakat van szerencsém tisztelettel meghívni.

Az ünnepélyes megnyitáson, ugyszintén **szerdán, e hó 5-én is**

☛ **katonazenekar fog hangversenyezni.** ☛

Kitűnő tiszta italok!!

Pontos kiszolgálás!!!

Új billiárdok!!!!!!!

Számos látogatásért esd

Ludasi M.

kávés.

307-1-1

Egy holt város

Nem a temetőről, a halottak városáról írunk. Maradjon az csendes. Pihenjenek békében annak lakói a feltámadásig.

Veszprém városáról lesz szó alább, mely rohanva bukik lefelé azon az ösvényen, mely a holt várossáig vezet.

A július harmincegyedik nap tapasztalatai rovatják papírra vélünk az alábbi sorokat.

E nap délutánján végig jártunk városunk utcáin s valóban szomorú tapasztalatokat szereztünk, gyűjtöttünk össze.

Mintha csak a rettenetesen dúló pestis dühöngött volna végig Veszprémen. Mely magával ragadta volna a város nagyját, kicsinyjét. Oly kihalt volt a város. Az utcák temetői csendben nyugodtak. Csupán a Biró-udvari kisedővoda apróságainak vizsgálóéneke hatott el hozzánk és emlékeztetett arra, hogy városunkban mégis vannak élőlények.

Az igazat írjuk, nem nagyítottunk semennyit.

Ezen a napon ezrével tódult el a városból a lakosság. – Megszűnt minden zaj, semmi nesz sehol. A vendéglőket akár be is csukhatták volna. A vendéglős, s a kiszolgáló személyzet piszkálhatta a fogát egész nap.

Az almádi-i bicikli-vasút ragadta el a népet Veszprémtől, le a Balatonra. Almádiba, Alsóórsra, Balatonfüredre, Kenesére és így tovább.

Hát ezt a népvándorlást a Balatonra nem szabad kárhoztatnunk. A Balaton-kultusz hívei lévén, a balatoni fürdők emelkedését szívünkéből óhajtjuk mi is.

Hanem azért az ne történjen városunk érdekeinek a rovására, minden ellenszolgáltatás nélkül. Amiben talán, de csakis talán lesz részünk – a késő jövőben. Ami különben bizonytalannak látszik. S mindezeket elfogult vasúti politikánk mondatja vélünk. Éspedig jogosan.

Mert határozottan és bátran merjük állítani, hogy az a veszprém-almádi-alsóórsi kis szárnyvonal egy cseppnyi előnyt nem hozott Veszprémnek, sőt ellenkezőleg, kárára van. Még a börgönd-tapolcai vasút is. Pedig de másképpen volna ez ma, ha az eredeti terv szerint épül ki az a vasút és Veszprém város volna a kiindulási gócpont? Amit elveszítenénk a réven, megnyernők a vámon. Ha másban nem, a leendő, a jövőben épülő új vasutak csatlakozásában. Amiktől elestünk egyszersmindenkorra. – És mindezt a nálunk honos bűnös halogatásnak köszönhetjük. Mert míg a börgönd-tapolcai vasút engedményesei három év alatt megépítették az új balatonparti új vasutat, – a veszprém-tapolcai vasút engedményesei tizennyolc éven keresztül húzták-vonták a vasút

építését, ami miatt Veszprém város elvesztette annak a vasútnak áldásait. S nem adunk neki sok időt, városunk vasúti forgalma nem fog érni egy hajítófát sem.

Csúfosan megjárta Szentkirályszabadja és Vörösberény község is. A nagy anyagi hozzájárulásért kaptak állomást, de nincs benne köszönet, félórákig kell izzadniok azokra az állomásokra, ha Veszprémbe akarnak utazni. Mely idő alatt körülbelül begyalogolhatnak Veszprémbe. Gabonapiacunk nem sokat ért eddig sem. Most már még annyit sem ér. Mert Tapolcától le végig Börgöndig Székesfehérváron át szállítják el Budapestre e vidékről a gabonaneműeket, amelyekből szóra sem érdemes mennyiség kerül a veszprémi piacra. Így vagyunk az élelmi szerekkel is. A balatonvidéki borok továbbszállítása pedig Veszprémen keresztül végleg megszűnt. Sőt annak a nagy vidéknek népe szükségleteit ma Székesfehérvárról és Budapestről fedezi. S városunkba csak akkor jön az a nép, ha a bíróságnál, vagy egyéb hivatalnál van dolga.

Pedig – ismétlem mondjuk – ha Veszprémben volna a balatonparti új vasút kiinduló gócpontja, de másképp festene itt minden!

Van már nagy piacterünk is. De mi haszna? A heti és napi piacokat ha elnézzük, bizony üres az a nagy piactér. Nincs forgalom, idegenforgalomról meg egyáltalán beszélni sem lehet. És bejósolható, hogy itt a pangás és nagy drágaság következtében az eddigieken kívül, üzletbukások fognak történni! Sőt menekülnek az emberek innen nemcsak a halálba, hanem – Amerikába, máshova vagyonuk romjaival.

Ha valamely egylet itt jótékony célra mulatságot rendez, belebukik. Deficitbe fojtja az almádi-i bicikli-vasút. Nyári szép mulató kerthelyiségeink hétköznap is, vasárnap is üresek. A vendéglők és kávéházak nemkülönben.

Országos vásárjaink olyanok, hogy például egy pápai rossz hetivásár túltesz rajta.

És társaséletünk?!

Az sincs már ebben a szegény városban. Azt is elröpítette innen az almádi-i bicikli-vasút.

Ezeket a nagy bajokat most már csak úgy orvosolhatnánk meg, ha egy-két gyárintézmény létesülne Veszprémbe. Máskülönben már sehogy!

Máskülönben: mondhatjuk városunkról, – hogy nem egyéb holt városnál!

Népszó, 1910. aug. 6. 1-2. p.

Az evangélikus egyházközség megalakulása

Veszprémben az ágostai hitvallású evangélikus egyházközség 1788-ban alakult meg. Templomépítésre a hívek kis létszáma miatt csak 1798-ban került sor. A hívek adományaiból épült torony nélküli templom homlokzatának csúcsfalára egy vasból készült kereszt, s „Imádd az Istent” felirat került.

Az 1893. április 14-én délután a Cserhát városrészben keletkezett tűzvészben a templom magas oromfala is leomlott. A hívek a helyreállítási munkákra gyűjtést indítottak. Az új főhomlokzat fölé azonban csak 1910-ben épült fel a nyolcszögletes vasbeton torony, Csomay Kálmán építőmester tervei alapján.

Az evangélikus templom 1910 előtt

Evangelikus templom toronyépítése

Torony felszentelési ünnep. A veszprémi ág. ev. egyházközség most épített csinos modern templomtornyot s harangjait nov. 13-án délelőtt nagy ünnepség keretében szenteli föl, amely ünnepen az egyházkerület püspöke, s a szomszédos lelkészség is részt vesz. Az ünnepély délelőtt 10 órakor veszi kezdetét.

Veszprémvármegye, 1910. 45. sz. 4. p.

Torony és harangavatás. A veszprémi ágostai hitvallású evangélikus templomhoz nyár folyamán közadakozásból összegyűjtött pénzen igen csinos, stílszerű tornyot építettek és ezt harangokkal is felszerelték. November 13-án d.e. 10 órakor ünnepség keretében adják át rendeltetésének.

Veszprémi Hírlap, 1910. 45. sz. 4. p.

A toronyépítés története (részlet)

Az építés 1910. július 23-án kezdetett meg *Csomány Kálmán* tervezete alapján *Slavonits István* munkavezetővel. Június 26-án tartatott az alapkövetétel ünnepélye. Június 27-én beadatott a városi hatósághoz egy újabb kérvény az iránt, hogy az építéshez szükséges vízvezetéki vizet díjmentesen engedélyezze. A kérvénynek hely adatott. Az építkezés az egész nyár folyama alatt, zavartalanul, minden baj nélkül folyt, míg végre szeptember 17-én nagy és minden reménységén felül sikerült munkának végpontjához, a kereszt feltételhez jutottunk el, melynek korongjában helyeztetett el a torony építés története.

A harangöntés és állvány készítemi munkát *Tóth Árpád* veszprémi harangöntő nyerte el. [...]

A *Haubner Máté* superintendens emlékharang annak a hallhatatlan emlékü egyházfőnök emlékére öntetett, aki a múlt század szabadságharca idejében önzetlen hazaszeretetéért 6 évi börtönt szenvedett Kufsteinban.

Az ő emléke azt mondja: „*Féljed az Istent, szeresd a hazát, légy hű egyháznak és vallásodhoz, mint halálig*”. „*Úgy fényljké a ti világosságotok az emberek előtt, hogy látván a ti cselekedeteiteket, dicsőítsék a mennyei Atyát.*” Máté 5. f. 16. v.

A *Poszpek* Sándor emlékharang annak a férfiúnak emlékére van szentelve, ki 40 évig fáradhatatlanul munkálkodott, kezdetben mint lelkész, majd mint a soproni theol. akad. tanára és igazgatója, nagy tudásával terjesztvén maga körül fényt, világosságot, hitet, szeretetet s mély vallásosságot. Nagy elfoglaltsága mellett talált időt a kerületi lelkészi gyámolda ügyének vezetésére, s a kerületi számvevői teendők elvégzésére.

Az isteni gondviselés még megtartotta életét, hogy munkájának gyümölcsében gyönyörködhessek. Személyesen nincsen ugyan köztünk, de szelleme azt mondja: A közjó előmozdításáért munkálkodjatok, s földi kincsek mellett a mennyei kincsek gyűjtéséről se feledkezsetek meg. „*A szentelt szükségékről gondoskodjatok.*”

A *Rupprecht* Lajos harang azon férfiú emlékének van szentelve, ki mint az egyházkerület gyámintézetének elnöke, tekintélyének felhasználásával arra törekedett, hogy a veszprémi evang. egyházközség baja között a gyámintézet által hathatósan segítsék. Az ő szelleme arra buzdít, hogy „*A szegényeknek szükségökre adakozók legyetek, s a takarékoság polgári erényének gyakorlása mellett tudjatok bő kezűek lenni.*” „*Mindenekkel jót tegyetek, kiváltképpen a ti hiteteknek cselédeivel.*” Galat. VI. f. 10. v.

A munka folyama alatt újabb adományok érkeztek, melyeknek összege a Veszprémvármegye adományával 480 kor. 81 fillér. Látván az egyházközség, hogy ezen adományokból a templom belseje is megújítható, s az oltár előtti tér is átalakítható, a Nőegylettel karöltve munkához látott. A falakat, a padokat újra festette, az orgonát megcsináltatta. A nőegylet pedig szőnyegekkel látta el az oltár elejét és a templom közepét az oltár lépcsőjétől az ajtóig.

Ezek megtörténte után a torony és harangok felavatásának határnapjául november hó 13-a tüzetett ki.

Örömmel várta az egyházközség e nap elérkeztét, mert egy rég óhajtott vágya teljesül.

November 10-én nagy meglepetés érte az egyházközséget, amennyiben egy magát megnevezni nem kívánó emberbarát, Székesfehérvárott feladott, – Füredi álnév alatt, 200 koronát küldött toronyóra alapra, lelkére kötvén a lelkésznek a kísérő levélben, hogy annak mielőbbi megszerzését szent kötelességének ismerje, hogy az elkezdett munka teljes legyen.

A veszprémi evang. egyház nőegyletének egyik nemeslelkű tagja pedig díszes kiállítású fehérselyem bársony oltár és szószék terítőkkal ékesítette fel az oltárt.

A Veszprémi Ágost. Hitv. Evang. Egyházköztség toronyépítési története és 1910-ik évi értesítője – Veszprém, 1911.

Torony és harangszentelés

A helybeli evang. egyház és vele együtt városunk közönsége is örömnünetet ült nov. 13-án; ekkor adattak át ugyanis az ev. egyház vasbeton tornya és harangjai istentisztelet kapcsán a használatnak. Délelőtt 10 órakor a feldíszített templomot teljesen megtöltötték a különböző küldöttségek és a közönség. Ég felé szárnyalt előbb, a Petőfi dalárda, majd a közönség hála éneke. Oltári imát mondott és evangéliumot olvasott *Horváth* Sándor várpalotai lelkész. A felszentelő beszédet *Hofbauer* Pál esperes-lelkész tartotta. Alapige: Szent János Mennyei Jelenések könyve 21. rész 1-3 versei alapján. „*Azután láték új eget és új földet, mert az első ég és az első föld elmúlt vala és a tenger többé nem vala. És én János látám a szent várost, az új Jeruzsálemet, mely az Istentől szálla alá mennyből, és elkészítettett, mintegy felékesítettett menyasszony a vőlegénynek. És hallék nagy szót az mennyből, mely ezt mondja vala: Íme az Istennek hajléka az emberekkel vagyon és ő velek lakozik: és ők ő népei lesznek és az Isten az ő Istenök ő velök leszzen.*” Magas szárnyalással és építő hatással fejtette ki szónok azt hogy az égre néző torony magyarázza, hogy a templom a nagy Isten háza; a harangok zengő, édes nyelve aggot, ifjat hívogat e helyre, s a harangok kéri, intik az Isten népét, hogy szüntelen törekedjünk az égiek felé, s akkor leend részünk az igazi lelki boldogságban. Az elragadó beszéd után egymásután szólaltak meg a *Haubner Mátéról*, *Poszvék Sándorról* és *Rupprecht Lajosról* elnevezett harangok, melyeket és a tornyot az esperes a Mi Urunk Jézus Krisztustól nyert, az egyházi törvény által reá ruházott szent tiszténél fogva megáldott az Atyának a Fiúnak és a Szentlélek Istennek nevében. A torony és harangok építésének történetét *Horváth Dezső* helybeli lelkész olvasta fel és azután hálás köszönetet mondott a testületeknek és egyeseknek, kik a nagy művek létrehozásában az ev. egyháznak segítségére voltak és kérte a további szeretetet és pártfogást is. A küldöttségek a templomban üdvözölték az egyházmegyei és egyházi

elnökséget. Majd a gyülekezet orgona kíséret mellett felállva énekelte a himnuszt. Azután 40 terítékű bankett volt a „Koroná”-ban, mely méltó folytatása volt az egyházi ünnepségeknek. Lelkes felköszöntőket mondtak *Demjén Márton* ref. lelkész *Hofbauer Pál* esperesre, *Horváth Sándor* várapalotai és *Horváth Dezső* veszprémi lelkészre. Hegyeshalmi *Fischer Károly* *Horváth Dezső* lelkészre. *Dr. Lányi Sándor* egyházi felügyelő *Demjén Márton* lelkészre és a helybeli ref. egyházra. *Dr. Matkovich Tivadar* *Dr. Lányi Sándor* egyh. felügyelőre és az apostoli buzgóságú lelkész és tanítóra *Horváth Dezső*re. *Sándorffy Ignác* h. polgármester *Horváth Dezső*re. *Horváth Dezső* Veszprém város áldozatkész polgáira, *Csomány Kálmán* építőmester és *Tóth Árpád* harangöntő mesterre, kik alkotásaikban műremekeket készítettek. *Bauer Károly dr. Óvári Ferenc* orsz. gy. képviselőre városunk díszpolgárára. Végül *Horváth Dezső* szeretettel emlékezett meg azon benső testvéri egyetértésről, mely 18 év óta szívét a ref. egyház lelkészéhez csatolja. Általános meghatottságot keltett *Ribó Zoltán* joggyakornok szép beszéde, melyben mint egykori tanítvány hálásan üdvözölte *Horváth Dezsőt*, a polgármester pedig *Horváth Dezsőné* úrnőt és családját köszöntötte fel, mint akinek örömeiben most az egész város részt vesz.

Veszprémi Újság, 1910. 69. sz. 4. p.

A felújított evangélikus templom a támfallal

Rövid hírek

Szépül a város. Az evangélikus templom előtt levő bástyafal romladozó állapotban régóta bántotta a járó-kelők szemét. Annál kirívóbb volt ez a szakadozott bástya, mert újabban széles aszfalt járda vezet alatta. Örömmel szemléljük, hogy mindez megváltozott. A fal szakadékait kiépítették, a falat betonpárkánnyal befedték, s úgy látszik, díszes betonrácsot is emelnek rája. Így azután díszes lesz a templomtérnek és a Kossuth Lajos utcának is. Az újítást a város végezteti.

Veszprémi Hírlap, 1915. 26. sz. 4. p.

Csatornázás. A Kossuth Lajos utcai állami úttesten nagyban dolgoznak a csatornaárok kivágásán. A Pacsirta utcabeliek is csatornázáshoz kértek és nyertek a tanácstól engedélyt s megengedték nekik, hogy ezt a csatornát belevezessék a Havas Lajos városi számvevő által saját költségén építtetett csatornába.

Veszprémi Hírlap, 1908. 28. sz. 3. p.

Pintér J. István
festő
VESZPRÉM, Rozmaring-utca 194.

Elyállalja templomok, disztermek és szobák stilszerű festését, továbbá szinpadai és mindennemű diszletek festését.

Készít művészileg megyei, városi és családi cimereket, márvány utánzatokat és faerezéseket, címablák festését, tapétázásokat, épület és bútor mázolásai munkákat.

Jutányos árak!

Rajzokkal és költségvetéssel
készséggel szolgál!

Veszprém

Sok földet bejártam, sok szép tájat láttam,
Mégis ahol legtöbb sűrű könnyem hullott,
Ahol ifjúságom villámgyorsan múltott,
Hol férfitvá értem,
Ahol semmi célhoz soha el nem értem,
Gondolatban oda mindig visszavágytam,
Mindig visszatértem.

Szürke háztengerben, emberáradatban,
Villanyfényű éjben, kormos virradatban
Csak a testem járt ott,
De lelkeimmel egyre Bakony rengetegje,
Balaton hulláma, nádasok siráma
Déliabot játszott...

***

Szeretem e várost, itt a Bakony alján,
S boldog vagyok benne, mint kicsike gyermek
Édes anyja karján.
Szeretem zeg-zugos meredek utcáit,
Rendezetlen-vadul növő akácfáit,
A sok moha lepte nádfödeles házát,
A völgyre tekintő büszke, ősi várát.
A sok régi malmot suttogó Séd partján,
S virághímes rétyén, ha láncfüvet fűző,
Kergetőző, pajzán, napsugárban fürdő
Játszó gyermekeknek csapatát elnézem:
A boldog gyermekkor minden vidámságát,
Álmát, reménységét, tiszta boldogságát
Újra élem, érzem.
Üde, buja réted visszahozza nékem
Szivárványos színes örökszép emlékem,
Virágos Veszprémem!

*Ribó Zoltán*¹²

Veszprémi Hírlap, 1910. 24. sz. 1. p.

---

¹² *Ribó Zoltán* (1886-1932) jogász. 1891-ben Veszprémben végezte a középiskoláit. 1908-1914-ig a Veszprémi Hírlap munkatársa volt.

A székesegyház átépítése

A székesegyház újjáépítése a tavasszal egészen biztosan megkezdődik. Az átalakításra ötszázezer korona van előirányozva, melyet a püspökség és a káptalan fog rendelkezésre adni. A templom oszlopai karcsúbbá tételnek, a bolthajtás eltávolíttatik s egyenes alakban készíttetik el, mint például az izr. templomé. A templom egy kereszthajót kap, a tornyok pedig más alakú tetőt. A főoltár képét a létesítendő nagy ablak üvegfestménye fogja pótolni s a főoltár maga 40.000 koronába kerül. A gyönyörű terveket *Aigner Sándor* budapesti építő-művész az örökimádás templomának zseniális tervezője készítette. A pályázatot most hirdetik ki. Utolsó istentisztelet gyertyaszentelő napján lesz.

Veszprémi Ellenőr, 1907. 2. sz. 4. p.

A székesegyház építése. Illetékes helyről arról értesültünk, hogy a székesegyház építési munkálatait legnagyobb részben helybeli iparosok kapják meg, sőt részben már el is vállalták. Ez volt az intentiója a megyei püspök úr őexcellentiájának és *Rainprecht* jószágkormányzónak. Azt hisszük, ehhez kommentárt csatolni felesleges.

Veszprémvármegye, 1907. 10. sz. 4. p.

A székesegyház építése a húsvéti ünnepek után kezdetét veszi. Az értéktárgyakat és levéltárat már részben eltávolították a Ferencrendiek zárdájába.

Veszprémi Ellenőr, 1907. 13. sz. 5. p.

A veszprémi székesegyház építkezése nagy erővel halad előre; az egyik tornyot már le is bontották, de a keresett okmányok nem voltak benne, s így valószínűleg a hét folyamán lebontásra kerülő másik toronyban vannak azok elhelyezve.

Veszprémvármegye, 1907. 43. sz. 3. p.

A székesegyház felújítás előtt

A székesegyház építése serényen folyik. Már a múlt héten megtartották az úgynevezett gleichni-ünnepélyt vagyis a falak elkészültének ünnepélyét. A templomot zöld gallyak és nemzeti színű lobogók díszítik. Nagyon helyesen, az áldomást otthon tartották, nem az építkezés helyén. – Itt említjük meg, hogy *Horváth Sándor* építész néhány zirci munkást fogadott föl, akiktől nem tudta, hogy demokraták. Veszprémi munkásai azonban megtudták, s küldöttségileg megkérték az építést, hogy a demokratákat bocsássa el, mert azokkal ők nem dolgoznak. Horváth Sándor készséggel teljesítette a méltányos kérést és a zirci demokratákat elbocsátotta. A munka akadálytalanul folyik. A székesegyház új alakjának körvonalai már kezdenek kibontakozni.

Veszprémi Hírlap, 1907. 42. sz. 4. p.

A székesegyház építése serényen folyik. Az ablakok kőkereteit csinálják, s az altemplom (katakomba) restaurálását végzik, mely a katakomba alakját és szerkezetét lényegesen megváltoztatja. Úgyszintén munkában van *Wolfram* rézművesnél a párkányok díszes rézfedése is.

Veszprémi Hírlap, 1908. 12. sz. 3. p.

A székesegyház nemes formái mindinkább kezdenek kibontakozni. Az állványok lassan eltűnnek, mire viszont előtűnnek a román stílusban reformált szép részletek. Legutóbb az oldalbejáró fölött föltették a kőrözsát, mely gyönyörű csúcsozatot alkot a kereszthajó homlokzatának.

Veszprémi Hírlap, 1908. 29. sz. 4. p.

Székesegyházunk szépen halad felszerelésében és kifestésében. Most faragják a főbejárat feletti szobrászati részt, a tympanont. A félköríves tért hármas ívkör keríti és hármas mezőre osztja. A két szélső kicsi területet egy-egy oszlopocska választja el a középső nagyobb tértől. Középen ül a Bold. Szűz Mária, liliummal a kezében, mint Magyarország patrónája. Jobbra-balra térdel két kerub. Az egyik felajánlja neki Magyarországot (címerét tartja a kezében), a másik a mi sz. Mihály székesegyházunkat, melynek kis faragott képét tartja a karján.

A kis mellékterületeken áll két pajzsban két címer. Az északin van a Kegyelmes úr címere, felette a korona, a másikon szent Mihály van kifaragva, a káptalan címere; és ezen áll a román apáti infula¹³. Szóval a Kegyelmes püspök úr és a ftdő Káptalan felajánlja a hazát, a híveket és magát a templomot az égi Királynénak.

Az alakokat még csak in crudis¹⁴, nagyolva lehet látni, de a kép igen plasztikusnak ígérkezik. Nagyok a mélységei, azért jó árnyékhatásra lehet számítani.

A templom belsejében dolgoznak a nagy oszlopokon és a melegítő csatornákon. Az oszlopokat most vonják be gipsszel, melyre következik márványos fényesítésük. A fűtőkészülék csatornáit is most hozzák rendbe.

Fent az állványok harmadik emeletén van a legtöbb sürgés-forgás. A lépcsőkamara és a két oratórium külön-külön műhelynek van berendezve. Az egyikben az előrajzoló csinálja a díszítményes rajzmintákat, a karzatokon pedig tömérdek festékfázék várja a festőt, hogy a templom falára kenessék tartalma. Azonkívül itt van a sok karton és próbarajz telepe is, mely innét vándorol mintaképen a katedrális falára.

A nagyhajó legfelsőbb emeletének kifestése egy-két hét alatt elkészül. Dolgoznak a szentélybordáin, a kórus ívén, a loggiákon és az ablakközök figurális képein is.

---

¹³ infula = püspöksüveg

¹⁴ in crudis = nyersen

A szentély boltozata egy pár nap alatt teljesen készen lesz. A bordák és kékszínű zárkövek pompásan festenek temperált színeikben. A diadalív alsó nagy boltozata is készen van. Gyönyörű román lombdíz ékesíti széles szalagját. Igazán ragyogó a színezése és pompás a rajztechnikája.

A szentély északi falterének figurális festménye is megvan már rajzban és körvonalaiiban. Igen jól fest a késői gót képkeret, mely ezen helyen közvetíti a szentély csúcsíveségét a hajók román alakjaival. A kép triptikon alakú kerete a Boldogságos Szűzet ábrázolja, két angyal között. Pendantja¹⁵, Krisztus az angyalok között, még nincs meg.

Az oratóriumok portikus¹⁶ részét egy-két nap alatt szintén bevégzik. A síkminták itt is elragadók. Mintha régi jeles képes kódexek illusztrációit látnók óriási alakban. Az oszlopfejek bíborszínű és aranyos mélyedései meglepő módon emelik a sárgásmárvány tónusát és hatását. Nagyot tesz a színpompás háttér is, a ragyogó színes ablakok fénye.

A nyugati kórus felső boltíve is megkapta színes díszítését. Az alaptónus itt violaszín, a nagy kerek nyugati színes ablak kiegészítő színe. A körszalagos, kerek, fonadékos ékítmények változva kerítik a kis aranyos, görög keresztet és a nagy levéldíszes keresztet.

Az ablakok közét is festik már. *Szirmay* festőművész csinálja a figurális képeket. Megvan már hatalmas kontúrrajzban és részben alapszínezésben sz. István, sz. Imre herceg és sz. László király alakja. Következik a negyedik magyar és speciálisan veszprémi szentünk, sz. Margit alakja. Utóbbit még nem láttuk. De a három első alak imponáló vázlat. Két méter és 20 cm magasak. Hatalmas alakok, bizantikus korhűségben öltözve. És mind egykori ünnepélyes mezben, aranyos háttérben, baldachinumos keretekben, jelezve rajzban is a kort, amelyben ősi bazilikánkban éltek és buzgólkodtak.

Egy negyedik képciklust látunk a nagyhajó keleti részén, az oratórium előtti részen. Itt készül az evangélisták négy nagy képe. Vázlatuk megvan már. Hatalmas, imponáló nagy alakok ezek is. Erő és lelkesedés az arcokon. Igazi apostolok. Reméljük, hogy teljes kivitelben még fokozódik hatásuk.

Amint látjuk, épül és szépül bazilikánk.

A[dám] I[ván]

Veszprémi Hírlap, 1910. 21. sz. 3. p.

¹⁵ pendant = v. minek kiegészítője

¹⁶ portikus = nyílt oszlopcsarnok

A veszprémi székesegyház fölszentelése. A veszprémi székesegyház építési munkálatai már befejezést nyertek s a festéssel is már teljesen elkészültek. A templomban azonban még mindig dolgoznak szorgos kezek, mert a padozat burkolása, padok elhelyezése és a villamos lámpák és csillárok szerelése még mindig adnak annyi munkát, hogy a legnagyobb sietséggel kell a munkásoknak a hiányok pótlásán dolgozni, hogy szeptember 29-ig, a fölszentelésig mindennel teljesen elkészüljenek. Az impozáns, gyönyörűen restaurált székesegyházat *Báró Hornig Károly* megyéspüspök fogja fényes egyházi ünnepség keretében szeptember 29-én fölszentelni.

Veszprémvármegye, 1910. 37. sz. 3. p.

A székesegyház orgona felülvizsgálása. A veszprémi székesegyház számára megépített orgona már teljesen elkészült, s azt báró *Hornig Károly* megyéspüspök felkérésére dr. *Perényi József* egy fővárosi szakértő közbenjöttével a héten felülvizsgálta. A szakértői vizsgálatot az orgonát alkalmatlannak találta, s ennél fogva a megyéspüspöknek az átvétel megtagadását javasolta. Érdekes, hogy az építtető cég az orgonáért 60000 koronát kér, míg a szakértők csak 12000 koronára becsülték azt.

Veszprémvármegye, 1910. 37. sz. 3. p.

Dedicatio

Veszprém városának és a kilencszázéves múltra visszatekintő veszprémi egyházmegyének külső nyilvánulásában fenséges, lélekben magasztos örömmünnepe volt a székesegyház felszentelésének, dedicatiójának napja.

Szent Mihály bátorságával tanít e templom küzdeni az Isten országának ellenségeivel szemben, különösen most, amikor rendszeresen támadják azt a szellemet, amely e templomnak még ma is meglevő fundamentumát lerakni sugallta.

Legyen a felszentelt székesegyház egy jobb, helyes irányba forduló kornak kezdő pontja a magyar egyháztörténelemben, amiért szálljon az Istenhez buzgó imádság minden keresztény magyar szívéből.

Veszprém városa pedig legyen hálás mindörökre e nagy restaurálás keresztülvivő: báró *Hornig Károly* püspök és a székeskáptalan iránt; és legyen büszke erre a szépséges, dicsőséges, történelmi székesegyházra, mely legszebb ékességeként, történelemtanítójaként áll vára fokán!

(*bm.*)

Az újjáépített székesegyház

A templom fölszentelése

Laikus olvasóink felvilágosítására mindenekelőtt megjegyezzük, hogy a templomszentelésnek kétféle módja van: *megáldás* (*benedictio*), melynek szertartása rövidebb, egyszerűbb, és *fölszentelés* (*consecratio, dedicatio*), melynek rítusa hosszabb és jelentőséggel teljesebb. Ez utóbbit csak püspök végezheti, de a szertartásbeli s némely egyházjogi hatálybeli különbségen kívül egyéb eltérés a kétféle szentelés között nincs. A

fölszentelt (consecrált) templomban tizenkét kereszt a falon jelzi azt, hogy consecratioval avatták föl.

A mi székesegyházunk fölszentelésének fényét emelte az a körülmény, hogy Megyéspüspök urunk, aki a templom és a főoltár szentelését végezte, a templomtestben levő négy mellékoltár szentelésére négy más püspököt hívott meg: *Radnay Farkas dr.* besztercebányai, *Prohászka Ottokár dr.* székesfehérvári, *Csernoch János dr.* csanádi megyéspüspököt és *Rajner Lajos dr.* cidyessai fölszentelt püspököt, esztergomi kanonok, érseki helynököt (e sorrend püspökké léételük sorrendje).

A vendég főpapok hétfőn érkeztek városunkba. A közönség nemes vendégszeretete már hétfőn házai fellobogózásával tisztelte meg őket és az ünnepet; fogadásukra pedig a jutasi állomáson megjelent a városi tanács nobilis határozata folytán a város képviseletében: *Sándorfy Ignác* h. polgármester, *Komjáthy László dr.* rendőrkapitány, *dr. Csete Antal* városi főügyész és *Perényi Antal* davidikumi igazgató, városi tanácsos, a püspökség képviseletében pedig *Simon György dr.* apát, oldalkanonok és *Radványi Viktor dr.* pápai káplán, püspöki titkár, akik kocsikon a várba kísérték föl az illusztris vendégeket.

A székesegyház belseje

A szentelés szertartása kedden délelőtt 9 órakor kezdődött. A városi és a nagyszámban megjelent vidéki papság, a növendékpapság és a székeskáptalan a püspöki palotából a szentferencrendiek templomába kísérte báró *Hornig Károly dr.* megyés püspököt. Míg a püspök úr itt felöltötte az egyházi ruhákat, a papság elmondotta a hét bűnbánati zsoltárt. Ekkor az egész asszisztencia a székesegyház nyugati főbejárója elé vonul, ahol a püspök vizet szentelt s azzal a templomot kívülről megszentelte: háromszor körüljárván a templomot s a szentelt vízzel annak falait fönt, alant és középen meghintvén s mind a három ízben megkopogtatván a templom zárt ajtaját. A harmadik forduló után vonult a templomba. Itt a négy főoszlop között keresztalakban hintett hamuba a püspök pásztorbotjával beleírta a görög és latin ábécét, mialatt a papság a Mindenszentek litániáját mondotta. Ezután az *aqua Gregoriana* (Szent Gergely-féle víz) szentelése következett, mellyel *Hornig* püspök megszentelte a főoltárt és háromsori körüljárással a templom belsejét, a négy mellékoltárt pedig az időközben külön-külön asszisztenciával átkísért négy vendégpüspök szentelte meg ezzel a vízzel. Ekkor az egész asszisztencia visszament a szentferencrendiek templomába, ahonnan ezüst tálcákon áthozták az oltárokba rejtendő szent ereklyéket: Szent Pius és Szent Victorius vértanúk és más szentek ereklyéit, melyek ezüst, (a főoltár ereklyéi arany) dobozba vannak zárva, átkötve zöld szalaggal és lepecsételve. A szent ereklyéket ekkor behelyezték az oltárlapon levő kis rekeszbe (*sepulchrum* = sír), azt a szentelő püspök lefedte a kis márványlappal és lecementezte. Azután befejezték az oltárok fölszentelésének szép, mély értelmű és megható szertartását, miközben a szentély jobb oldalán levő csúcsívesen faragott keretű üregbe, amelyet a templom egyik régi emlékeként találtak meg a falban s restauráltak, elhelyezte *Hornig* püspök a templom zárókövét, alája pedig a templom fölszenteléséről szóló okiratot, mely így hangzik:

Magyarul: „Az Üdv MCMX., I. Ferenc József császár és apostoli király boldog és dicsőséges uralkodásának 62., X. Pius pápa Ószentsége uralkodásának 8. esztendejében, október 4-én keddi napon, ez a veszprémi székesegyház, mely Szent Mihálynak, az égi seregek vezérének tiszteletére van emelve, fölszenteltetett Károly jelenlegi veszprémi püspök által, a főoltárba tétetvén Szent Pius és Victorius vértanúk ereklyéi, a többi négy oltárt fölszentelvén Farkas besztercebányai, Ottokár székesfehérvári, János csanádi megyéspüspök urak, továbbá Rajner Lajos cidyessai fölszentelt püspök és esztergomi kanonok, jelenlétén és segédkeztvén nekik alulírottak:”

A szentelő szertartást a templom falaira helyezett tizenkét keresztnek megszentelése fejezte be.

A vendégpüspökök közül *Radnay Farkas* a szentségoltárt (az evangélium oldalán az első mellékoltár) Szűz Mária mennybemenetele tiszteletére, *Prohászka Ottokár* a leckeoldalon levő első mellékoltárt Nep. szent János tiszteletére, *Csernoch János* az evangéliumoldalon levő második mellékoltárt szent Imre tiszteletére, *Rajner Lajos* a leckeoldalon levő második mellékoltárt szent Anna tiszteletére szentelte föl.

A szent ereklyék a következők: a főoltárban *Sz. Pius, Victorius, Amator, Justa és Vincencia* vértanúké; a mellékoltároknál *Sz. Victoriusén* kívül a következőké: a Sz. Mária oltárban *Urbanus*, a Nep. sz. János oltárban *Theophilus*, a Sz. Imre oltárban *Blandina*, a Sz. Anna oltárban *Justinus* szent vértanúk ereklyéi.

Ezután báró *Hornig* püspök az evangéliumoldali gyönyörű szószékről rövid szentbeszédet mondott, melyhez alapul Salamon király templomavató imádságát vette. Kifejtette, miért kell járnunk Isten házába, és mily áldásokban részesülünk ott az imádság révén. Erre buzdította híveit és kérte őket, hogy e napon, mely Őfelsége koronás Királyunk nevenapja, imádkozzanak buzgón szeretett királyunkért s ne sajnáljanak egyikét Miatyánkot a nemes székeskáptalanért és ő érte sem, kik e templomot nekik építették. – A megyéspüspök rövid, de mélységes gondolatokkal telt, és szíve mélyéből fakadó beszéde a szívekbe is hatott és a megindultság könnyei csillogtak a hívek szemében, különösen akkor, midőn a főpásztor szavai a meghatottság hangján hangzottak le hozzájuk.

Végezetül mindegyik püspök annál az oltárnál, melyet fölszentelt, egy időben csöndes misét mondott, melyek alatt a kóruson a székesegyház énekkara énekelt a misét, de közben a Credot a gyönyörű ősz gregorián dallamban a növendékpapság énekkara zengte el. A főoltárnál celebráló *Hornig* püspök miséje előtt *Te Deumot* mondott Királyunk Őfelségéért, miséje végén pedig ünnepélyes főpapi áldást adott.

A főasszisztenciában ceremoniáriusok voltak *dr. Rédey Gyula* prelátuskanonok és *dr. Radványi Viktor* püsp. titkár, archidiaconusok *Káuzli Dezső* rektor és *Ádám Iván* plebános, apátkanonok, diaconusok *dr. Fatér István* és *dr. Beőthy István* szem. elöljárók és tanárok, infulista *dr. Rada István* prelátuskanonok, librifer *dr. Simon György* apát, oldalkanonok, pedista *dr. Vegele Lajos* szentszéki jegyző, incensator *Perényi Antal* szentszéki ülnök. – A vendég püspökök asszisztenciáját mindegyikük titkársága s a helybeli papság és növendékpapság tagjai alkották.

A hosszú és fárasztó szertartást, mely csaknem déli 1 óráig tartott, mind a négy püspök vendég, de főképpen Megyéspüspök urunk bámulatos kitartással és friss erővel végezte. Épp ily dicséretes volt a közönség türelme és kitartása is, melynek pedig fél tizenegyig kellett várakoznia kint az ugyancsak hűvössé és szelessé vált levegőn, míg a templomba bemehetett. Jelen voltak az összes városi, megyei és katonai hatóságok és hivatalok testületileg, a honvédállomás-parancsnokság pedig az ünnepély fényének emelésére egy díszszázadot adott, mely a szertartás nevezetesebb mozzanatait díszsortüzekkel üdvözölte.

A vallás- és közoktatásügyi kormányt *Náray Szabó Sándor* államtitkár képviselte, aki példás áhítattal volt jelen mindvégig az egész szertartáson; továbbá ott láttuk *Vajda Ödön* zirci apátot, *Várady Árpád* v. püspök, min. tanácsost, (szintén a kultuszminisztérium képviselőjében), az országgyűlési néppárt képviselőjében *Molnár János* prelátus, orsz. képviselőt. A vidéki papságból igen sokan eljöttek az egyházmegye ünnepére, c. apátok, prépostok, c. kanonokok, esperesek, plebánosok, káplánok, akiknek hosszú névsorát helyszűke miatt, sajnos, nem közölhetjük. *Hunkár Dénes* főispán kimentette magát Öexcellenciájánál, sürgős ügyben el kellett utaznia. A hívők a szertartás után s kivált a délutáni órákban nagy tömegekben kereste föl a templomot s gyönyörködött a megújított „öregtemplomban”.

A fővárosi lapok és illusztrált folyóiratok legtöbbje leküldötte Veszprémbe tudósítóját, fényképészét. Az *Alkotmányt* *Friedreich István* tanár képviselte.

A díszebéd

A fölszentelés után báró *Hornig Károly* megyéspüspök kilencvennyolc terítékű díszebédet adott, melyen részt vettek a vendégpüspökök, a káptalan, a többi papság s a városi előkelőségek. Az első felköszöntőt a Megyéspüspök úr mondotta, lelkes és emelkedett szavakban éltetvén királyunk Ófelségét és a vendégpüspököket. *Jánosi Gusztáv* nagyprépost a kultusz-kormány kitűnő képviselőjét, *Náray Szabó Sándor* köszöntötte föl. *Radnay Farkas* püspök megköszömvén *Hornig* püspök üdvözlését, az új székesegyháznak önfeláldozó, munkás, jó, engedelmes papságot kívánt. *Náray Szabó Sándor* államtitkár általános tetszést és lelkesedést keltő remek felköszöntőjében azt hangsúlyozta, mily fontos a mai vallástalan és materiális korban az ily ünnep, melyen ő nemcsak kötelességéből kifolyóan, mint a miniszter megbízottja jelent meg, hanem

azon mint hitbuzgó, erős katolikus is nagy örömmel vett részt. *Sándorfy Ignác* h. polgármester visszatekintvén a múltak szomorú állapotaira, korszakalkotó ünnepnek mondja a mai ünnepet a városra nézve s lelkes szavakkal köszönti a Megyéspüspök urat, akinek „bőkezűségéről tanúskodik e város minden intézménye”, s aki e fejedelmi bőkezűséget most dicsőségesen megtette a székesegyház restaurálásával. Végül *Jánosi Gusztáv* nagyprépost a templom építőjét, *Aigner Sándor* műépítést, (akit, fájdalom, súlyos betegsége akadályozott meg abban, hogy gyönyörű műve fölszentelésén megjelenhessen) és az építés összes munkásait éltette, továbbá Veszprém város érdemes elöljáróságát és minden lakosát, azt kívánva, vajha a megújított templom megnyitásával a körülötte lakók szívében a régi erőben és fényben éledjen a hagyományos régi erkölcs, régi hazaszeretet, régi becsület!

A vendégpüspökök még aznap délután székhelyükre utaztak, *Csernoch* püspök kivételével, aki szerdán Lesencetomajra utazott *Hertelendy* csanádi főispán látogatására, este visszajött Veszprémbe; másnap látogatásával tisztelte meg a káptalan tagjait és pénteken reggel elutazott Veszprémből.

A székesegyház építői

Érdemesnek tartjuk idejegyezni azok neveit, akik gyönyörű székesegyházunk építésében részt vettek.

A legnagyobb elismerés és dicséret illet legelső sorban *Aigner Sándor* műépítést, akinek tervei szerint oly kitűnően sikerült a restaurálás. Történelmi és művészeti gazdag tudása, finom ízlése, bámulatos szorgalma (az egész országban egyidejűleg több nagy épület építését vezeti), a legszebb diadalt és eredményt aratták székesegyházunk újjáépítésében.

A nagy tervek végrehajtásában, magában az építésben segített aztán *Aigner Sándornak* két veszprémi építőmester: *Horváth Sándor* és *Csomány Kálmán*; az építést vezető főpallér pedig a fáradhatatlanul dolgozó *Fabb Károly* volt.

A figurális festést *Szirmay Antal* végezte. A templom ácsmestere ifj. *Bognár János*, rézművese *Volfram János*, lakatos a *Kiss Sándor*, a sekrestyeablakok és a szertári szekrények készítője *Rada Antal* asztalos, veszprémi iparosok voltak. A következők aztán budapesti iparosok: homlokzat vakoló építőmester: *Szántó Ferenc*, tetőfedő: *Hatschek Lajos*, toronyóra: *Sovinszky József* és utóda, famennyezet és ajtók: *Ruprich Károly* asztalos, vasbeton mennyezet: *Biehn János*, műmárvány: *Detoma Antal*,

kőfaragó: *Seenger Béla*, műkő és mozaik: *Melocco Péter*, üvegfestő: *Valtherr Gida*, villanszerelő: *Bartha Károly*, díszítőfestés: *Steinbeizler* és *Kölber*, szobrász: *Keszler János*, stallumok és sekrestye-bútorok: *Ribárszky* és *Nemes*, padok: *Thék Endre*, műlakatos: *Farkas Gyula*, központi légfűtés: *Szepsy Sándor*, orgona: *Rieger Ottó* műve.

Tájékoztató

A székesegyháznak négy bejárata van: 1) a nyugati főhajó, 2) a déli oldalajtó, 3) ettől jobbra lépcső a déli sekrestyébe, 4) az északi oldalajtó. A közönség számára csak a két első szolgál. Ezenkívül a nyugati főajtótól jobbra van a kórusba és toronyba vezető följárás, balra egy kis kamra ajtaja.

A nyugati főajtón belépve jobbra az első mellékoltár Szent Anna oltára, a második, a kápolnaszerű oltár Nep. Szent Jánosé. E kápolnától jobbra a déli kereszthajóban egy ajtó ismét egy kamrába vezet, a mellette levő lépcső a jobboldali oratóriumba. – A főajtótól balra eső oltár Szent Imre oltára, a másik Szűz Mária mennybemenetelének oltára; *ezen őrizzük az Oltáriszentséget*, míg a főoltáron a székesegyházak régi szokása szerint nincs állandóan az Oltáriszentség. A baloldali kereszthajóban szintén van egy kamra és lépcső a bal oratóriumhoz.

A szentélybe széles lépcső vezet. Jobbról-balról gyönyörű két szószék (ambo) és 6-6 kanonoki stallum. Azután balra a kanonokok sekrestyéje, jobbra a többi papság sekrestyéje. A szentély bal falán van a püspöki faldisztórium (isteniszteletnél használt stallum), balra a kanonoki faldisztórium. A főlépcsőtől jobbra és balra lépcsők vezetnek le a katakombába, melynek oltára és berendezése most készül. A katakombától jobbra Biró Márton püspök sírkamrája, balra a központi fűtőkamra, a lépcső alatt szertárkamra.

Az istenisztelet rendje: Mindennap (vasárnap és ünnepnap is) reggel 1/2 7 órakor „Szentés” mise, melyet Biró Márton püspök alapított; 9 órakor pedig a káptalan (konvent) miséje.

Vasárnap és ünnepnap ezeken kívül 8 órakor a polgári és kereskedelmi iskolások miséje, és még egy plébániai mise 11 órakor. – A 9 órai káptalani mise után szentbeszéd. Délután 3 órakor zenés vecsernye.

A rendkívüli ájtatosságokról időről időre nyer tudomást a hívő; egyébként ezekben a régi szokások megmaradnak.

Veszprémi Hírlap, 1910. 41. sz. 1-2. p.

Rövid hír

A vár planírozása. A vár terének leszállítási munkálatai serényen folynak. Már elkészült az új aszfalt-gyalogjáró, s most csinálják a székesegyház körülit. Leszállították már a Rada- és Kránitz-féle kanonoki házak és a szent-ferencrendiek házának kapuját és kapualját. A planírozás legfőbb célja és eredménye már kezd látható lenni: a székesegyház kiszabadult abból a mélységből, melyben eddig volt.

Veszprémi Hírlap, 1910. 37. sz. 5. p.

GÜNSBERGER JÓZSEF

festészeti műintézete Veszprém, Árva-utca 267. szám.

Arczképfestmények és krétarajzok természet és fénykép után,

szak és tervrajzok sokszorosítása

és mindennemű rajzok elkészítése.

Nemesi czimerek, templom festések, szentképek, stilszerű szobafestések
és minden kivitelű faszin utánzatok.

Művészties kivitelű

czimtáblák, üvegre, bádogra, fára,

minden kívánandó kivitelekben, a legújabb divat szerint, izlésteljes
kivitelben.

57-10-1

Műintézet Veszprém és Székesfehérvár.

Veszprém utczái

A veszprémi főutczákon
Villanyos ég a dúcokon,
De ha este későn megyünk,
Egy szál gyertyát vigyünk
velünk.

Dinumdánom sumsumsum!

Veszprém város divatos lesz,
Vasútja és színháza lesz,
Csak az a baj, hogy gyár
nincsen
Mert pénzhány nagy van itten,

Dinumdánom sumsumsum!

Ahogy este haza mentem,
A nagy sárban bennrekedtem,
A fél czipőm is ott maradt,
Persze nálunk ez a divat,

Dinumdánom sumsumsum!

Veszprémvárosi tűzoltók
Avanzsáltak egy porciót,
Vizet öntöznek és nem tüzet,
Ez így csakis nálunk lehet,

Dinumdánom sumsumsum!

Népakarat, 1907. dec. 28. 4. p.

Tűzoltólaktanya

Veszprém város első Fecskendőbáza (tűzoltószertára) a Tűztorony mellett épült 1811-1814 között. Az egyemeletes házat Tumler Henrik úgy tervezte, hogy a földszinten a tűzoltószertár kapjon helyet. A tűzoltókocsik részére két bejárat készült. Az emeleti szintet az idők folyamán több intézmény bérelte. Az építési munkálatok elvégzésére Strapkovicz Sebestyén építőmester és Fogt József ácsmester kapott megbízást.

A tűzőri szolgálatot 1818. ápr. 24-től, éjjel-nappal két őr látta el a „Vigyázótoronyban”. A tűz irányának jelzése 1827-től nappal vörös zászlóval, éjjel lámpással történt.

Az idők folyamán a vár feljárónál lévő tűzoltószertár már nem felelt meg a követelményeknek és a 20. század elején felmerült az új laktanya építésének kérdése.

1911-ben készült el az új tűzoltólaktanya, mely a mai Belvárosi Üzletház (Szeglethy u. 1.) helyén állt. A gyors kapcsolattartásra telefonvonalat építettek ki. Az épület birtokbavétele után a jeruzsálemhegyi és temetőhegyi szertárt eladták.

Épül a tűzoltólaktanya

Rövid hírek

A tűzoltólaktanya ügye. A városi pénzügyi és gazdasági bizottság május 28-án ismét ülést tartott s újból tárgyalta többek között dr. Óvári Ferenc indítványa alapján a tűzoltólaktanya ügyét is. A javaslat egybefoglalta a tűzoltópalota építését, a városi tűzőrök szaporítását s fizetéses parancsnoki állás szervezését. Ez évi 7000 korona terhet róna a városra. Dr. Csete Antal városi ügyész, Perényi Antal, Fatér István s több bizottsági tag a város anyagi körülményei miatt tűzrendészetünknek ilyen bár kívánatos – de nagy arányú fejlesztését a közel jövőben nem tartja megvalósíthatónak. E hozzászólások után a bizottság szótöbbséggel mégis új tűzoltólaktanya építését ajánlja a közgyűlésnek, de csak abban az esetben, ha a tűzrendészeti szabályrendelet revíziója alapján sikerül elfogadtatni a házváltásdíjat s ebből az amortizációra kikerül a szükséges

1800 kor. A közgyűlés bizonyára nagy körültekintéssel s a város érdekeinek megfelelőleg foglalkozik ezzel a fontos kérdéssel.

Veszprémi Hírlap, 1910. 18. sz. 5. p.

A városi tűzoltólaktanyára három pályázat érkezett be. A tervezeteket kiadták a városi mérnöknek felülvizsgálás és véleményezés végett.

Veszprémi Hírlap, 1910. 48. sz. 5. p.

Épül a tűzoltólaktanya. E hét elején kezdte meg a veszprémi tűzoltólaktanya építését a városháza udvarán *Takács János* veszprémi okleveles kőműves mester. Az építkezési munkálatok befejezésének határideje f. é. május hó 20-ik napja.

Népakarát, 1911. márc. 11. 5. p.

A városházi átjáró a tűzoltólaktanya építésével amint ismeretes, meg lett szüntetve teljesen. Idejében figyelmeztetjük azonban hatóságunkat, nagyon jó volna egy kisebb házi átjáróról gondoskodni, mit leginkább indokoltá tesz azon körülmény, hogy a város gazdasági épületei épp a városháztól nyugati irányban lesznek elhelyezve, s ott lesz a téli tüzelőfa is felraktározva, melyet ha házi átjáró nem lesz, a fűtőszolgák a városháza megkerülésével a legforgalmasabb főutcáinkon lesznek kénytelenek lebonyolítani. Szükséges volna ily házi átjáró az adófizető közönség kényelmére s a rendőrség, valamint a postai kézbesítők részére is. Még van idő az okos megfontolásra!

Népakarát, 1911. április 29. 5. p.

A veszprémi tűzoltólaktanya a jövő héten körülbelül készen lesz. Az épület a kitűzött időre majd csak elkészül, a tűzoltóság átszervezése azonban valószínűleg elmarad egy jó időre. Az építés költségeihez ugyanis a tűzoltóegylet 6000 koronát ígért s az építés megszavazásakor

ezt az összeget a város számításba is vette. Az építési költségekre most szükséges lenne ez az összeg, a tűzoltóparancsnok azonban a város felhívására azt jelentette, hogy az ígért összeget nem tudja lefizetni, a tűzoltó egyletnek az nincs meg, elköltötték tűzoltó tömlőkre s egyéb szerekre, amik rosszak voltak. A tanács a héten nem nagy örömmel vette ezt a jelentést, s úgy határozott, hogy a tűzoltóság elég jelentékeny költséggel járó átszervezését elhalasztja addig, míg a tűzoltó egylet a kötelezett 6000 koronát megfizeti s addig nem fogja kifizetni az egyletnek a város az évenkénti hozzájárulási összegeket se. Minthogy azonban a vállalkozónak fizetni kell, a 6000 koronát a város ideiglenes kölcsönrel fogja fődözni.

Veszprémvármegye, 1911. 21. sz. 3. p.

A tűzoltószertár 1912 körül

Tűzoltólaktanyánk

A kedden megtartott városi tavaszi közgyűlésen nem kis vitát keltett az újonnan épült tűzoltólaktanya, illetve annak építési költségének fedezése.

Nem kevesebbről esett a szó, mint arról, hogy most, mikor a tűzoltólaktanya immár elkészült és az építési vállalkozókat, kik egyben Veszprém városi iparosok is, ki kell fizetni, az Önkéntes Tűzoltó Egyesület által saját pénztárából beígért 6000 korona hozzájárulási összeg nincs meg, az tűzoltó felszerelésekre fordítottat. Így a város, nem lévén pénze ő neki sem, azon kritikus helyzetbe került, hogy a 6000 korona hiányt kölcsön útján kell fedeznie.

Az ügynök ezen stádiumában azután bizonyos ellenszenves hangulat kelt városunk közönsége körében szárnyra, s maga a tanács is a hiányzó 6000 korona fedezetet illetőleg oly álláspontra helyezkedett, mely városunk tűzbiztonságát erősen veszélyezteti.

A tanács javaslata ugyanis akként szólt, hogy míg a 6000 korona teljes fedezetet a házváltás díjából és az Önkéntes Tűzoltó Egyesület egyéb jövedelmeiből nem nyer, a napidíjas tűzoltókat nem rendszeresíti és az egyesületnek adott évi 1600 korona segélyt is megvonja.

A kedden tartott tavaszi közgyűlésen a tanács javaslata nem ment ugyan még keresztül, s az ügy elintézése az országos tűzoltó kongresszusnak megtartása utáni időre halasztatott, de azért már most volna szavunk, és pedig tiltakozó szavunk az ellen, hogy mikor egy oly egyesületről, a városnak egy oly intézményéről van szó, amely első sorban és kizárólag közbiztonsági és emberbaráti célokat szolgál, az bármi úton-módon is megrövidíttessék, fejlődésében gátoltassék, esetleg a szenvedett méltánytalanság következtében egyszerűen szét is oszoljon.

Az a bizonyos 6000 korona, melyet az Önkéntes Tűzoltó Egyesület állítólag, de nem biztosan beígért, a tűzoltó főparancsnok jelentése szerint a tűzoltó felszerelések pótlására, javítására és új tűzoltó szerek beszerzésére lett fordítva. Tehát a tűzoltó egyesület egyenesen a város és annak közönsége érdekében cselekedett, mikor felszereléseit kiegészítette. Talán csak nem akad egy oly együgyű ember, ki elhinné, hogy a beszerzett tűzoltó szerek és egyéb tűzoltó kellékek más célokat szolgálnának, mint – városunk tűzbiztonságát növelni!

Mikor így áll a dolog, hogy tűzoltó egyesületünk egyenesen a város és annak polgárai érdekében cselekedett, a lehető legízetlenebb és legvisszataszítóbb dolognak tűnik fel előttem ezért a tűzoltó egyesületet

megrendsabályozni, fejlődésében meggátolni és esetleg munkakedvét szegni. Ez egyenes merénylet volna a közbiztonság ellen. Mert mikor a város takarékoskodni akar a tűzoltó egyesülettel szemben, egyenesen városunk tűzbiztonságát szolgáltatja ki. Ebből pedig nem kérünk. Veszprém városát már elég sok és nagy tűzvész pusztította! Talán még ma is azok okozta csapások súlya alatt nyomorgunk!

Takarékoskodják a városi hatóság és a tanács, hol annak valóban helye van, – de hirtelenében hozott határozatokkal, melyek az okos és higgadt megfontoltság ismerveit is nélkülözik, ne veszélyeztesse a város és annak közönsége tűzbiztonságát.

Fejlessze inkább a tűzoltóságot és ne akasszon a nyakába koloncot! Különösen pedig ne akasszon koloncot akkor, mikor Veszprémben a lakóházak túlnyomó része még manap is felette tűzveszélyes tetőzettel bírnak, s esetleges tűzveszély idején egész városrészek éghetnek le a tűzoltóság és kellő tűzoltó felszerelések hiányában!

Népakarát, 1911. május 27. 2. p.

Tűzoltólaktanya

A szertár megáldása

Vasárnap, június 4-én reggel 8 órakor magasztos ünnepség keretében adták át az új tűzoltó-szertárt és laktanyát rendeltetésének az illetékes körök. A róm. kath. papság nevében *Perényi Antal* városi tanácsos megáldotta a tetemes költséggel a modern kor követelményei szerint emelt épületet és lendületes beszédben méltatta az emberszeretetet, mely a tűzoltó intézmény gyökere. Ezelőtt 30 évvel hasonló aktust végzett Zalaszentgróton. Harminc év múltán ismét örömmel teljesíti a szertartást. Az Egyház áldását adja a humanításra – az Istenszeretet és emberszeretet elválaszthatatlan. A tűzoltószertár az emberszeretet letéteményese, a mesterember leteszi szerszámát, a hivatalnok tollát, mikor a vészes kongás megriaszítja, s hősiességgel kap a tűzoltás eszközei után, hogy embertársain segítsen. Erre a magasztos emberbaráti intézményre kéri Isten bőséges áldását. Utána beszéltek még *Horváth Dezső* ág. ev., *Demjén Márton* ev. ref. lelkészek és *Hoffer Ármin* dr. zsidó rabbi szép szavakban jellemezvén a felavatott ház nemes hivatását és Isten áldását és segítségét kérték reá.

A házavatást követte egy kedves, bensőséges ünnep, melyben Veszprém város közönsége az ország színe előtt dr. *Óvári Ferencet* ünnepelte. Veszprém szépségei fehér ruhában, mosolygós arccal állották körül a díszes emléktárgyat, melyet tisztelői Óváriknak adtak át a jubileum alkalmából. Az emlék egy remekmű ezüst plakett finoman csiszolt márvány alapon. A plakett tűzoltót ábrázol, ki hősieks elszántsággal hoz ki egy égő házból egy elalélt asszonyt, s a hős feje fölé a geniusz babérkoszorút tart. Az emléktárgyat Veszprém város címere ékesíti.

Az ünnepi beszédet *Csapó Kálmán* megyei tiszti ügyész mondotta. Megemlékezett azokról az érdemeokről, melyeket Óvári a Tűzoltószövetség szervezése, fejlesztése körül szerzett s kiemelte azt a soha nem nyugvó tetterőt és készséget, azt a mozgó erőt, mellyel Óvári a város ügyeiben kezdettől fogva részt vesz.

Meleg ünneplésben részesítették Óvárit a győri tűzoltók is, kik remekbe készült asztali díszórát nyújtottak át.

Az ünneplő közönség ezután a templomba vonult, hol br. *Hornig Károly* püspök celebrált ünnepies sz. misét és mondott sz. beszédet.

10 óra után *Széchenyi* gróf a gyakorlatok megkezdése előtt meleg szavak kíséretében nyújtotta át a veszprémi öreg tűzoltóknak a 25 éves szolgálati érmet. Azután kezdetét vette szakadó esőben a gyakorlatozás, melynek eredményét a záró gyűlésen hirdették ki. Tűzoltóink derekas munkát végeztek így is és nem kedvetlenedtek el, pedig ugyancsak bőrig áztak.

A gyakorlatok alatt a tűztoronyból piszton szoló gyönyörködtette a közönséget, s feledtette némileg a szünetekben az idő kellemetlenségeit.

Tűzoltószerek bemutatása

Itt említjük meg a kongresszuson bemutatott gépeket. A Mátrai-Feik toló létre igen praktikus eszköznek ígérkezik. A „Minimax” fecskendő érdekes találmány, de csak kisebb szoba tüzeknél használható. Ellenben méltó feltűnést keltett laikus és szakkörökben egyaránt a *Köbler István*-féle gyár motoros fecskendője, mely egyszerre 6-7 tömlőből ontja a vízsugarat 10-25 mm erősségben. A fecskendőt működésbe a gyáros technikus fia hozták, kik előzékeny és ügyes kezelésükkel tanulságos és élvezetes látványt is nyújtottak. Az ember elmerengett a víz hatalmas erején, mikor a régi kaszinó falából egyik sziklát a másik után emelte ki a neki irányított vízsugár. Hordereje felfelé is körülbelül három emeletnyi, előre pedig körülbelül 50 méternyire víz hathatósan. A közönség

lelkesen ünnepelte a nagyszerű találmányt, s gróf *Széchenyi* s a kongresszus notabilitásai is meleg elismeréssel adóztak a gyárosnak és derék gyermekeinek egyaránt.

Délben Ő *Excellenciája* nagy díszebédet adott, melyen több szellemes felköszöntő hangzott el.

Délután megállapították a szakosztályi munkásság eredményét, megbeszélték a délelőtti verseny esélyeit, s 6 óra tájban megtarthatták a **záró-gyűlést**, melynek tárgya az O. T. Sz. tisztikarának újítása és a jutalmak kiosztása volt.

Elnökké ismét *Széchenyi Viktor* grófot kiáltották ki, alelnökké tiltakozása dacára is megválasztották dr. *Óvári Ferencet*, ki mellé társelnökként báró *Solyomossyt* választották. Utóbbi választás néhány kerületnél nem talált helyeslésre; inkább gróf *Erdődy Tamást* szerették volna, aki régtől fogva melegen érdeklődik a tűzoltóság ügye iránt, de ezek nemes nyugalommal inkább tartózkodtak a szavazástól, hogysen ünneprontók legyenek. *Széchenyi Ödön* grófot és dr. *Szily Józsefet* az O. T. Sz. tiszteletbeli tagokká választotta.

A verseny eredménye

Versenydíjakat adományoztak: Ő *Excellenciája* a veszprémi püspök, a székeskáptalan, a takarékpénztár, Vajda Ödön zirci apát, dr. Óvári 100-100 koronát, a megyei takarékpénztár ezüst serleget, Meller Dávid 4 szobrot, és több egyéni díjat is osztottak szét az O. T. Sz. díjával együtt.

A szépen sikerült versenyen díjakat nyertek: I. városi tűzoltók: 1. díj *Szeged*, 2. *Szatmár*, 3. *Szolnok*, 4. *Gyöngyös*, 5. *Székesfehérvár*, 6. *Dunakeszi*, 7. *Kisvárd*, 8. *Pápa*. II. falusi tűzoltók: 1. *Tiszafüred*, 2. *Adony*, 3. *Törökszentmiklós*, 4. *Battonya*, 5. *Dunabaraszti*, 6. *Kápolnásnyék*. Egyéni díjakat nyertek többek közt: *Papp Ferenc* (Szeged), *Szóllós Gusztáv* (Szatmár), *Jancsó Kálmán* (Solnok), *Flontár Demeter* (Szatmár), *Kromusz József*, *Devecseri Lajos*, *Tallei János* (Székesfehérvár) és mások.

Külön elismerés illeti meg a fehérvári *önkéntes mentőket*, kik teljesen modern felszereléssel mindenkor készen álltak a segítségnyújtásra, bár arra komoly szükség nem lett.

Széchenyi elnök buzdító és elismerő szavai bizonyára sokáig élénk emlékezetben maradnak a derekasan küzdő és győztes tűzoltók előtt.

Tűzijáték

Vasárnap estére az idő kiderült, úgy hogy a tűzijátékot rendezni lehetett. A város és a vendégek apraja-nagyja a szikrázó, sistingó, durrogó, röppenő rakéták körül sürgölődött és gyönyörködött a remekül sikerült pirotechnikai mutatványokban.

Kirándulás a Balatonra

A kongresszus tagjainak egy része az esőzésre való tekintettel már vasárnap elutazott. Akik még itt maradtak, azok hétfőn feledhetetlen emlékü, minden részben sikerült kiránduláson vehettek részt. A vonaton lelkes éljenzés hangzott fel, mikor a tűzoltók, sokan először életükben, Almádi előtt először pillantották meg a magyar tengert. Hát még a hajókon, milyen pezsgő volt az élet. Az idő kedvezett, a zalai-part panorámája pompásan bontakozott ki, míg Keszthely felé a víz és ég ölelkezése látszott, Balatonfüreden *Lingl Valérián* fürdő igazgató fogadta a hajót; kedves üdvözlő beszédében szomorú szívvel emlékezett meg a tűzoltó bajtársáról, ki Füreden halt meg hirtelen előző nap. Néhány percnyi időzés után tovább folytattuk az utat Boglárra, hol jól készített ebéd várta a kirándulókat.

Hogy pedig gyorsan és akadálytalanul történt a kiszolgálás, abban nem hallgathatjuk el a *Köbler* papa kedves figyelmét, ki talán a közeli évad jogász-pincérei *methodusa* szerint, három, mindenki által tisztelt és szeretett fiával és azok barátaival aranyos kedvességgel sürgölődött kés, villa, kenyér és egyéb szükséges előkészületek megtételében a mi szűkebb társaságunk körül. Ennyi kedvesség és szívesség igazán méltó bámulat és elismerés tárgya lehet a mai önző világban.

Népünnepély

Mikor meg hazaértünk, újabb meglepetés várt ránk. A népünnepélyt hétfőn este megtartották. A fáradságot nem ismerő, vállalkozó szellemű, szellemes és ügyes úri család, *Csapóék* rövid pár óra alatt összegyűjtötték a már lemondott hölgyeket és tárgyakat, s csaptak olyan népünnepélyt, hogy úgy népesség, mint népiesség tekintetében ritkítja párját. Persze nem ártott volna a belépődíjjal utóbbit némiképp szabályozni, no de így

is zavartalanul ment minden, s bizony az esti órákban már szinte tombolt a jókedv. Az ellenállhatatlan kedvesség a kínálásban, hölgyeink bájos mosolya és fürgesége meghozták gyümölcsüket: körülbelül 500 korona tiszta jövedelmet a *Tűzoltó-Otthon alapjára*.

Vége jó, az egész jó, mondja a szálló ige. Én azt mondom: az egész jó volt, a vége is jó volt. A kongresszus rendezetten, fegyelmезetten folyt le, ahogy az a tűzoltókhoz illik; komoly munkát végzett, de sok kedélyességben is bővelkedett.

Kedden Veszprémben minden csendes volt; azaz minden társaság hangos volt az emlékezéstől az elmúlt szép napokra.

Veszprémi Hírlap, 1911. 24. sz. 3-4. p.

Megnyitás.

Vau szerencsém a nagyérdemű közönséget értesíteni, hogy **1902. június hó elsején**

a jutasi „Fácán“-vendéglő nyári helyiségeit megnyitom.

A kirándulókat **naponta este 7 óra 14 perckor külön vonat** szállítja a városba.

Allandóan friss Dréher-féle kőbányai sör, balatonmelléki borok, magyar konyha és pontos kiszolgálás.

A zenét a megnyitás napján **Kiss Jancsi** világhírű zenekara szolgáltatja.

Számos látogatást kér

Özv. Tandler Sámuelné.

Veszprémi élet

– Fürdőző nimfák, faunok...–

A Sédnek kies partján járva,
Úgy elandalít valami;
Néhai Pán úr furulyáját
Vélem még most is hallani.
Szerelmes pogány istenkéknek
Elmúlásán nem búsulok:
Hisz' most is itt tere-ferélnek
A nimfák és a faunok!

Mindegyik faun morcz legényke,
S úgy, mint őseik hajdanán,
Nem törődve az etikettel,
Túladnak az úszó-gatyán.
Nimfáik jámbor, kedves lánykák, –
Nem csoda, ha megindulok,
Ha kiülnek a Séd partjára
E nimfák és e faunok.

Ha jó a rendnek éber őre,
Sóhajtva szól: „Ez isteni!
Csak az kár, hogy a nimfa Treszka
Az ingét meg nem emeli;
Mít ér nekem a faun Márton?
Örvendeni rajt nem tudok,
Óh, szebbek itt a láthatáron
A nimfák, mint a faunok!”

S nimfa és faun modern bőrben
– Van belőlük egy jó csapat! –
Lubiczkolnak kedvderítően,
A kis Sédben a híd alatt.
Az ókor szűz meztelenségét
Elibénk tárják újra itt
S a rendőr néz, figyel, vigyáz – és
Elfog – egy ruhás valakit!

Figura

Veszprémi Ellenőr, 1901. augusztus 4.

Utcák és terek új elnevezése

Az utcák és terek új elnevezése tárgyában kiküldött bizottság a legutóbbi közgyűléshez beterjesztette javaslatát, melyet némi változtatással a városi közgyűlés el is fogadott. Miután az új elnevezéseket közönségünk egyes lapok közlései dacára is csak részben ismeri, engedünk a több oldalról elhangzott kívánságnak, s az új elnevezéseket összességükben ismertetjük, megjegyezvén, hogy az utcák s terek új elnevezése részben városunk régi hagyományainak, részben nevezetes hazafiak emlékének megörökítésére történt. A Balogtó-tér új neve Vörösmarty-tér lesz. A Mózner-féle vendéglő előtti tér Barátság-tér, a szegényház előtti tér Rohonczy-tér. A jeruzsálemhegyi Kupa-utcának a Lengyel-, Papp- és Keresztes-házak előtti része Kopácsy-tér, a kórház előtti tér Károly-tér. A vámosi-út mentén épült házsor, Villasor. A Villasor mögötti új utca Kinizsi-, e mögött fekvő utca Báthory-utca nevet nyer. A Gyermekmenhely és az előtte levő új épületek neve lesz Füredi-telep. A Schéllei-telekből kihasított s a Kupa- és Kertész-utcákat összekötő új utca Óvoda-utca. Az állami polgári iskolán túl fekvő épületek előtti út, Palotai-út. A vásártérről a volt Balogtó-térhez a Rosos- és Hets-házak közt elvezető út, Bezerédy-utca; a kórház közelében levő Glógerné-féle ház mögötti kis utca Szűrszabó-utca; a Csorda- és Gerencsér-utcát összekötő vízmosásszerű lejáró, Polgármester-útja; az ezzel szemben levő keskeny közle, Kisdéd-közle; a Kopácsy-major előtti út Sédlejáró; a temetőhegyi régi vásártéren épült új házsor mögötti utca, Tüzér-utca; a püspökvári feljárók egyike Keleti-, másika Nyugati-feljáró. A Széna-tér Palotai-tér; a Vásár-tér Búzapiac; a Vár-utca egyszerűen csak Vár; a Fő-tér Rákóczi-tér; a Fő-utca Rákóczi-utca. Ezen elnevezéseket már egy régebbi közgyűlés megszavazta, dr. *Benkő* indítványára. A volt Horgos-utca, melyet csak nemrég neveztek el Hosszú-utcának, régi nevét kapja vissza. A Major-utca, Vas Gereben-utca nevet kap. A Virág-utca Virág Benedek-utca lesz. Az Árva-utca a 120. számtól a 127-ig, Thököly-utca; a Vágóhid-utca a 137. számtól, Fenyves-utca; a Laktanya-utca Deák Ferenc-utca; a laktanya-utcai lépcső, Ostrom-lépcső; a Rozmaring-utca Ányos-utca; a Lakatos-utca Vak Bottyán-utca; a Szabadi-út a honvédlaktanyától kifelé, Almádi-út; a Főispán-tér Erzsébet-tér; a Füredi-út Eörs-út, a Vázsonyi-út a tisztii kaszinótól kifelé, Honvéd-utca; a Komakút-térről a Vámosi-úthoz felvezető s eddig Csókvár-nak nevezett utca lesz Csermák-utca. Fürdő-utca Gépház-utca; a Benedek-tér Szent

Imre-tér; a Kereszt-utca Szent Margit-utca lesz. A Pápai-út a 948. sz. háztól a Szegényház előtti térig, Eszterházy-utca; a Derű-utca Kálmán királyról lesz elnevezve Kálmán-utcának. A Magyar-utca Előd-utca; a Gelencsér-utcának Kovács Imre házatól délfelé nyúló része, Sigray-utca. Elnevezték a Csorda-utcát Szent István-utcának; Tizenháromváros-utcát Vértanú-utcának. Céhház-utca Fejérváry-József-utca (a kanonok után s nem a darabont-őrség kapitánya után); Papvásár-utca Árpád-utca; Remete-utca Méhes-utca; a színház előtt létesítendő teret a jelenlegi városház-udvarban, Széchenyi-térnek nevezik el. A többi utca neve változatlan megmarad.

Veszprémi Ellenőr, 1907. 28. sz. 2-3. p.

A Kossuth Lajos utca leszállítása

Amint a múlt számunkban jeleztük, a veszprémi Kossuth Lajos-utca leszállítás tárgyában november 22-én d.e. 9 órakor tartatott meg az értekezlet a városháza tanácstermében. *Scholx* Gyula oszt. tanácsos, min. kiküldött elnöklésével. A nevezett utca ugyanis a grác-székesfehérvári állami úttest egy részét képezi, s mint ilyen fontos szerepet játszik hadászati szempontból. Épp ezért az állam az eddigi hiányos voltából jókarba helyezni óhajtván, a már egy ízben vita tárgyát képező kérdést végleges döntés alá kívánta bocsátani s a reá vonatkozó iratokat leküldte a belügyminisztérium a vármegyéhez. Persze a föltevéseknek és helytelen értesüléseknek egész tömege vetődött fölszínre s izgatott tiltakozások hallatszottak a tévedésben lévő kereskedők ajakáról. Még magunk sem láttuk teljesen tisztán s így adtunk tévesen csak két tervről tudósítást a legutóbbi közleményünkben.

Utána járván azonban a dolognak, a következő hiteles értesülést szereztük.

Terv *három*-féle volt. Az első a Kossuth Lajos utcának teljes hosszában és métereket kitevő mélységben való leszállítását célozta. A leszállítás az utca város végén levő részénél kezdődött volna, a városban pedig hidak kötötték volna össze az átjárókat. A kocsiót 6 méter szélesre terveztették, a magasan maradt járda mellett azonban még egy kocsiót hagyatott volna a terhes kocsik számára, hogy a kereskedők üzletei elé járhassanak. A leszállított utcát vaskorlát szegélyezte volna.

A második terv a leszállítás ezt a módját teljesen elejtette. A szerint az utca széleitől a közepe felé lejtősen szállították volna le úgy, hogy a házak udvarába való kocsibejárás alig szenvedett volna változást. – A harmadik terv végre csupán 40 cm mély síkban való leszállítást kívánt és az utca városfelőli kezdetétől az evangélikus templom tájáig való föltöltéssel is megelégedett. Megjegyezzük, hogy mind a három tervben bennfoglaltatott az utcának a kikövezése, amelynek költségeit az állam fedezi.

Hogy az első terv ellen tiltakoztak a kereskedőink, azon nem csodálkozunk. Az annak értelmében való utcaleszállítás bár a legszebb lett volna, de valóban kárukra leendett. A járda mellett tervezett kocsíút nem lett volna alkalmas az üzleti forgalom lebonyolítására, a 6 méteres keskeny kocsíút pedig a közbiztonságot veszélyeztette volna. – Épp így a második terv is, amelynek még az a hátránya is lett volna, hogy az eső és hólé folytonosan az utca közepét áztatta volna, ami a tervezett kövezés mellett is sok kárt idézhet elő.

A harmadik s ami okos, belátó, nem ujjat húzó, csak a saját érdeküket védő kereskedőink által immár *elfogadott* terv azonban teljesen megfelel úgy az állam, mint a városi lakosság érdekeinek. Könnyebbé teszi a kocsiközlekedést s azért még sem nehezíti meg a kereskedők üzleti forgalmának a lebonyolítását. Sőt – úgy hisszük – a házak udvarainak leszállítására sem igen lesz szükség, mivel legtöbb udvar befelé lejt s körülbelül kiadja az esése a 40 centimétert. A jegyzőkönyvet d.u. 3 órakor írták alá az érdekeltek ugyancsak a városház tanácstermében.

Igazán őszintén örülünk, hogy ilyen szép megoldást nyert ez a kérdés és nem lett eredője esetleges személyeskedő torzsalkodásoknak, amelyek pedig oly megszokottak Veszprémben. Nagy érdeme van ebben *Scholz* min. osztálytanácsosnak, aki a legjobb indulattal kezelte az ügyet és nem zárkózott el semmiféle fölvilágosításadástól. Úgyszintén *Molterer* áll. főmérnöknek és *Sándorffy* h. polgármesternek, aki tapintatosságával útját vágta már az értekezlet előtt az esetleges összetűzéseknek. De maguk az érdekeltek is csak dicséretet és elismerést érdemelnek a higgadt, tárgyilagos magatartásukért.

Szóval ott, ahol csak az *igazság és jóakarát* irányítja a tevékenységet, amint az tapasztalható a jelenlegi kormány *minden* cselekedeténél, s e kérdésben az illetékes tényezőknél és városunk kereskedőinél is, ott csak kedvező megoldás jöhet létre. A rideg álláspontnak bármely részről való elfoglalása avagy az *erőszakoskodás* még mindig csak bajt, kellemetlenséget okozott.

Veszprémi Újság, 1910. 70. sz. 1. p.

32 új ház

Nagyon ismeretesek városunkban a lakásviszonyok.

A lakások drágák, mindamellett nagyon is kifogásolhatók. Sőt nem egy lakás lakója lakoltatott ki a hatóság által, mivel a lakások egészségtelenek, veszedelmesek voltak. És ha szigorúan vennék, Veszprémben kétharmadát a lakásoknak be kellene csukni.

Legközelebb 41 szegény család jut megfelelő lakáshoz a Temetőhegyen. Ezek az úgynevezett munkáslakások lesznek, s melyeknek építése tavasszal kezdetét veszi hosszú vajúdas után.

Ugyancsak tavasszal pedig 32 modern úri ház fog épülni városunkban a Kádártai úti Csomai-féle földbirtok mellett. Villanyvilágítással, vízvezetékekkel, csatornázással ellátva, még pedig nyaralószerűleg, parkírozott udvarokkal.

Az építkezés a városi hatóságnak már bejelentettet.

Az új házcsoport tisztviselő telep jellegű lesz, de rendszeres utcára beosztva.

Ezt az elismerésre méltó tervet a veszprémi *Abeles és Adorján* cég dolgozta ki s fogja finanszírozni, valamint megépíttetni az új házakat.

Az épületek értéke 4-5 és 8-10 ezer korona lesz egyenkint s igény szerint.

És ezekre a házakra reflektálhatnak még a kisebb emberek, a kisebb tisztviselők is. Különösen ha tekintetbe vesszük az előnyös feltételeket, amelyek, úgy hisszük, bármikor megtudhatók az építető cégnél.

Megemlítjük e helyen még azt is, hogy ezen építkezési vállalkozás iránt roppant nagy az érdeklődés a városban minden vonalon.

Hisszük, a vállalkozókat, amidőn a város ily nagyarányú fejlesztéséről van szó, a városi hatóság – érdemük szerint – minden erejével támogatni fogja.

Népakarat, 1910. nov. 5. 1-2. p.

Veszprém jövő fejlődése

A jövőben a mérnöki hivatal hatáskörét fogja képezni az utak, utcák, terek jókarban tartása, esetleg állandó burkolattal való ellátása, ami a kövezetvám létesítését vonja maga után. A főbb forgalmi utakon

aszfaltjárdák, a mellékutcákban legalább beton szegélyes Makadám-járdák létesítendőik, mellette betonba rakott folyókákkal. A régi aszfaltjárdák karbantartása szükségessé teszi, hogy a város a javításra, esetleg új járdák készítésére is berendezkedjen. Ez a felszerelés nem kerül sokba, s vele nagy összegeket takaríthat meg a város, melyeket fenntartási költségek címén a vállalatoknak kifizetne. Ugyanitt említjük meg, hogy szükséges a városon átvonuló Séd patak partjainak rendezése is, továbbá a patakon átvezető rozszant állapotban lévő hidak átépítése vasbeton szerkezetre.

Meg kell emlékeznünk a létező és létesítendő sétaterекről és parkokról, melyekre a jövőben nagyobb gondot kell fordítani s a városrendezés és fejlesztéssel kapcsolatban ilyenek létesítéséről sem szabad megfeledkezni. A sétaterек és a parkírozott részek szapodorásával szükséges volna egy modern városi kertészet létesítése is úgy, hogy az ne csak a város virágszükségletét állítsa elő, hanem legalább olyan mértékben eladásra is termeljen, hogy a költségek fedeződjenek. Az út fenntartásához szükség lesz teherautókra s gőzhengerre.

Az általános csatornázás is megoldásra vár. A tervek 1902 óta készen vannak, de az azóta létesített csatornák nem kapcsolódnak ezen hálózatba, amely a tervezett szétválasztó rendszer alapján készült, míg a létesített csatornák magukba foglalják a szennyvizeken kívül a csapadékvizeket is. Itt volna az ideje dönteni, folytatjuk-e az egyesített rendszert, vagy áttérünk az eredeti tervre, amikor is az azóta létesített csatornák csak a csapadékvizek levezetésére fognak szolgálni. A most követett módszer, amely a kétféle vizet egyesíti s szukceszive készül, a város nagyobb megterhelése nélkül, talán látszólag olcsóbb, mert a szennyvíz-tisztítótelep létesítésének költsége elesik, de kérdés, nem-e kéri egyszer számon a belügyminisztérium műszaki osztálya, hogy hova tesszük szennyvizeinket, miért bocsátjuk azokat megtisztítatlanul a Séd patakba?

A szennyvízcsatornában összegyülemelő zsírt felfoghatjuk s ez a szappangyárban nyerhet feldolgozást. A szennyvízüledékből pedig a legjobb komposzt készítésére nyílik alkalom. A csatornázás létesítésével kapcsolatban a városnak cementcső gyártásával is be kell rendezkednie. A városban elsőrendű betonanyag áll rendelkezésre, a csősablonok beszerzésére nem olyan túl nagy költséget (ha nem jön közbe a háború, a városi mérnök javaslatára már be is szerezte volna a város a sablonokat).

Mivel a háború után a város sok munkát házilag akar végeztetni, több kőművest alkalmaz állandóan; ezek télen fűtött helyiségben készíthetik a betongyártmányokat s mert télen egyébként kereset nélkül állnának, a

téli biztos munka míg egyrészt jobb megélhetést biztosítana számukra, másrészt a csövek előállítási ára lenne mérsékeltebb, mintha a főbb munkaidőben készítenénk azokat. De a csövek mellett egyéb betonkészítményeket is gyárthatnának. A fa állandó és hallatlan drágulása a cementnek igen sokoldalú alkalmazását eredményezi, készíthetnénk művészi kivitelű és egyszerűbb beton kerítésmezőket, cementlapokat, villamostartó oszlopokat, lépcsőket, fedőlapokat, kéményfejeket s itt fel nem sorolható számtalan hasznos, tartós és olcsó dolgot. S hogy mindehhez a cementünk is meglegyen, létesítsen a város egy cementgyárat a közelben.

A háziszemét fuvarozását a város házikezelésbe vette. Évenként kihordása kerül — kocsi háziszemét, amelynek összesen — kalória tüzelő értéke van, amit igen gazdaságosan értékesíthetnénk bármilyen kisebb gépi üzem fenntartására. A gödrök betöltésére a szemétnél sokkal alkalmasabb az építési törmelék s amellet hygienikus is; míg a háziszemétben rejlő nagy értéket a város elég gyér jövedelmének gyarapítására fordíthatnánk.

Munkáslakások, hadirokkantműhely, hadiárva-otthon, menhely, diákotthon, községi óvodák, tüdőbeteggondozó intézet, tüzérlaktanya, központi raktár, új temető létesítése, tisztviselőtelep, nyilvános illemhelyek, központi szeszfőző, Korona-szálloda kibővítése, egy nagyobb sporttelep, mozi; mind olyan feladatok, melyek sürgős megoldásra várnak, melyek létesítésének hatalmas munkájával csak egy jól megszervezett, ambícióval és tudással, szorgalommal és kitartással s ami a fő, tiszta kézzel dolgozó mérnöki hivatal tudhat megbirkózni.

Bokrossy Jenő
városi főmérnök

Veszprémi Hírlap, 1918. 39. sz. 2. p.

Tartalomjegyzék

Beköszöntő (Dióssy László)	5
Veszprémi séta (Szabó Zsigmond)	7
Jubileum (Rádai Gyula).....	11
Városunk szépül-épül	14
Városunk fejlődése.....	15
Piacrendezési munkálatok.....	16
Veszprém fejlesztése	18
A veszprémi postahivatal története	21
Szent László templom előtörténete	29
A nyugati Plosszer-séta rendezése	35
A gyermekmenhely építése.....	36
Veszprém város 1928. évi térképe (részlet)	44
A kórház fejlesztése.....	45
Jelenet a Kossuth-utcán.....	53
Múzeumalapítás Veszprémben.....	54
Károly kápolna építése.....	66
Épül a színház. Alkalmi strófák (vers).....	78
Színház	79
Veszprém város 1928. évi térképe (részlet)	89
Gőzfürdő Veszprémben.....	90
Vasútépítés	101
Egy holt város	114
Az evangélikus egyházközség megalakulása	116
Veszprém (Ribó Zoltán verse)	122
A székesegyház átépítése	123
Veszprém utczái (vers)	136
Tűzoltólaktanya	137
Veszprémi élet. Fürdőző nimfák, faunok (vers)	146
Utcák és terek új elnevezése.....	147
A Kossuth Lajos utca leszállítása	148
32 új ház.....	150
Veszprém jövő fejlődése (Bokrossy Jenő).....	150